Punem țara înainte de orice, datoria înainte de propria persoană, suntem mândri știind că tot ceea ce facem este pentru România!

(Deviza Serviciului de Informații Externe)

PERISCOP

Anul XIII, nr. 3/51, iulie-septembrie 2020

Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe

CONSULTANȚI:

Prof. dr. Ilie BĂDESCU – membru corespondent al Academiei Române
Conf. dr. Mihai MILCA – membru al conducerii Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
Jurnalist - Dan ANDRONIC

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef:	**I. Popa**
Redactor-șef adjunct:	**A. Botez**
Membri:	**C. Biriș, I. Constantin, N. Gălățeanu, I. Gatea, D. Ionescu, M. Manea, I. Pavel**
Grafica:	**D. Roșu**

SUMAR

EDITORIAL

● O națiune trebuie să aibă întâi grijă de proprii ei cetățeni ....… pag. 6

Educația copiilor noștri trebuie să-i învețe să-și iubească țara, să onoreze istoria ei și să respecte marele nostru drapel. Vom ridica o nouă generație de patrioți! (**Redacția**)

UN SECOL DE LA TRIANON

● 1940-2020: Opt decenii de la destrămarea României Mari (II) .... pag. 13

● Sfârtecarea Transilvaniei sub presiunea puterilor revizioniste

● România, inamicul numărul 1 al Ungariei ● Împinsă de împrejurări să-și schimbe politica ● Garanțiile pentru România provoacă nemulțumiri la Moscova ● În urma dezmembrării, România pierde o treime din teritoriul reîntregit (**I. Popa**)

● O valoroasă lucrare despre Tratatul de la Trianon ……...……… pag. 27

În seria evenimentelor editoriale consacrate împlinirii a 100 de ani de la semnarea tratatelor de pace de la Paris de după Primul Război Mondial, volumul ***Trianon, Trianon! Un secol de mitologie politică revizionistă,*** *suscită un interes aparte.* (**I. Constantin**)

● Mircea Eliade despre propaganda maghiară din străinătate ..…. pag. 33

Astăzi, la un secol de la Trianon, s-a schimbat ceva fundamental în propaganda maghiară și cea românească din străinătate? (**I. Popa**)

● Ungaria condusă de Viktor Orbán - o termită geopolitică, care distruge structurile în care locuiește ….............……….……………………… pag. 36

Poate că Viktor Orbán nu aspiră la modificarea frontierelor de stat, dar se comportă ca un iredentist. El vede o Ungarie care se pregătește pentru o bătălie finală. Împotriva cui și pentru ce? (**A. Botez**)

SERVICII SECRETE

● Spionaj și contraspionaj pe mapamond …..……………………… pag. 41

● Cine profită de disconfortul pandemiei? ● Remunerarea informatorilor serviciilor secrete ● Spioni din toate țările, uniți-vă!

● Armistițiu între serviciile secrete belgiene ● Justiția franceză – un instrument pilotat politic? ● Dosarul sirian: când toți se ceartă... China câștigă! ● Schimbări la conducerea spionajului militar ucrainean

● CIA & Mossad – ofensivă în ... Ciad! ● Din Rusia, cu dragoste?

● *Importanța muncii analiștilor în fundamentarea deciziilor NATO*
● *Kurzii, între americani și turci* ● *La cei 73 de ani, CIA este tot mai puternică* ● *Mossad nu renunță la spionajul clasic.* (**Al. Omeag**)

● **Generalul Mihai Caraman și spionii secolului XXI ....…………… pag. 54**
Mihai Caraman avea sentimentul că, prin munca sa, își slujește și își apără țara. Riscurile au fost enorme, ispitele nu au lipsit, ingratitudinea și invidiile și-au spus nu o dată cuvântul dar, peste toate, a triumfat simțul datoriei și al lucrului bine făcut. (**Fl. Banu**)

● **Vânătorii din Direcția de Operațiuni Clandestine a CIA ......…… pag. 61**
Odată ce mă vedeau, ofițerii KGB se repezeau la mine pe rând, ținând câte un toast, în speranța că acumularea păhărelelor de vodcă mă vor scoate din acțiune. Acesta este un joc pe care nu-l poți câștiga decât o singură dată! (**Al. Omeag**)

● **Din misterele criptografiei ….................................……………… pag. 64**
La începutul anilor 1970, criptografii din Statele Unite și Germania de Est elaborau, în mod surprinzător, două metode similare de criptare. A furat una dintre țări de la cealaltă? Sau a fost o concepție de criptare inventată simultan în cele două țări? (**I. Gatea și Eugen Nicolaescu**)

● **Ian Fleming – omul din spatele celui mai cunoscut spion ….……. pag. 69**
Ian Fleming (1908-1964), creatorul lui James Bond, cunoscut cu numele de cod 007, a activat un timp în rândurile Serviciului Naval de Informații al Marii Britanii. (**I. Gatea și I. Popa**)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

● **Contraspionajul, componentă importantă a sistemului de apărare și securitate națională ………..…….....…....…….......……………………… pag. 74**
Contrainformațiile au fost rareori integrate în procesul luării deciziilor de securitate națională și, ca urmare, beneficiarii produselor de intelligence „tradiționale” nu sunt acomodați cu evaluările operaționale pe care acestea le pot furniza. (**A. Isac**)

● **Spionajul pe timp de pace ………………….………………..…… pag. 80**
Paradoxal poate, dar legalitatea/ilegalitatea spionajului în timp de pace nu este (încă?) reglementată de Dreptul internațional, iar disputele pe această temă sunt departe de a fi tranșate.
(**Gh. Bărbulescu**)

● **Actualitatea manipulării opiniei publice. Decalogul lui Noam Chomsky ……………………………….................……....……………………… pag. 84**
Manipularea opiniei publice a cunoscut o incredibilă dezvoltare și perfecționare, evoluție posibilă datorită marilor progrese în domeniile electronicii, informaticii, psihologiei etc. (**M. Manea**)

● **Statuile nu mor în picioare. Dificila asumare a trecutului sclavagist, colonialist, rasist ....…….…………………… pag. 87**

Având în vedere amploarea și formele excesive de manifestare a protestelor din cursul acestei veri, nu putem să nu constatăm că ne aflăm în fața unei puternice crize sociale și culturale, nu doar în Statele Unite ale Americii, ci în întreaga lume dezvoltată din punct de vedere economic. (**N. Gălățeanu**)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

● **Covid-19 și amenințarea terorismului internațional …………… pag. 102**

De oportunitățile apărute în contextul crizei sanitare încearcă să profite nu doar afaceriști veroși sau speculanți ordinari, care s-au îmbogățit peste noapte, dar și grupările teroriste de factură islamică, sau mișcările ultraradicale. (**Al. Omeag**)

● **Vin americanii! ……………………………....………………… pag. 108**

În 1989, românii au redevenit liberi. Până la urmă, au venit și americanii. (**M. Iordănescu**)

● **Alianța „*Maximator*” - spionaj între aliați ……………………… pag. 112**

Serviciile de informații din Danemarca, Germania, Suedia, Olanda și Franța au conlucrat pentru a intercepta și descifra comunicațiile secrete ale altor state, inclusiv partenere din NATO (**A. Botez**)

MOZAIC CULTURAL

● **Dan Toma Dulciu... recidivează! ....…….....………………… pag. 118**

Scriitorul Dan Toma Dulciu a profitat din plin de timpul liber impus de măsurile anticoronavirus pentru a finaliza încă două lucrări de excepție. (**I. Gatea**)

● **Revista Periscop în opinia cititorilor .... pag. 120**

Periscop (aprilie – iulie 2020) e ca un roman. O revistă pe care o citești cu sufletul la gură; începi de la primul titlu și nu o mai lași din mână. (**Rotonda Valahă**)

● **Mihai Maxim: „*Tablouri în miniatură*” ………………………… pag. 123**

O antologie de publicistică, elocventă pentru paleta de preocupări și aria largă de cuprindere a autorului. (**I. Popa**)

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

● **Religia și știința, în căutarea adevărului …………...…………… pag. 125**

Biserica nu a negat niciodată rolul constructiv al științei în dezvoltarea societății, considerând că adevărata știință ne ajută să-l descoperim mai devreme pe bunul și atotputernicul Dumnezeu. (**Mirel Vîrtejanu**)

EDITORIAL

O NAȚIUNE TREBUIE SĂ AIBĂ MAI ÎNTÂI GRIJĂ DE PROPRIII EI CETĂȚENI!

La 3 iulie 2020, președintele Donald Trump a ținut un discurs festiv la monumentul președinților de pe Muntele Rushmore, din statul Dakota de Sud, cu ocazia celei de a 244-a aniversări a Zilei Independenței Statelor Unite ale Americii. Cu acest prilej, șeful executivului celui mai puternic stat din lume a transmis mai multe mesaje de o importanță covârșitoare pentru apărarea valorilor Americii. Iată câteva dintre ele:

- *„... **copiii noștri sunt învățați să-și urască propria țară și să creadă că bărbații și femeile care au construit-o au fost nu eroi, ci dușmani”;***
- *... în prezentarea istoriei americane **„orice motiv de laudă este eliminat, orice calitate este ștearsă, orice motivație este răstălmăcită, faptele sunt denaturate, defectele sunt accentuate, până când istoria este golită de merite și desfigurată până la punctul de a nu mai putea fi recunoscută”;***
- ***„ideologia radicală care ne atacă țara avansează sub drapelul unei «justiții sociale», dar adevărul este că va distruge și justiția și societatea. Va transforma justiția într-un instrument al răzbunării și divizării și va schimba societatea noastră liberă într-un loc al represiunii, dominării și excluderii”;***
- ***„... familia americană este temelia vieții americane”;***
- ***„... guvernele există pentru a proteja siguranța și fericirea propriilor popoare”;***
- ***„... educația copiilor noștri trebuie să-i învețe să-și iubească țara, să onoreze istoria ei și să respecte marele nostru drapel american”;***
- ***„pentru salvarea onoarei noastre, pentru salvarea copiilor noștri, pentru salvarea uniunii noastre trebuie să ne păstrăm istoria, moștenirea și eroii noștri”;***
- ***„vom ridica o nouă generație de patrioți americani!”***

Desigur, președintele Donald Trump a vorbit într-un moment dificil pentru America. Domnia sa este adulat de o parte dintre concetățeni, alții îl consideră un președinte „nepotrivit”. În noiembrie anul acesta, alegătorii americani sunt cei care vor decide dacă îi vor acorda sau nu un nou mandat la Casa Albă. Dincolo de ceea ce va urma, esența mesajelor transmise de actualul președinte american are o semnificație și o rezonanță aparte, iar ele nu aparțin doar lui Trump, ci sunt expresia unei gândiri care câștigă teren în America.

Poate și din cauza pandemiei, cel puțin la noi, aceste mesaje au fost în bună măsură ignorate sau, oricum, insuficient înțelese. În același timp, însă, cea mai mare

parte dintre ele se potrivesc de minune și României, țară zguduită de trei decenii de campanii necontenite de punere la zid a valorilor naționale, de contestare și ducere în derizoriu a marilor personalități politice, culturale, economice și militare ale poporului român, de ofense dezlănțuite la adresa simbolurilor naționale, a sentimentelor patriotice, a tot ceea ce a însemnat și înseamnă contribuția specifică a românilor la dezvoltarea culturii și civilizației universale. Ce bine le-ar sta oamenilor politici români să susțină în campaniile lor de zi cu zi astfel de mesaje adaptate la țara și societatea românească! Din păcate, din teama de a nu fi acuzați de „naționalism", unii dintre ei au renunțat și la patriotism.

Toate acestea reprezintă suficiente motive care ne determină să publicăm in extenso discursul președintelui Donald Trump, renunțând doar la unele expresii protocolare care se rostesc în astfel de ocazii. (**Redacția**)

*

«Nu poate fi găsit un loc mai potrivit pentru sărbătorirea independenței americane decât la poalele acestui munte maiestuos și lângă monumentul celor mai mari americani. Azi ne arătăm recunoștința pentru viețile și moștenirile extraordinare ale lui George Washington, Thomas Jefferson, Abraham Lincoln și Theodore Roosevelt. Ca președinte, mă aflu aici în fața dumneavoastră și a lumii pentru a proclama că acest monument nu va fi niciodată distrus, acești eroi nu vor fi niciodată insultați, moștenirea lor nu va fi niciodată ștearsă și faptele lor nu vor fi niciodată uitate, iar Muntele Rushmore se va înălța întotdeauna ca un prinos etern părinților țării noastre și libertății noastre. Ne-am adunat în această seară pentru a marca cea mai importantă zi a națiunii noastre, aceea a zilei de **4 iulie 1776**.

La auzul acestor cuvinte, fiecare inimă americană trebuie să tresalte cu mândrie, fiecare familie americană trebuie să chiuie cu bucurie și fiecare patriot trebuie să se simtă fericit, pentru că trăim în cea mai minunată țară din istorie, care în curând va deveni și mai măreață. Strămoșii noștri au declanșat nu numai o revoluție de guvern, dar și una pentru înfăptuirea dreptății, egalității, libertății și prosperității. Nicio altă națiune nu a făcut mai mult pentru

progresul condiției umane decât Statele Unite și niciun popor nu a făcut mai mult pentru progresul uman decât au făcut cetățenii marii noastre națiuni. Acest lucru a devenit posibil atunci când 56 de patrioți, care s-au adunat la Philadelphia acum 244 de ani, au semnat **Declarația de Independență**.

Ei au înscris cuvintele unui adevăr divin „***Toți oamenii au fost creați egali***”. Vorbele nemuritoare au pus în mișcare un marș al libertății de neoprit. Cei ce au făurit această țară au declarat că toți am primit aceleași drepturi sacre, date nouă de Creator și pe care nu vom permite niciodată să ne fie luate. 1776 reprezintă o culme a mii de ani de civilizație occidentală și triumful nu numai al spiritului, dar și al înțelepciunii, gândirii și rațiunii.

Și cu toate acestea, ne întâlnim în această seară, când un pericol crescând amenință binefacerile pentru care strămoșii noștri au luptat și au sângerat. Națiunea noastră este martora unei campanii înverșunate care vrea să ne șteargă istoria, să ne defăimeze eroii, să anuleze valorile noastre și să ne îndoctrineze copiii. Bande furioase încearcă să dărâme statuile fondatorilor, să mânjească monumentele noastre sfinte și să dezlănțuie valuri de crime în orașele noastre. Mulți dintre oamenii aceștia nu au idee de ceea ce fac, dar unii din ei știu foarte bine. Ei cred că americanii sunt slabi și fără putere, dar nu, suntem puternici și mândri și nu vom permite ca întreaga noastră țară, valorile, istoria și cultura ei să ne fie luate de ei.

Una dintre armele politice ale celor care ne atacă este să ne desființeze civilizația, să ia slujbele oamenilor, să îi intimideze pe cei care se opun și să le ceară supunere totală. Aceasta este chiar definiția totalitarismului și este un model total străin culturii noastre, care nu are loc în Statele Unite ale Americii. Atacurile îndreptate asupra minunatei libertăți trebuie oprite și vor fi oprite curând. Vom demasca aceste mișcări periculoase, vom proteja copiii națiunii noastre de asaltul radical și vom proteja felul nostru de viață la care ținem. În școlile, redacțiile și chiar în companiile noastre s-a infiltrat un curent de extremă stângă fascistă, care vrea să ne impună supunere oarbă. ***Dacă nu vei vorbi limba lor, dacă nu vei urma ritualurile lor și dacă nu vei recita mantrele lor, atunci ei plănuiesc să te interzică, să te înscrie pe listele negre, să te persecute și să te pedepsească***. Acest lucru nu se va întâmpla!

Nu vă lăsați înșelați! Această revoluție culturală de extremă stângă a plănuit să anuleze Revoluția Americană. Făcând așa ceva, ei vor distruge civilizația care a salvat miliarde de oameni de la sărăcie, boală, agresiune și foamete și care a ridicat umanitatea la înălțimea realizărilor, descoperirilor și progresului. Pentru a face posibilă schimbarea pe care o doresc, ***cei care ne atacă sunt hotărâți să distrugă orice statuie, simbol sau amintire a moștenirii noastre naționale***. Nu se va întâmpla în timpul mandatului meu! Amenințările sunt reale. De aceea am mobilizat forțele legale federale pentru a proteja monumentele, a aresta pe participanții la violențe și a pune sub acuzare pe cei vinovați. Poporul nostru are o memorie foarte bună. El nu va uita niciodată pe

cei care au distrus statuile și monumentele lui George Washington, Abraham Lincoln și Ulysses S. Grant, ale aboliționiștilor și ale altora.

Furtuna de violențe de pe străzile noastre este ***rezultatul previzibil al anilor de îndoctrinare extremă și părtinitoare din sistemul de educație, presă și instituțiile culturale***. Împotriva oricărei legi din societate și natură, ***copiii noștri sunt învățați să-și urască propria țară și să creadă că bărbații și femeile care au construit-o au fost nu eroi, ci dușmani.*** Conceptul radical despre istoria americană este o țesătură de minciuni, ***orice motiv de laudă este eliminat, orice calitate este ștearsă, orice motivație este răstălmăcită, faptele sunt denaturate, defectele sunt accentuate, până când istoria este golită de merite și desfigurată până la punctul de a nu mai putea fi recunoscută***.

Aceste tendințe au atacat deschis fiecare persoană înfățișată aici, pe muntele Rushmore. De astăzi vom începe punerea la loc a adevărului în istorie. Înainte ca aceste personalități să fie imortalizate în stâncă, ele au fost giganți americani în carne și oase, bărbați onești prin ale căror fapte curajoase au făcut posibil cel mai mare salt uman de avansare cunoscut vreodată. În această seară, vă voi vorbi vouă, dar mai ales tinerilor națiunii noastre, despre adevărata istorie a acestor mari oameni.

În întreaga lui făptură, ***George Washington*** a reprezentat forța, talentul și demnitatea poporului american. Plecând de la un mic grup de fermieri înarmați, Washington a creat - pornind de la zero - armata continentală, care a învins cea mai puternică armată a lumii. Pe durata a opt ani foarte lungi, prin iarna aspră de la Valley Forge, trecând prin multe încercări, el a condus patrioții spre triumful ultim. Când, la Crăciunul anului 1776 armata scăzuse la doar câteva mii de soldați și înfrângerea părea de neevitat, Washington a luat trupele rămase și a făcut mișcarea curajoasă de a traversa râul Delaware. Printr-o întunecime înghețată, ei au mărșăluit nouă mile, mulți din ei fără cizme, pătând zăpada cu sânge. În zori, au obținut victoria de la Trenton, după care au înaintat și au obligat să se predea la Yorktown armata celui mai puternic imperiu de pe pământ. Fără să ceară nimic după luptă, Washington s-a întors la Mount Vernon, ca un simplu cetățean. A fost rechemat să prezideze Convenția Continentală de la Philadelphia și a fost unanim ales primul președinte al țării. Când s-a retras, după două mandate, fostul lui adversar, regele George, l-a numit cel mai mare om al epocii. A rămas în inimile noastre cel dintâi și azi, căci cât timp americanii vor iubi acest pământ, ei vor onora și respecta pe părintele patriei, George Washington.

Marele ***Thomas Jefferson*** avea 33 de ani când a scris una dintre cele mai mari comori ale istoriei umane: ***Declarația de Independență***. El a redactat și Constituția statului Virginia și Statutul Virginiei pentru Libertate Religioasă, care a servit ca model pentru îndrăgitul nostru Amendament Constituțional Nr.1. După ce a fost ministru de externe, apoi vicepreședinte, Jefferson a fost ales președinte. El a dat ordin luptătorilor americani să sfărâme pirații Coastei

Barbare. Apoi a dublat suprafața țării prin achiziția Louisianei și a trimis pe curajoșii exploratori Lewis și Clark în expediția lor spre Oceanul Pacific. Jefferson a fost arhitect, inventator, diplomat, savant, a fondat una dintre cele mai mari universități din lume și a fost un pătimaș apărător al libertății. Americanii vor admira întotdeauna pe autorul libertății americane, Thomas Jefferson, și nu îl vor abandona niciodată.

Salvatorul națiunii, ***Abraham Lincoln***, a fost un avocat autodidact, care a crescut într-o baracă de scânduri la frontiera americană. El a fost primul președinte republican și s-a ridicat de la o poziție obscură la înălțimea postului de președinte prin forța și claritatea convingerilor sale antisclavagiste. El a semnat legea liniei ferate transcontinentale, ca și legea pentru acordarea de pământ coloniștilor care au populat vestul american. Lincoln a condus țara în cea mai întunecată perioadă a ei, dând ultima picătură de putere pe care o avea pentru a asigura ***guvernarea poporului, prin popor și pentru popor.*** A fost comandantul suprem al forțelor armate în timpul celui mai sângeros război, cel care a salvat Uniunea și a învins demonul sclaviei. Lincoln a câștigat războiul civil. El a dat ***Proclamația pentru Emancipare***, care a dus la votarea amendamentului Nr. 13, prin care sclavia a fost desființată pentru totdeauna. Cu o hotărâre de neclintit, a păstrat uniunea națiunii intacte și a plătit cu viața pentru asta. Cât timp vom trăi, noi americanii vom respecta memoria nemuritoare a președintelui Abraham Lincoln.

Theodore Roosevelt a exemplificat încrederea de nestrunit a culturii noastre naționale și a identității noastre. El a avut viziunea grandorii pe care o are misiunea americană și a urmat-o cu energie și zel. Ca locotenent-colonel în războiul cu Spania, el a condus faimoșii Cavaleri Neînfricați pentru a învinge inamicul la San Juan Hill. Fiind comisarul poliției a curățat corupția din orașul New York, apoi a devenit guvernatorul statului, apoi vicepreședinte și - la 42 de ani - a fost cel mai tânăr președinte american. El a fost cel care a trimis flota americană în jurul lumii să anunțe că America este o putere mondială. Ne-a lăsat multe parcuri naționale și a fost cel care a supravegheat construirea canalului Panama. Roosevelt a fost singura persoană care a câștigat și premiul Nobel pentru pace și Medalia de Onoare a Congresului. A fost o personificare a libertății americane. Poporul american nu va înceta niciodată să păstreze amintirea spiritului curajos, frumos și de neîmblânzit al lui Theodore Roosevelt.

O mișcare al cărei scop este să anuleze aceste moșteniri prețioase ale poporului american nu poate avea America în suflet. Nu se poate. Nicio persoană care rămâne tăcută la spectacolul distrugerii acestei tradiții americane nu ne poate conduce către un viitor mai bun. Ideologia radicală care ne atacă țara avansează sub drapelul unei „*justiții sociale*”, dar adevărul este că va distruge și justiția și societatea. ***Va transforma justiția într-un instrument al răzbunării și divizării și va schimba societatea noastră liberă într-un loc al***

represiunii, dominării și excluderii. Cei ce urmăresc aceasta vor să ne amuțească, dar vocea noastră nu poate fi amuțită. Vom pronunța adevărul în întregime, fără să ne cerem scuze. Declarăm că Statele Unite ale Americii sunt cea mai dreaptă națiune de excepție care există pe pământ. Suntem mândri că țara noastră a fost fondată pe principiile iudeo-creștine și înțelegem că aceste valori au făcut să avanseze cauza păcii și a justiției în lume.

Noi știm că ***familia americană este temelia vieții americane***. Noi recunoaștem dreptul solemn și datoria morală ale fiecărei națiuni de a-și consolida granițele și de aceea construim zidul. Noi ne amintim că ***guvernele există pentru a proteja siguranța și fericirea propriilor popoare***. ***O națiune trebuie să aibă mai întâi grijă de proprii ei cetățeni***. Trebuie să avem grijă de America, mai întâi. E timpul pentru aceasta.

Noi credem în șansele egale, în justiția obiectivă și în tratamentul egal al cetățenilor indiferent de rasă, origine, religie sau crez. Fiecare copil, de orice culoare, născut sau nenăscut, este făcut după chipul sfânt al Domnului. ***Noi vrem dezbateri libere și deschise, nu coduri de exprimare și culturi anulate***. Noi îmbrățișăm toleranța, nu prejudecata. Noi sprijinim bărbații și femeile curajoase care aplică legea. Noi nu vom desființa niciodată poliția și nu vom accepta niciodată anularea celui de-al doilea amendament constituțional, care ne dă dreptul să purtăm arme.

Noi credem că ***educația copiilor noștri trebuie să-i învețe să-și iubească țara, să onoreze istoria ei și să respecte marele nostru drapel american***. Ne ținem drepți și nu îngenunchem decât în fața atotputernicului Dumnezeu. Așa suntem. Asta este ceea ce credem și acestea sunt valorile noastre, care ne călăuzesc atunci când ne luptăm să facem un viitor încă și mai bun. ***Cei ce vor să șteargă moștenirea noastră vor ca americanii să-și uite mândria, astfel ca să nu mai poată să se înțeleagă pe ei și să nu mai poată înțelege destinul Americii.*** Răsturnând eroii de la 1776, ei caută să dizolve legăturile de iubire și de loialitate pe care le avem pentru țara noastră și pentru fiecare dintre noi. Scopul lor nu este o Americă mai bună, ci un sfârșit al Americii. În locul Americii, ei vor puterea pentru ei, dar, la fel cum au făcut patrioții în trecut, poporul american le va sta în cale, astfel că vom învinge și încă repede și cu demnitate. ***Nu-i vom lăsa niciodată să smulgă Americii eroii de pe propriile monumente sau din inimile noastre.*** Distrugând monumentele lui Washington și Jefferson, acești radicali ar distruge moștenirea pentru care oamenii și-au dat viața în războiul civil, ar șterge amintirea care a inspirat acei soldați să meargă către moartea lor cântând Imnul de bătălie al Republicii: „*Așa cum el a murit să-i sfințească pe oameni, hai să murim ca să-i facem pe oameni liberi, mărșăluind cu Domnul*”.

Radicalii ar vrea să distrugă principiile celor care au abolit sclavia aici și, în cele din urmă, în întreaga lume, distrugând un demon care a chinuit lumea pentru mii și mii de ani. Inamicii noștri ar distruge documentele prin

care Martin Luther King a exprimat visul și ideile lui, care sunt fundamentul mișcărilor pentru drepturi civile. Ei ar sfâșia credințele, tradițiile și identitatea care au făcut America cea mai vibrantă și tolerantă societate din lume.

Concetățeni ai mei, este timpul să spunem cu tărie și cu putere adevărul și să apărăm integritatea țării noastre. Este timpul ca politicienii să trezească bravura și hotărârea strămoșilor noștri. Este timpul pentru a ridica steagul nostru și pentru a apăra marea noastră națiune de cetățeni de orice rasă, în toate orașele țării noastre glorioase. ***Pentru salvarea onoarei noastre, pentru salvarea copiilor noștri, pentru salvarea uniunii noastre trebuie să ne păstrăm istoria, moștenirea și eroii noștri.***

Vom proclama din nou idealurile Declarației de Independență și nu vom ceda niciodată spiritul și curajul cauzei de la 4 iulie 1776. Vom sta drept și neclintit pe acest pământ. În fața minciunilor care vor să ne dezbine, să ne demoralizeze și să ne strivească, vom arăta că istoria Americii ne unește, ne inspiră, ne ține la un loc și ne face, pe fiecare dintre noi, liberi. Americanii nu trebuie să uite povestea lor miraculoasă.

Azi, cu autoritatea pe care mi-o dă funcția de președinte, anunț crearea unui nou monument al giganților trecutului nostru și voi semna ordinul executiv prin care vom ridica un mare muzeu în aer liber, ***Parcul Eroilor Americani***.

Vom ridica o nouă generație de patrioți americani. Și îi vom învăța pe copiii noștri că trăiesc într-o țară de legende, că nimic nu-i poate opri, că nimeni nu le poate opri mersul. Ei vor ști că în America poți face orice, poți fi oricine ai vrea și că, împreună, putem face orice. Inspirați de uriașii de pe muntele Rushmore, vom găsi unitatea la care nimeni nu se așteaptă. Țara noastră va fi tot ce și-au visat, pentru atâția ani, cetățenii noștri și tot ce-i înspăimântă pe inamicii noștri, fiindcă nu vom uita niciodată că libertatea americană există pentru a face măreția americană. Căci asta e ceea ce avem: ***măreția noastră***.

Eroii Americii sunt în inimile noastre. Viitorul Americii este în mâinile noastre. Dumnezeu să binecuvânteze marea noastră armată și să binecuvânteze America!»

UN SECOL DE LA TRIANON

1940-2020: OPT DECENII DE LA DESTRĂMAREA ROMÂNIEI MARI (II)

Dr. Ioan C. Popa

Sfârtecarea Transilvaniei sub presiunea puterilor revizioniste

În ianuarie 1939, Serviciul Secret de Informații (SSI) al României a elaborat un amplu studiu având ca temă *„**Expansiunea germană în sud-estul Europei către Gurile Dunării**”*, în care anticipa cu acuratețe că Germania și-a propus ca obiectiv „penetrația spre sud-est prin România, pentru a stăpâni gurile Dunării, a-și amenaja o bază puternică la Marea Neagră și a-și crea o puternică și largă bază de operații (strategică și economică), pentru ca să poată trece apoi la ultima și cea mai grea etapă în expansiunea sa spre est și spre sud”. Pentru aceasta, argumentau specialiștii SSI, Germania acționează intens pentru izolarea României și Poloniei de marile puteri din Apus, concomitent cu ***susținerea într-o formă mascată a revendicărilor teritoriale ale Ungariei și Bulgariei contra Statului român***.

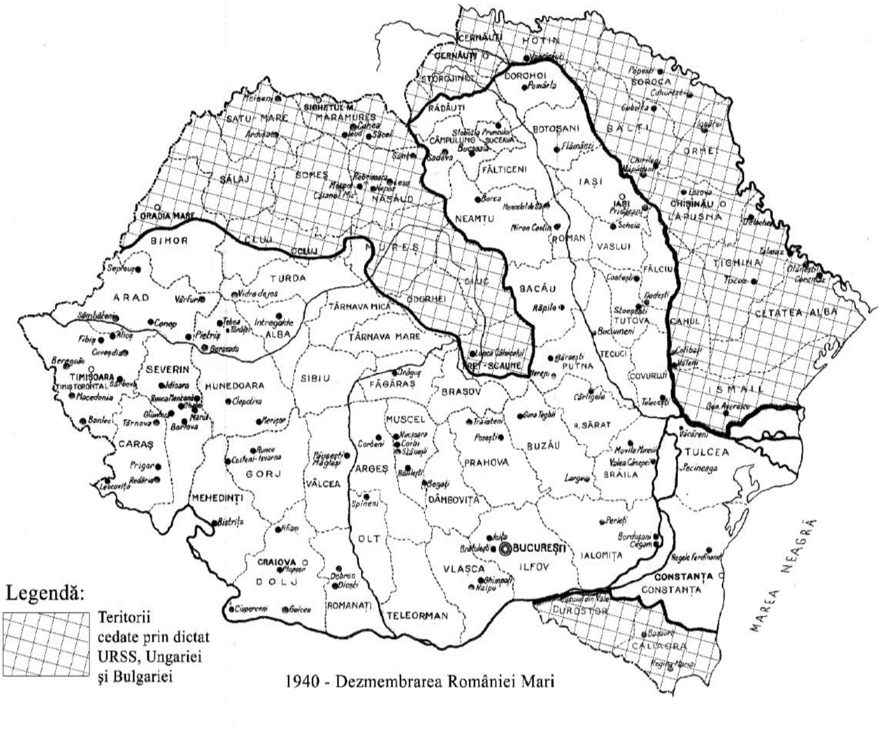

1940 - Dezmembrarea României Mari

Intențiile agresive ale Germaniei față de România erau verificate și confirmate prin alte informații obținute de cadre ale SSI în urma unor vizite și contacte confidențiale avute succesiv la Varșovia, Praga, Berlin, Londra și Paris, în perioada 3-20 martie 1939. Scopul urmărit de Germania prin expansiunea în România, menționa una dintre concluziile SSI, era nu doar „acapararea petrolului și grânelor, ci și realizarea unei situații strategice favorabile, care să-i permită să întreprindă acțiuni împotriva altor state”. Din acest motiv, una din recomandările experților către forurile de răspundere în Stat (studiul a fost înaintat și regelui Carol al II-lea) era ca România „să-și păstreze aceeași atitudine corectă față de toate statele în contra cărora niciodată nu a conspirat și nu a râvnit nimic, să provoace în atitudinea lor aceeași lealitate, aceeași sinceritate și același răsunet al simțămintelor sale de pace și de bună înțelegere”. România încă mai spera atunci într-o pace miraculoasă, singura posibilitate de salvare de la prăbușire.

România, inamicul numărul 1 al Ungariei

Acțiunile ungare pentru contestarea și anularea prevederilor Tratatului de la Trianon au demarat înainte de 4 iunie 1920, când hotărârea Puterilor învingătoare a devenit definitivă și irevocabilă. Încă din 1919, după retragerea armatei române din Budapesta, amiralul Miklos Horthy declara: *„Inamicul numărul 1 al Ungariei este România, pentru că cele mai mari pretenții teritoriale sunt împotriva ei și pentru că ea este cea mai puternică dintre statele vecine. De aceea, principalul țel al politicii noastre externe este rezolvarea problemelor cu România prin recurgerea la arme”.* Declarația lui Horthy a reprezentat o direcție de acțiune a Budapestei față de România în toată perioada în care amiralul a exercitat funcția de regent al Ungariei (1920-1944). Timp de două decenii, în perioada interbelică, guvernanții unguri au declanșat și întreținut o amplă campanie de propagandă iredentistă, profund antiromânească, la scară europeană și, cu destulă abilitate, peste Ocean. Acțiunile Budapestei au cunoscut o intensificare deosebită după încheierea Pactului Ribbentrop-Molotov și declanșarea de către Germania nazistă și URSS a *reașezărilor teritoriale* în Europa Centrală și de Est, înregistrând o amplitudine maximă odată cu breșa făcută de sovietici prin raptul Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța. O scurtă privire asupra demersurilor diplomatice de culise, inițiate sau de care s-a folosit Budapesta în prima parte a anului 1940, este edificatoare.

12 februarie 1940: Reprezentantul Ungariei la Washington îi comunică lui Sumner Welles, subsecretar de stat și consilier politic al președintelui F.D. Roosevelt, că are instrucțiuni de la Budapesta să întrebe „dacă Guvernul SUA va fi pregătit la timpul potrivit” să acționeze pentru a convinge România că ar fi de dorit, „spre propriul ei interes, să ajungă la o înțelegere cu Ungaria pentru rectificarea frontierei cu Transilvania”. Ministrul ungar a mai precizat că guvernul său, deși nu are deocamdată în vedere recurgerea la vreo măsură de

forță, totuși, „își va rezerva dreptul de acțiune deplină în eventualitatea în care România urma să facă concesii teritoriale altei națiuni”.

11 aprilie 1940: La o întrebare directă a ambasadorului italian la Berlin, Bernardo Attolico, referitoare la atitudinea Germaniei față de România, Hitler declară: „Dacă România ar începe ceva (vreo acțiune la adresa vecinilor, n.n.), cu siguranță Rusia și Ungaria, și posibil și Bulgaria ar interveni de îndată. Desigur, nici Germania însăși nu ar rămâne inactivă, ci ar sprijini Ungaria și, în cele din urmă, ar interveni probabil și Italia”. Hitler „a găsit mai favorabilă formula *împotriva României* decât *pentru România”.* Cât privește pretențiile bulgare și ungare, Hitler confirmă că ambele state revizioniste vor acționa doar cu acceptul Berlinului: „Bulgaria nu se va mișca din inițiativă proprie; în plus, am fi capabili să o oprim. Ungaria este pregătită să nu facă nimic fără consimțământul nostru”. În aceeași convorbire, Hitler mai declară că este la curent cu un mesaj primit de la Statul Major General Maghiar, care susține că românii ar intenționa să le permită englezilor folosirea teritoriului pentru aterizare în conflictul cu Germania. Într-o asemenea situație, românii „sunt considerați un dușman. Apoi, desigur, pretenția maghiară asupra Transilvaniei va fi recunoscută”.

1 iunie 1940: La o declarație a premierului român Gheorghe Tătărescu privind dorința de a realiza „o cooperare mai strânsă cu Germania”, ministrul de externe german transmite legației de la București să comunice următorul răspuns: „În cazul în care guvernul român dorește să lucreze pentru pacificare și o soluție definitivă a problemelor din Balcani, s-ar pune în mod firesc întrebarea dacă și în ce măsură România ar putea fi dispusă să accepte orice cereri revizioniste făcute de vecinii ei, ca de exemplu de către Rusia în problema Basarabiei”.

11 iunie 1940: Ministrul de externe ungar Csaky Istvan, la o întrebare despre România a reprezentantului plenipotențiar al URSS la Budapesta, Nikolai I. Șaronov, a răspuns că, „până în ultimul timp, poziția României a fost îndoielnică și că el dispune de informații că aliații se pregăteau să provoace acolo o lovitură de palat, dar trebuie să avem în vedere că, în prezența unei armate de o jumătate de milion de oameni ar fi greu (...). În fine, spune Csaky, România este înconjurată din trei părți și asta nu-i permite să ducă o politică aventuristă. Românii știu foarte bine acest lucru”.

20 iunie 1940: Ambasadorul italian la Moscova, A. Rosso, primit de V. Molotov, prezintă o declarație a guvernului lui Mussolini care, asemenea Germaniei, dorește relații de colaborare cu URSS. În declarație este inclusă și următoarea mențiune: „Guvernul italian știe că, din timpul războiului din 1914-1918, între unele dintre țările dunărene și balcanice sunt deschise chestiuni teritoriale: cererile Ungariei față de România în problema Transilvaniei și cererile Bulgariei față de România în problema Dobrogei. Guvernul italian știe de asemenea că rămâne deschisă problema Basarabiei, despre care guvernul

sovietic a făcut o declarație... În fața acestor probleme, ... Italia nu este interesată nemijlocit, ci numai indirect...”.

22 iunie 1940: Însărcinatul cu afaceri al URSS în Italia, I.V. Gorelkin, este primit de ministrul de externe G. Ciano, care reafirmă poziția guvernului său, condusă, potrivit declarației sale, de „ideea păstrării păcii în Balcani, de dorința de a ajuta reglementarea chestiunilor delicate referitoare la Transilvania, Basarabia, Dobrogea pe cale pașnică. Ciano se exprimă ironic despre garanțiile Angliei acordate României”.

24 iunie 1940: Un document intern din cadrul MAE german, la punctul 3, sugerează ministrului Ribbentrop să adreseze „o cerere imediată Ungariei și Bulgariei ca, în eventualitatea unei soluții pașnice sau violente a chestiunii Basarabiei, ele să-și păstreze în continuare starea de pace... În același timp, declarația generală de bune intenții față de aspirațiile naționale ale Ungariei și Bulgariei”.

26 iunie 1940: Ministrul de externe al Ungariei, Csaky Istvan îi comunică reprezentantului guvernului german la Budapesta că, la Szombathely și Pecs, „s-a decis să fie aduse Corpurile de Armată III și IV, pentru a întări puterea de război. Șeful Statului Major General a justificat necesitatea acestei măsuri prin rapoarte noi, tulburătoare de la frontiera ruso-română, unde, în ultimele 48 de ore, soldaților ruși li se dădeau hărți cu Basarabia. Csaky consideră că ar trebui să existe discuții secrete între autoritățile militare competente germane și maghiare cu privire la măsurile prezente și posibil viitoare. Este o chestiune de precauție și de dorința de a fi gata de acțiune imediată dacă este necesar. Csaky a solicitat ca toate informațiile să fie păstrate strict secret”.

28 iunie 1940: Reprezentantul Germaniei la Budapesta este invitat în biroul prim-ministrului ungar, unde Consiliul de Miniștri era în ședință. Cu acest prilej, ministrul de externe Csaky afirmă că ar urma „consecințe imprevizibile” dacă România va face „concesii teritoriale” numai unuia dintre vecini (URSS, n.n.), nu și Ungariei. Reprezentantului german i se cere să solicite de la Berlin răspuns la următoarele trei întrebări:

„(1) Își mai dorește guvernul german ca Ungaria să continue atitudinea ei de expectativă?

(2) Poate Ungaria, în acest caz, să se aștepte ca Puterile Axei (Germania) să fie de acord să susțină cererile Ungariei adresate României?

(3) Care va fi poziția puterilor Axei (Germania) în cazul în care Ungaria va fi obligată să intervină cu forța armelor, de exemplu în cazul unei revoluții în Transilvania?”

29 iunie 1940: Primit de V.G. Dekanozov, adjunct al comisarului poporului pentru afaceri externe, trimisul Ungariei la Moscova, J. Kristoffy, „și-a exprimat marea satisfacție cu privire la acțiunea noastră din Basarabia și Bucovina de Nord. El a citit cu satisfacție articolele din *Pravda* consacrate

chestiunii anexării Basarabiei și a Bucovinei de Nord la URSS". Diplomatul ungur a mai adăugat: „așa cum se știe, și Ungaria are pretenții teritoriale față de România și deosebirea este numai în faptul că Uniunea Sovietică deja și-a rezolvat problema, iar Ungaria încă nu". A mai întrebat „cum ar vedea Uniunea Sovietică dacă aceste pretenții ar fi prezentate României de către Ungaria".

5 iulie 1940: Comisarul poporului pentru afaceri externe, V. Molotov, îi comunică reprezentantului sovietic la Budapesta, N. I. Șaronov: „Pe 3 iulie, Kristoffy (reprezentantul Ungariei la Moscova, n.n.), la însărcinarea guvernului ungar, m-a întrebat dacă guvernul sovietic nu poate să influențeze Iugoslavia pentru a-și păstra calmul în cazul în care Ungaria ar fi nevoită să intre în conflict cu România (...). Pe 4 iulie l-am chemat pe Kristoffy (...), care a spus că aseară, după discuția cu mine, a primit instrucțiuni să întrebe oficial guvernul sovietic despre poziția URSS față de Ungaria dacă ultima va fi atrasă într-un conflict cu România".

În aceeași zi de 5 iulie în care primea telegrama de la Molotov, reprezentantul plenipotențiar al URSS în Ungaria, N.I. Șaronov, notează în jurnalul său: „Am fost la ministrul adjunct al afacerilor externe Wornle, care, după ce m-a salutat în legătură cu anexarea Basarabiei la URSS, a spus că ei se bucură de asta mai mult decât oricare alt stat, pentru că pentru ei asta înseamnă **lichidarea principiului integrității României** (s.n.) și o mai ușoară posibilitate de a continua ceea ce noi am început".

10 iulie 1940: Întâlnire decisivă ungaro-germano-italiană la Hitler (München). Participă: cancelarul Germaniei și Ribbentrop, ministrul de externe italian Ciano, prim-ministrul maghiar, contele Teleki, și ministrul său de externe, contele Csaky. Stenograma convorbirii de două ore, întocmită de translatorul german Paul Otto Schmidt, consemnează:

„Contele Teleki a făcut în primul rând o expunere politică, istorică, etnografică foarte lungă și, apelând la argumentele ungare obișnuite, a justificat ***cererea revizionistă a Ungariei în privința Transilvaniei, căreia poporul maghiar îi acordă mai multă importanță decât oricărui alt teritoriu pierdut în 1919*** (s.n.)... Când contele Teleki a menționat că Ungaria era pregătită să facă sacrificii de dragul dorinței Puterilor Axei de a menține pacea în bazinul Dunării și în Balcani, Führerul a răspuns că Puterile Axei nu cereau Ungariei să facă niciun fel de sacrificiu (...).Führerul a întrebat direct pe Teleki dacă Ungaria era absolut sigură că ar putea învinge România în cazul în care nicio altă putere nu va interveni în conflict. Contele Teleki și contele Csaky au ezitat vizibil înainte de a răspunde și apoi au afirmat că ei credeau că ar putea lupta cu succes împotriva României, dacă acțiunea ar avea loc într-un moment favorabil. (...) Führerul a răspuns că o astfel de acțiune pe care Ungaria o avea în vedere pentru România trebuia să fie examinată cu foarte multă seriozitate... Cel mai bine ar fi dacă ungurii ar încerca să-și atingă obiectivul în etape separate și prin negocieri. Führerul a declarat că regele Carol făcea eforturi

foarte mari pentru o politică strânsă cu Germania. Regele Carol chiar îi scrisese o scrisoare la care nu primise încă niciun răspuns. El va profita de oportunitate ca să-l informeze pe regele României că ***o condiție prealabilă pentru stabilirea colaborării germano-române pe care și-o dorea era soluționarea cererilor revizioniste ale vecinilor săi*** (s.n.)... Contele Teleki și contele Csaky au mulțumit pentru această ***nouă dovadă de prietenie sinceră a Germaniei pentru Ungaria***".

15 iulie 1940: Hitler și-a onorat rapid promisiunea făcută liderilor unguri, iar printr-o scrisoare din 15 iulie 1940 îi cerea lui Carol al II-lea să consimtă la cedări teritoriale față de Ungaria și să se încadreze integral în „noua ordine" europeană preconizată de el: „Oferta României de a avea în viitor o atitudine prietenească față de Germania nu poate fi decât salutată de Germania, cu atât mai mult cu cât, din păcate, din trecut și până în ultimul timp – și aceasta reiese în mod irecuzabil din documentele găsite (după ocuparea Parisului și căderea Franței, n.n.) – atitudinea politicii oficiale românești față de Reich a fost puțin amicală, ba chiar dușmănoasă... ***Orice încercare de a evita pericolele care amenință țara dumneavoastră, prin manevre tactice de orice fel, trebuie să fie și va fi sortită eșecului. Mai devreme sau mai târziu – și probabil într-un timp foarte scurt – rezultatul ar putea fi chiar distrugerea României***" (s.n.).

O amenințare fără perdea, echivalentă cu un veritabil ultimatum adresat suveranului român, mai brutal, cel puțin sub aspect formal, decât notele ultimative sovietice. Amenințările Führerului nu se opreau însă aici. El era acum convins că regele Carol al II-lea promovase până de curând o politică „puțin amicală, ba chiar dușmănoasă" față de Germania și pentru aceasta trebuia să plătească.

Împinsă de împrejurări să-și schimbe politica

Prima consecință gravă a agresiunii sovietice și a ruperii unei părți importante din trupul țării a fost renunțarea de către România la orice politică de echilibru și reorientarea sa totală spre Germania. Încă din 1 iulie 1940, când calvarul instituirii ocupației rusești în Basarabia și nordul Bucovinei era în curs de desfășurare, Consiliul de Miniștri al României, întrunit sub președinția lui Gheorghe Tătărescu, a hotărât să renunțe la garanțiile anglo-franceze din 13 aprilie 1939, cu precizarea că această *nouă orientare a politicii externe este determinată de actuala ordine europeană în curs de așezare*. La o primă privire părea un gest mai degrabă formal, având în vedere situația în care se găseau atunci cei doi garanți ai României – Franța și Anglia. Din păcate, nu era numai atât. O zi mai târziu, la 2 iulie, într-o comunicare adresată lui Hitler prin intermediul ambasadorului Fabricius, regele Carol al II-lea informa nu doar despre abuzurile rușilor în timpul operațiunii de ocupație și despre renunțarea la garanțiile oferite de Anglia și Franța, ci și despre dorința unei *colaborări strânse cu Germania în toate domeniile*. Suveranul român solicita în mod

expres *asistența, ajutorul și protecția* Führerului „în aceste vremuri de încercări". Ca prim semnal al dorinței de consolidare a colaborării cu Germania, regele solicita lui Hitler să trimită o misiune militară în România.. La 4 iulie, la București se formează un nou guvern cu orientare net progermană, condus de Ion Gigurtu și având în componență pe Horia Sima, șeful organizației legionare „Garda de fier".

Dintr-o singură lovitură, URSS reușise trista performanță, nedorită poate la Moscova, de a împinge România direct și total în brațele Germaniei. În mod tragic, avertismentele lui Titulescu adresate Franței și Angliei în 1933, ca protest împotriva Pactului revizionist avansat la timpul respectiv de Mussolini, se adevereau punct cu punct. În absența unui sprijin clar din partea Franței și Angliei, statele Micii Înțelegeri ar fi *„împinse de împrejurări să-și schimbe politica"* și, mai mult, acestea *„s-ar apropia în mod fatal de Germania"*. În iunie 1940, nu doar că Franța și Anglia nu mai erau în măsură să ofere sprijin României, dar și Mica Înțelegere era deja sfărâmată, după ocuparea Cehoslovaciei de către Germania și încercările Iugoslaviei de a se apropia de Italia. Amenințată din două părți de doi agresori la fel de malefici (Germania nazistă și URSS), România trăia drama unei țări mici care nu mai are opțiuni de salvare decât alinierea la unul dintre ei, considerat că ar putea fi mai puțin periculos decât celălalt. Cazul său nu era singular și se înscrie într-o paradigmă comportamentală tipică țărilor mici care caută să contrabalanseze o amenințare iminentă și primejdioasă din partea unui stat revizionist.

Pornită pe panta cedărilor și a încercărilor de a intra cu orice preț în grațiile Germaniei, conducerea română decide, la 11 iulie 1940, retragerea din Liga Națiunilor, o măsură mai degrabă simbolică, dar de o mare gravitate, care semnifica, practic, renunțarea la o politică externă principială de două decenii pusă în slujba securității colective, salvgardării păcii și respingerii cu fermitate a dictatului forței și a recurgerii la forță în Europa. Abia acum Moscova ar fi putut să afirme că România și-a schimbat într-adevăr orientarea tradițională, dar agresiunea URSS era una din cauzele principale ale acestei degringolade tragice. Măsurile guvernului român vizând atragerea interesului Berlinului pentru o *colaborare strânsă* cu Germania vor continua și se vor amplifica în perioada următoare. Primit de ministrul de externe al Reichului, la 26 iulie 1940, premierul român Ion Gigurtu, însoțit de ministrul de externe Mihail Manoilescu, dădea asigurări ferme că, în plan economic, România „se afla în întregime în sfera de interese germană". Oficialii români sperau astfel că „Germaniei nu avea cum să-i fie indiferent dacă România era mai mare sau mai mică, sau dacă era umilită". În fața Führerului, care a primit delegația română în aceeași zi, Gigurtu anunța că „România și-a planificat să reorganizeze totul după modelul german", inclusiv „să-și adapteze agricultura la necesitățile germane, în așa fel încât să creeze o comunitate de interese cu Germania". Speranțele conducătorilor români în mărinimia Führerului și în „simțul de

justiție” al acestuia erau simple amăgiri. Germanii cunoșteau bine situația grea a României, la care contribuiseră din plin, iar acum nu se mai mulțumeau doar cu declarații de intenții. Ei erau siguri că impunerea unui control total asupra României nu mai are cum să le scape, iar revendicările teritoriale ale vecinilor erau considerate o presiune în plus pentru a-și atinge propriile interese. În fapt, conducătorii naziști continuau jocul dublu în raporturile cu România, unul din beneficiarii tratatelor de după Primul Război Mondial al cărui teritoriu, în viziunea lor, trebuia ciopârțit.

Pentru moment, să notăm totuși că, în iulie 1940, în pofida tonului agresiv, în poziția Germaniei față de România se schimbase ceva în perioada ce a urmat înțelegerilor de la Moscova, din august 1939. Angajată masiv în războiul din Vest și, totodată, deranjată tot mai des de pretențiile crescânde și comportamentul imprevizibil al Moscovei, Germania începea să regândească locul ce urma să fie atribuit României, ale cărei resurse, mai ales petrolul și cerealele, deveniseră de o importanță covârșitoare pentru continuarea planurilor Berlinului. Hitler era satisfăcut că, prin presiunile asupra României, reușise să determine cedările teritoriale față de Rusia fără confruntări armate care ar fi putut degenera într-un conflict mai larg în această zonă, nedorit atunci de Germania. Pe de altă parte, în opinia sa, România nu plătise îndeajuns pentru conduita din anii anteriori, mai ales pentru „așa-numita politică Titulescu”, asociată permanent cu orientarea preponderentă spre Franța și Anglia, aspecte reproșate cu orice ocazie de conducătorii naziști, inclusiv în discuțiile cu Gigurtu și Manoilescu din 26 iulie 1940. Cu acel prilej, Ribbentrop și Hitler nu au lăsat nicio posibilitate de manevră celor doi lideri români în privința necesității imperative ca România să consimtă de urgență la cedări teritoriale față de Ungaria și Bulgaria. În finalul discuțiilor, după cum consemnează documentele germane, Ribbentrop „a accentuat încă o dată românilor că, dacă nu se va găsi în curând o soluție la problemele nerezolvate cu Ungaria și Bulgaria, vor fi consecințe grave”. Hitler s-a dovedit mai abil, încercând să lase impresia că Germania nu este atât de mult interesată de chestiunile românești. În ce privește noile cedări teritoriale, sfatul Führerului era că „trebuie să i se explice poporului român că era nevoie să accepte sacrificii pentru a evita noi tensiuni, în interesul bunăstării economice și financiare, care putea fi întemeiată doar pe stabilitate politică și pace”. De îndată ce o asemenea „stare de liniște și stabilitate” va fi asigurată, Führerul promitea că, împreună cu Italia, ar putea oferi României „un fel de garanție”. Scopul lui Hitler era ca și de această dată se acesta evite o eventuală confruntare militară româno-ungară, care ar fi obligat Germania să intervină și ar fi afectat în mod grav fluxul livrărilor de petrol și cereale din România.

După unele încercări de negocieri româno-ungare, desfășurate la Turnu-Severin (16-24 august) și încheiate fără rezultate datorită pretențiilor exagerate ale Budapestei, Germania și Italia au decis să „arbitreze” în mod direct și

tranșant diferendul dintre cele două țări. În discuțiile cu Gigurtu și Manoilescu, din 26 iulie, Führerul a subliniat că „va trebui să se găsească un compromis între fostele și actualele posesiuni”. Referindu-se la „cererea inițială a Ungariei de restaurare a frontierei de acum 1000 de ani de pe timpul regelui Ștefan”, Hitler a admis că „astfel de lucruri erau, desigur, imposibile”. În acest context, Ribbentrop a intervenit cu precizarea că „maghiarii doreau să recupereze jumătate din teritoriul pierdut în 1919”. Liderii români susțineau că „noua frontieră ar trebui să fie trasată în așa fel încât Ungaria și România să rămână cu același număr de cetățeni din cealaltă țară pe teritoriul lor, astfel ca situația să poată fi clarificată complet printr-un schimb ulterior al acestor elemente de populație străină”. Germania dorea să dea satisfacție într-o măsură destul de importantă Ungariei, oricum mai mult decât era dispusă România să ofere prin tratative, dar ceva mai mică totuși decât pretențiile maximale maghiare. În acest scop, și-a luat alături Italia, care de mai bine de un deceniu susținea extrem de vocal pretențiile revizioniste ale Ungariei. În același timp, Berlinul a găsit de cuviință să atenționeze Roma asupra unor eventuale inițiative de a atrage și Rusia în tranșarea acestor probleme. După ce Axa a intervenit pentru a determina Ungaria, Bulgaria și România să treacă la negocieri directe, „nu mi se pare în interesul nostru, pe moment, să-i aducem pe ruși în această discuție sub nicio formă”, îi comunica Ribbentrop lui Ciano, la 16 august 1940. Orice eventuală implicare a Rusiei, accentua Ribbentrop, „nu numai că nu ar facilita încheierea unui acord între aceste trei țări ci, dimpotrivă, ar complica și mai mult lucrurile”, între altele și pentru faptul că „o astfel de intervenție ar avea tendința de a introduce factorul ideologic în chestiunea revizuirii pur teritoriale”.

Acceptând „arbitrajul” Germaniei și Italiei, delegația României a plecat la Viena, la finele lunii august 1940, cu așteptări semnificative în ce privește „simțul de justiție” al Führerului, după cum se exprimase de curând premierul Gigurtu în discuțiile de la Salzburg. Cu atât mai mare a fost dezamăgirea și disperarea care i-a cuprins pe liderii români când au aflat condițiile stabilite de Hitler și Mussolini. La 29 august, ministrul Reichului, în prezența lui Ciano, îi comunica ministrului de externe român că „Transilvania este o problemă ce afectează nu numai interesele celor două țări vizate în mod direct ci, în mod indirect, și interesele Puterilor Axei”. Drept urmare, menționa Ribbentrop, după ce s-au consultat, Führerul și Mussolini au decis rapid „să găsească o soluție definitivă la problemă” sau, după cum se exprimase dictatorul italian, reglementarea stabilită „va trebui să fie atât de solidă încât să reziste uzurii timpului”. „Arbitrajul” urma să fie „acceptat fără nicio rezervă și condiție sau respins”. În caz contrar, amenințau Ribbentrop și Ciano, „consecințele pot fi pentru România o totală distrugere a ființei sale de stat”. România se afla în mod clar în fața unui nou ultimatum brutal, iar „respingerea echivala cu

anihilarea statului român și împărțirea teritoriului său”, după cum apreciau mai târziu istoricii Constantin și Dinu C. Giurescu.

La doar două luni de la dramaticele evenimente care au sfâșiat România sub amenințarea ultimatumurilor rusești, Consiliul de coroană se întrunea din nou, în noaptea de 29 spre 30 august 1940 și, „luând în deliberare comunicările cu caracter ultimativ făcute de guvernele german și italian, a hotărât acceptarea arbitrajului puterilor Axei asupra tratativelor româno-maghiare”, după cum preciza comunicatul oficial. În acest fel, după discuții și scene dramatice desfășurate la Palatul Belvedere din Viena, Ribbentrop și Ciano au impus semnarea, la 30 august, a textului convenit în limbile germană și italiană privind „hotărârea arbitrală” și să o accepte ca pe o „soluționare definitivă” a chestiunii transilvănene. Cu același prilej, printr-un schimb de scrisori, Germania și Italia își asumau, începând din 30 august, „garanția pentru integritatea și inviolabilitatea teritoriului național românesc”, atât cât mai rămânea după ciopârțirile suferite din partea puterilor revizioniste. Sub dictat, în decurs de două luni, România se văzuse silită să cedeze 94 254 kmp din teritoriul său (50 762 kmp, în favoarea URSS și 43 492 kmp, în favoarea Ungariei), precum și o populație totalizând circa 6,5 milioane locuitori, în majoritate români. Pentru România, acestea reprezentau pierderi dramatice și echivalau cu o tragedie. Pentru Germania, însă, România ciopârțită continua să reprezinte o zonă de resurse indispensabile care de acum trebuia protejată cu orice preț.

Garanțiile pentru România provoacă nemulțumiri la Moscova

„Arbitrajul” germano-italian din 30 august 1940, mai exact „al doilea dictat de la Viena” (primul fiind cel impus Cehoslovaciei, la 2 noiembrie 1938) a stârnit imediat reacția de nemulțumire a Moscovei. Nu însă pentru caracterul cu adevărat arbitrar și discreționar al actului respectiv, ci pentru că URSS nu participase la noua împărțire a României. Chiar la 31 august 1940, Molotov i-a comunicat ambasadorului Schulenburg că „guvernul german a încălcat articolul 3 al tratatului de neagresiune din 23 august 1939, unde se spune despre consultare în chestiunile care interesează ambele părți”. Acest episod a reprezentat începutul unui val de grave acuze reciproce în relațiile germano-sovietice, care exprimau, în fapt, dezacorduri mai profunde și pe un plan mai larg între cei doi agresori. În realitate, exceptând Basarabia, pactul secret nu făcea referiri concrete la un partaj al sferelor de interese germane și sovietice în România, în general, și cu atât mai puțin cu privire la Transilvania. În plus, URSS cochetase ani de zile cu revizionismul maghiar și dăduse asigurări în mai multe rânduri că susține revendicările Ungariei la adresa României. Prin urmare, ciopârțirea Transilvaniei și atribuirea unei mari părți a acesteia Ungariei nu constituiau un motiv în sine de supărare pentru Moscova. Nemulțumirea sovieticilor era alta: pretențiile lor în privința României erau mai mari decât teritoriile smulse sub presiunea ultimatumurilor din iunie, iar

garanțiile date de Germania și Italia însemnau o excludere totală a oricăror noi pretenții din partea URSS față de ceea ce mai rămăsese din teritoriul românesc. Afirmațiile lui Stalin, care îi spusese ministrului de externe al Turciei (1 octombrie 1939) că *România este un fel de Polonie,* iar *cine se leagă de România cu un ajutor reciproc, acela trebuie să țină sabia pregătită,* vizau un spectru mai larg al oricăror garanții pentru statul român, indiferent din partea cui ar veni. Chestiunea garanțiilor germano-italiene pentru integritatea României, după rășluirile teritoriale la care fusese supusă, a reprezentat un punct important al discordiilor care au marcat relațiile dintre Berlin și Moscova în lunile care au urmat, atingând un punct critic în discuțiile prilejuite de vizita lui Molotov, din noiembrie 1940, în capitala Reichului.

Deocamdată, să reținem că Berlinul s-a arătat sensibil în fața acuzelor Moscovei de încălcare a articolului 3 al Tratatului de neagresiune și, câteva zile mai târziu, la 3 septembrie 1940, Ribbentrop îi cerea ambasadorului german în capitala sovietică să-l contacteze pe Molotov și să-i comunice o serie de considerente legate de „acțiunea de la Viena”. Demn de reținut este accentul pus de Ribbentrop asupra unui punct cheie: după satisfacerea pretențiilor sovietice în chestiunea Basarabiei, „un interes asemănător... pentru teritoriul românesc rămas nu este evident și nici nu a fost exprimat de URSS guvernului Reichului, nici cu ocazia acordului de la Moscova și nici mai târziu”. La 5 septembrie, Ribbentrop îi cerea ambasadorului Schulenburg să comunice întocmai mesajul de mai sus și, în plus, să folosească ocazia „pentru a demonstra o dată pentru totdeauna guvernului sovietic că avem o importanță vitală și interese predominante în România, fapt care ne face să-i garantăm teritoriul în granițele sale actuale”. Firește că Molotov s-a menținut pe poziția inițială și i-a spus lui Schulenburg că „punctul de vedere al guvernului sovietic este diferit de cel al guvernului german”, reafirmând totodată că URSS și-a limitat doar temporar pretențiile la partea nordică a Bucovinei, dar că speră în continuare la o susținere germană și în ce privește sudul Bucovinei.

Conducătorii germani și-au dat seama că, într-un moment considerat crucial pentru cursul războiului cu Anglia, orice fisură în relațiile cu URSS se putea solda cu efecte surprinzătoare, motiv pentru care au și început demersurile pentru o reîncălzire a acestora. Pe lângă asigurările repetate date reprezentanților sovietici privind interesul aproape exclusiv pentru petrol al germanilor în România, Ribbentrop și-a făcut cunoscută intenția de a se adresa cu o scrisoare lui Stalin și de a-l invita pe Molotov la Berlin, ca răspuns la cele două vizite ale sale la Moscova. Inițiativa germană, plină de curtoazie și dătătoare de noi speranțe, venea de fapt în întâmpinarea unui interes sporit al URSS de a revitaliza colaborarea cu Germania. „Dragă domnule Stalin!”, își începea Ribbentrop scrisoarea din 13 octombrie 1940 către dictatorul de la Kremlin, redactată într-un stil destul de *pompos* după cum remarcă Kissinger: *„Acum mai mult de un an, prin hotărârea Führerului și a dumneavoastră, au*

fost revăzute și puse pe o bază absolut nouă relațiile dintre Germania și Rusia Sovietică. Presupun că această decizie de a găsi un limbaj comun a adus avantaje ambelor părți – începând cu recunoașterea faptului că spațiile noastre vitale se pot învecina fără pretenții unul față de celălalt și terminând cu împărțirea practică a sferelor de interese, lucru care a dus la pactul germano-sovietic de prietenie și graniță".

După ce avansa ideea că dezvoltarea relațiilor reciproce pe noul făgaș va aduce în viitor „avantaje din ce în ce mai mari pentru cele două mari popoare", ministrul Reichului amintea în treacăt, dar evident și ca o scuză, graba și necesitatea imperioasă pentru care Axa și-a oferit garanțiile pentru România. Disensiunile dintre Ungaria și România, ațâțate de agitatori britanici, pretindea Ribbentrop, intraseră într-un stadiu atât de acut încât „războiul devenise inevitabil": „*Nu a fost timp pentru tratative sau consultări. În felul acesta se explică și întâlnirea improvizată de la Viena, cu adoptarea deciziilor în 24 de ore*". Nu putem ști exact cât au crezut sovieticii în aceste explicații germane despre episodul de la Viena, semnarea Pactului Tripartit (27 septembrie) sau trimiterea de trupe germane în România (12 octombrie), mai ales dacă ținem seama de nuanța ironică a lui Stalin care, în scrisoarea de răspuns, mulțumea pentru „instructiva analiză a ultimelor evenimente". Este cert însă faptul că mesajul din finalul scrisorii semnate de Ribbentrop, cu nimic mai prejos decât cel de la început citat mai sus, coincidea cu dorința și visele de expansiune în continuare ale lui Stalin, alături de Germania: *„În încheiere"* – sublinia ministrul Reichului – *„aș vrea să vă declar, în deplină concordanță cu opinia Führerului, că sarcina istorică a statelor noastre constă în acordarea scopurilor noastre politice pe termen lung și, după ce ne-am delimitat între noi sfera de interese pe arena mondială, să ne îndreptăm pe un drum corect viitorul popoarelor noastre"*.

Expresii precum *relații pe o bază absolut nouă, limbaj comun, avantaje pentru ambele părți,* ca și perspectiva unor noi înțelegeri între cele două mari puteri revizioniste care să permită o armonizare a scopurilor politice *pe termen lung*, precum și o nouă *delimitare a sferelor lor de interese pe arena mondială* erau exact ceea ce aștepta în continuare Stalin de la Germania lui Hitler. Din acest motiv, la 22 octombrie 1940 Stalin răspundea la scrisoarea lui Ribbentrop și transmitea acordul pentru vizita lui Molotov la Berlin, avansând o dată destul de apropiată – 10 noiembrie, propunere acceptată imediat de Hitler. Discuțiile, purtate la 12 și 13 noiembrie 1940, se vor dovedi însă dificile, pentru că interesele ascunse ale fiecăruia dintre protagoniști erau diametral opuse. Din stenogramele convorbirilor, întocmite de germani și sovietici (prezentate pe larg și de revista *Periscop* în anii anteriori), ne oprim asupra disputelor legate de chestiunea României.

În cea de-a doua zi a discuțiilor cu Hitler, la 13 noiembrie, Molotov a ținut să menționeze din start că pactul de neagresiune este în regulă și rămâne

în vigoare; de discutat rămâne „îndeplinirea protocolului secret, anexat acordului de bază”. La acest punct, Hitler pare să dea primele semne de iritare și afirmă răspicat: „Referitor la transferarea anumitor teritorii în componența altui stat (de observat termenii folosiți de Führer pentru dezmembrarea teritorială a unor state, n.n.), Germania a îndeplinit prevederile acordului. Acest lucru nu se poate spune despre URSS”. În sprijinul afirmației sale, Hitler evocă situațiile în care Germania a venit „în întâmpinarea intereselor URSS, contrar prevederilor pactului”, începând cu rectificarea împărțirii Poloniei, apoi în cazurile Lituaniei, Bucovinei și Basarabiei. Molotov simte nevoia să contraatace și reia teza avansată încă din ziua precedentă în discuțiile cu Ribbentrop: în opinia guvernului sovietic, *prima etapă* a aplicării înțelegerilor secrete din 1939 s-a încheiat, ba chiar a fost parcursă și o *a doua etapă,* după operațiunile militare de succes ale Germaniei în Norvegia, Danemarca, Belgia, Olanda și Franța, care nu ar fi fost posibile „fără sprijinul reprezentat de pactul cu URSS”. În același timp, Molotov încearcă să justifice pretențiile sovietice asupra Bucovinei și afirmă că, deși această provincie „nu a fost menționată în protocolul adițional, URSS a făcut o concesie Germaniei, renunțând la Bucovina de Sud, limitându-se la Bucovina de Nord, cu condiția însă ca la timpul potrivit Germania să țină seama de interesul Uniunii Sovietice privind Bucovina de Sud. URSS nu a primit până acum un răspuns negativ la propunerea avansată, însă în loc de aceasta Germania a garantat întregul teritoriu al României, uitând de interesul manifestat de noi, iar aceste garanții au fost acordate fără a se consulta cu URSS și încălcând interesele URSS”.

Contrele agasante ale lui Molotov, insinuările și punerea la îndoială a pozițiilor germane în legătură cu respectarea înțelegerilor secrete din august 1939, precum și pretenția Moscovei de a se considera parte la succesele militare ale Reichului din ultimul an și de a participa în continuare la stabilirea noii ordini în Europa și în lume reprezentau prea mult pentru Führer, care își pierde răbdarea și declară fără menajamente: ***„****Rusia a primit deja partea leului din avantajele la care aspiră”.* Aceasta însemna, în fapt, că orice pretenții sovietice de expansiune spre Vest sunt excluse. În legătură cu garanțiile pentru România, Hitler consideră necesar să sublinieze două elemente, după cum consemnează stenograma întocmită de translatorii sovietici:

„1. România a fost cea care a cerut garanții, deoarece în caz contrar nu ar fi putut să renunțe la o parte din teritoriul ei fără război.

2. Italia și Germania au acordat aceste garanții datorită necesității asigurării resurselor de țiței și ca urmare a cererii României de a asigura paza zăcămintelor de hidrocarburi de pe teritoriul acesteia...”.

Dialogul a continuat în aceeași notă de contre și explicații evazive din ambele părți, încheindu-se, după trei ore și jumătate, fără concluzii și perspective clare. Pentru Hitler, relația cu URSS se îndrepta vertiginos pe o pantă la capătul căreia era coliziunea directă între cei doi agresori. În ultimele

luni ale anului 1940, aceștia încă mai încercau să se tragă pe sfoară unul pe altul, dar perioada în care fiecare profitase din plin de pe urma Pactului din 1939 se apropia de sfârșit. După victoriile impresionante din ultimul timp, Hitler era deja gratulat de subalternii săi cu titulatura de *„cel mai mare conducător militar al tuturor timpurilor”*, iar planurile secrete de mobilizare și concentrare a trupelor germane în jurul granițelor vestice ale URSS, cu numele de cod *Aufbau Ost/Construcție în Est,* acțiune premergătoare declanșării operațiunii *„Barbarossa*”, intraseră într-o fază alertă de desfășurare.

Sub dictatul puterilor revizioniste, dezmembrarea României Mari se finaliza prin convenția româno-bulgară încheiată la Craiova, la 6 septembrie 1940, prin care România a cedat Bulgariei Cadrilaterul (locuit de 152 000 bulgari și 150 000 turco-tătari). Schimbul de populații care a urmat s-a soldat cu evacuarea a 110 000 de români și repatrierea a 65 000 de bulgari. La sfârșitul acțiunilor de dezmembrare, suprafața României a fost redusă cu 100 293 kmp (31,4%), rămânând de 194 756 kmp, ceea ce reprezenta 68,6% din teritoriul de după Războiul reîntregirii.

O VALOROASĂ LUCRARE DESPRE TRATATUL DE LA TRIANON

Dr. Ist. Ion Constantin

În seria evenimentelor editoriale consacrate împlinirii a 100 de ani de la semnarea tratatelor de pace de la Paris de după Primul Război Mondial, volumul ***Trianon, Trianon! Un secol de mitologie politică revizionistă,*** *coordonat de profesorii Vasile Pușcaș și Ionel N. Sava, suscită un interes aparte, fiind vorba de o lucrare cu o înaltă ținută științifică, menită să faciliteze pe de o parte cunoașterea momentului istoric din 1920, iar pe de altă parte să contureze fenomenele contemporane „intenționat sensibilizate" de politizarea propusă de anumite cercuri în căutare „de glorie electorală și de putere clădită pe schelete ale trecutului".*

*

Publicată la Editura Școala Ardeleană în Colecția Istorie Contemporană, cartea (402 pagini) cuprinde unsprezece studii realizate de profesori și cercetători în domeniile istoriografie, sociologie, drept, științe politice și relații internaționale: Gabriel Virgil Rusu, *De la ideea de națiune la formarea statelor naționale (până la Primul Război Mondial);* Dumitru Preda, *Factor diplomatic și factor militar în înfăptuirea și recunoașterea internațională a Unirii românilor;* Tudor Salanțiu, *Impactul evenimentelor sistemice asupra sistemului de pace de la Versailles;* Vasile Pușcaș, *Opinia românească față de tratatele de pace de la Paris (primul deceniu interbelic);* Mariana-Narcisa Radu, Codruța-Ștefania Jucan-Popovici, *Principiul naționalităților și Tratatul de la Trianon*; Veronica Turcuș, *Avatarurile recuperării patrimoniului arhivistic din teritoriile unite cu România, după Tratatul de la Trianon;* Șerban Turcuș, *Sfântul Scaun și dezavuarea doctrinei Coroanei maghiare în contextul Tratatului de la Trianon (documente din anii 1919-1921);* Florin Abraham, *Tratatul de la Trianon și mitologia politică revizionistă: abordări tradiționale și recente;* Ionel. N. Sava, *De la nostalgie politică la traumă culturală? Dilema europeană a Ungariei la 100 de ani după Trianon;* Vasile Dâncu, *Iliberalism și sindromul Trianon. Regimul Orbán și susținerea paralelismului etnic în Transilvania*; Vasile Pușcaș, *Trianon, Trianon!*.

Dintr-o perspectivă pluridisciplinară, cartea prezintă chestiunea Trianonului sub multiple fațete, aducând în dezbaterea istoriografică probleme de maxim interes istoric, dar și actual, în baza unor cercetări recente efectuate în arhive străine și românești.

Prof. Dr. Dumitru Preda evidenţiază în studiul ***Factor diplomatic și factor militar în înfăptuirea și recunoașterea internațională a Unirii românilor de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918, la Trianon, 4 iunie 1920*** condițiile și modalitățile de concretizare a acțiunilor specifice celor doi factori, diplomatic şi militar, în circumstanțele complexe în care Conferința de pace de la Paris a fost menită să dea o nouă configurație a hărții geopolitice și o nouă așezare a relațiilor internaționale.

„Considerată drept una din cele mai strălucite pagini din istoria neamului românesc - arată autorul, în final - lupta pentru apărarea Statului național întregit la 1 Decembrie 1918 și recunoașterea sa pe plan internațional, desfășurată deopotrivă pe plan politico-diplomatic şi militar, în cadrul căreia, așa cum am evidențiat, rolul Armatei Române a fost de o însemnătate deosebită, s-a continuat cu semnarea tratatelor de pace, în cadrul cărora Tratatul de la Trianon-Versailles, din 4 iunie 1920, a consemnat în plan juridic și moral o victorie decisivă în afirmarea drepturilor și demnității românilor în conștiința umanității”.

Studiul Doamnei Prof. Dr. Veronica Turcuș de la Institutul de istorie „G. Barițiu” al Academiei Române filiala Cluj-Napoca - ***Avatarurile recuperării patrimoniului arhivistic din teritoriile unite cu România, după Tratatul de la Trianon*** arată că, la momentul semnării Tratatului, Arhivele de la Budapesta cuprindeau o cantitate considerabilă de material care trebuia, potrivit documentului semnat, să facă parte din patrimoniul cultural al României întregite. Statul român însă nu s-a preocupat îndeajuns de acest subiect pentru recuperarea bunurilor arhivistice care-i reveneau de drept. Pe baza declarațiilor istoricului David Prodan, autoarea conchide că, „la mai mult de un deceniu de la semnarea Tratatului de la Trianon, Ungaria reușise să-și păstreze în întregime colecțiile. Nici una dintre țările Micii Înțelegeri nu-și obținuse materialul arhivistic de la Budapesta. Mărturie erau publicațiile Ligii Națiunilor, unde nu au fost vehiculate decât convenții pentru arhivele administrative, de natură să faciliteze fazele tehnice ale tratativelor privind ceea ce fuseseră arhivele curente și nicidecum chestiunile din arhivele istorice și de depozit”. În finalul studiului, autoarea subliniază situația de compromis arhivistic în care se află statul român, acceptând o soluție echivocă, menită să detensioneze un diferend lung de o sută de ani. „Partea română - subliniază Doamna Veronica Turcuș - nu are niciun instrument pentru a verifica omogenitatea și genuinitatea fondurilor arhivistice, trebuind să meargă pe buna credință a colegilor maghiari. Colegi poate luminați și insuflați de spirit profesional, dar care lucrează cu o arhivă care de un veac a tot fost verificată,

dijmuită și selectată de înaintașii lor cu alte înclinații doctrinare. Și iată câtă dreptate a avut David Prodan acum 85 de ani: «Ne dăduseră să înțelegem că vreau să-și mențină integritatea Ungariei istorice măcar în această formă»".

După integrarea țării noastre în Uniunea Europeană, dilemei nerezolvate privind arhivele românești i s-a dat o soluție „europeană", un compromis antamat în anul 2011. În acel an, directoarea de atunci a Arhivelor Maghiare recunoștea, indirect, într-un interviu în ziarul „Adevărul", că „Ungaria nu a respectat nici după 90 de ani nici litera, nici spiritul Tratatului de la Trianon".

Concluzia autoarei este că „Istoricii români au învățat lecția diferendului arhivistic româno-maghiar și au căutat informații autentice în alte fonduri, din țări ce au cultivat respectul față de patrimoniul documentar. Au identificat izvoare care ne ajută la rescrierea istoriei unei Transilvanii cu caracter politic bine determinat și distinct instituțional, a cărei situație în Europa medievală și premodernă, a largilor autonomii și a regalităților itinerante, este mult diferită de reconstrucțiile istoriografice maghiare mitizate. La toate acestea adăugăm că «un stat maghiar» nu a existat între 1541 și 1867 (așa cum afirmă unii constituționaliști maghiari, care nu recunosc discontinuitatea instituțiilor statale din Ungaria) și orice tentativă de a transforma Transilvania într-un «stat maghiar» sui generis (în perioada 1541-1699) este invalidată de documente".

În studiul ***Sfântul Scaun și dezavuarea doctrinei Coroanei maghiare în contextul Tratatului de la Trianon (documente din anii 1919-1921)***, Prof. Dr. Șerban Turcuș de la Universitatea Babeș-Bolyai demonstrează că documente interne de la Sfântul Scaun „desființează juridic și ecleziastic conceptul imaginar de regat apostolic maghiar, substanța însăși a revendicărilor cu iz milenar ale ierarhiei politice maghiare de ieri și de azi". Aceste documente diplomatice de uz intern, emise de la cel mai înalt nivel catolic, „desființează întreaga ideologie pe care s-a construit în epoca premodernă și modernă mitul Coroanei regelui Ștefan cu doctrina adiacentă. Nimic din ceea ce, începând cu angevinii italieni din secolul al XIV-lea, a fost construit simbolic și metodic pentru a justifica legitimarea ocupării tronului arpadian de italianul Carol Robert de Anjou nu este recunoscut de Sfântul Scaun".

Pe baza analizei unei secțiuni a mitologiei politice revizioniste create de statele perdante ale Marelui Război, cea generată în jurul Tratatului de la Trianon, Dr. Florin Abraham tratează în studiul său abordările tradiționale și recente pe această temă. Autorul consideră că Tratatul de la Trianon a fost perceput și definit de elitele politice și intelectuale maghiare ca un moment de criză majoră deopotrivă a statului și națiunii. Încercarea de ieșire din această situație autodefinită drept „traumă" a fost prin crearea unei mitologii politice, având rădăcini ideologice în naționalismul maghiar al secolului XIX, în care „vinovații" erau identificați în afara corpului politic maghiar: Marile Puteri,

considerate revanșarde și nemiloase, pe de-o parte, respectiv, națiunile presupus a fi inferioare (cehi, slovaci, români, sârbi), care, lipsite de „recunoștința” de a fi supuse unui proces civilizator, au „trădat” măreața Ungarie milenară, după cum explicau aristocrații maghiari în perioada interbelică, și nu au mai acceptat conducerea maghiară într-un cadru politic care să le perpetueze dominația.

Potrivit studiului, „Mitologia Trianonului a fost utilizată în perioada interbelică de către elitele maghiare pentru a menține un regim politic conservator-autocrat și naționalist, fiind blocată pătrunderea ideilor liberale și social-democrate, iar politica internațională a Ungariei a avut drept unic vector refacerea granițelor statului medieval, sfidând realitățile etnice. În perioada Războiului Rece, mitologia revizionistă nu a mai fost afișată public în Ungaria comunistă, însă ea a rămas implantată adânc în memoria colectivă, de unde a fost cu ușurință pusă în circulație după 1989”.

„Pentru a nu ridica suspiciuni asupra democratizării Ungariei - arată Dr. Florin Abraham -, în contextul cursei pentru aderarea la NATO și Uniunea Europeană, mitologia Trianonului a fost utilizată cu prudență. După 2010, Viktor Orbán a redescoperit rețeta gestiunii politice prin utilizarea mitologiei istorice. Tema Marilor Puteri malefice a fost convertită în ideea pericolului globalizării multiculturale, personificat de miliardarul cu origini iudeo-maghiare George Soros... Ideea iredentistă a abolirii granițelor a fost înlocuită aparent cu cea a proiectului unei națiuni creștine care unifică politic, cultural și economic întreaga populație maghiară din Europa Centrală, indiferent de statul în care trăiește”.

În studiul ***De la nostalgie politică la traumă culturală? Dilema europeană a Ungariei la 100 de ani după Trianon***, Profesor Dr. Ionel N. Sava prezintă resorturile sociale și culturale care întrețin nostalgia politică maghiară interbelică și generează o formă actualizată a traumei Trianonului.

Dacă, între 1920 și 1940, revendicările teritoriale au fost directe, după 1945 și, îndeosebi după 1956, chiar dacă tema Trianonului este aparent absentă în discursul public, cauza minorităților a fost reluată în perioada de consolidare a regimului János Kádár la Budapesta (1956-1988). La începutul anilor 1980, liderul maghiar își exprima deja public regretul în legătură cu „dictatul imperialist de la Trianon”. În limitele „corectitudinii politice” impusă de sovietici, „imperialist” în narațiunea lui Kádár acoperea, de fapt, revendicarea maghiară relativă la ordinea europeană postbelică. La scurt timp după ce „embargoul” impus de sovietici a fost înlăturat, la 4 iunie 1990 prim-ministrul József Antall s-a declarat liderul celor 15 milioane de unguri, număr ce includea și minoritățile din țările vecine.

Odată cu accederea la guvernare a lui Viktor Orbán și a FIDESZ, chestiunea minorităților a fost pusă cu tot mai multă insistență de către executivul de la Budapesta. Începând cu anii 2000, discursul revigorării

naționale este omologat și în diaspora maghiară chiar de către Viktor Orbán care se referă, de exemplu, la „reunificarea culturală și socială” a națiunii maghiare din Transilvania cu țara-mamă. „Actul reparatoriu din 1940 – subliniază autorul - ar fi arătat că traumele politice pot fi îndreptate prin lucrul devotat al unor eroi naționali precum Horthy. Este perspectiva avansată de la Budapesta prin intermediul căreia ar trebui înțelese și demersurile recente ale guvernului FIDESZ, care își propun să redea poporului maghiar demnitatea, mândria și noblețea de odinioară”.

Prof. Dr. Vasile Sebastian Dâncu arată în studiul intitulat ***Iliberalism și sindromul Trianon. Regimul Orbán și susținerea paralelismului etnic în Transilvania*** că FIDESZ, partidul național-populist ungar, s-a bazat pe un discurs tradițional-istoric construit pe „trecutul glorios care nu a fost niciodată”, adică pe Ungaria Mare, apărând întreaga Europă (creștină) timp de secole, dar devenind ulterior o victimă a invaziei marilor puteri. Lupta pentru libertate împotriva puterilor străine a fost întotdeauna una dintre temele principale de discurs politic din Ungaria, astfel încât a fost ușor pentru FIDESZ să contureze ca bază pentru discursul său politic istorica dependență Viena-Moscova-Bruxelles. Acesteia i s-a adăugat trauma „dezmembrării” Ungariei după Trianon și prin „trădarea” de la Yalta a puterilor occidentale, după cel de-al Doilea Război Mondial. Această construcție ideologică a fost nucleul discursului politic al FIDESZ promovat de liderii-cheie și mai ales de Viktor Orbán în mai multe discursuri, cu precădere în zilele sărbătorilor naționale, drept „călătoria maghiară înapoi în trecut”.

Autorul consideră concluziv că „jocurile politice de interese momentane din Uniunea Europeană, cât și lipsa unor instrumente de decizie și a unor cadre precise de legiferare au permis Ungariei să scape de acuzațiile de iredentism sau de acuzele privind tendințele de modificare a frontierelor”.

În ultimul capitol al lucrării, intitulat ***Trianon, Trianon!***, Profesorul Vasile Pușcaș pornește de la o recentă și amplă reconstituire istoriografică a primilor ani postbelici, având ca autor pe istoricul francez Jean-Yves Le Naour, care constata că Budapesta a introdus sentimentul de umilință pe care l-ar fi simțit la semnarea Tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) în memoria pe termen lung a populației maghiare, ca dovadă a respingerii prevederilor lui teritoriale. Această abordare ar continua și astăzi, arată istoricul francez, când premierul „conservator populist” Viktor Orbán, „a flatat naționalismul” prin decizia (2012) de a transforma ziua de 4 iunie într-o așa-numită „zi a unității naționale”. Ceea ce ar vrea să fie un mesaj al naționaliștilor de la Budapesta că nu înțeleg procesele istorice derulate la finalul Primului Război Mondial și nici cele din ultimul veac.

Opțiunea elitei politice ungare postbelice pentru instalarea lui Miklós Horthy la cârma Ungariei a fost un „mesaj clar pentru restaurație, atât politică, dar și socială, pentru ambele fiind titulară aristocrația ultraconservatoare care

și-a propovăduit propriile interese cu crucea, făcând mare caz de o doctrină creştină, cu drapelul tricolor, simbolizând naționalismul agresiv, și coroana Sf. Ștefan, ca metaforă a mitizării istoriei naționale”. Potrivit autorului, „operațiunea guvernului Viktor Orbán, după 2012, de a repune pe tapet vinovăția Tratatului de la Trianon a fost însoțită de reabilitarea deschisă a personalității și faptelor lui Horthy și camarilei sale, de propagarea aceleiaşi doctrine politice care a fost supralicitată în toată perioada interbelică. Aceasta fiind astăzi stindardul unor formațiuni extremiste din Ungaria, cu efuziuni vizibile și în cercurile politice guvernamentale”.

„Apare tot mai evident faptul că actualul episod «Trianon-100», inițiat la Budapesta, a avut ca principală țintă România. În ultimul deceniu, liderii Ungariei au călătorit în Transilvania mai mult ca niciodată, aproape de fiecare dată transmițând mesaje jignitoare la adresa populației majoritare din această provincie a României, ca și a istoriei naționale a românilor” - semnalează Vasile Pușcaș.

Apreciem că volumul *Trianon, Trianon! Un secol de mitologie politică revizionistă* este o valoroasă contribuție istoriografică utilă și celor preocupați de problematica serviciilor de informații, cartea conținând numeroase informații de interes documentar pe această temă.

MIRCEA ELIADE DESPRE PROPAGANDA MAGHIARĂ DIN STRĂINĂTATE

Ioan Popa

Marele scriitor, filosof și istoric al religiilor, Mircea Eliade, a militat de-a lungul întregii vieți pentru o Românie întregită, curată și prosperă, apărată de atacurile de orice fel ale inamicilor noștri. A intrat în conflict atât cu regimurile interbelice, cât și cu cel comunist, fiind nevoit să aleagă amara cale a exilului. Indiferent, însă, unde s-a aflat, Mircea Eliade a rămas un patriot desăvârșit, cu gândul la țară și la poporul român. A luat atitudine față de numeroase nedreptăți suferite de români. Firește, propaganda maghiară, cel mai adesea iredentistă și ostilă Trianonului, nu putea rămâne în afara atenției sale, căreia i-a acordat mai multe pagini, din care reproducem câteva extrase.

*

● În anii 1927-1928, tânărul Mircea Eliade efectuează o călătorie turistică în Italia.

Impresiile de călătorie și întâlnirile cu scriitori și filosofi celebri din epocă au fost publicate în marile ziare ale vremii din București. La Roma, după ce participă la redeschiderea cursului de limba și literatura română de la Universitate, vizitează liceul Mamiani, unul dintre cele mai mari din capitala italiană. Românii sunt primiți cu drapele și flori, se țin discursuri, se scandează „E viva l`Italia!” și „E viva la Romania!” Directorul liceului, profesorul Alfredo Panzini, foarte iubit de elevi, îi cere lămuriri lui Eliade „asupra românilor, asupra României”.

Motivul, explică Eliade, era acesta: „*Cu câteva săptămâni mai înainte, un consul ungar vorbise în fața întregului liceu despre Ungaria sfâșiată. Mărturisea că tratatul de la Trianon a fost o nedreptate; că românii au furat ținuturi ungare; că nădejdea celor de la Budapesta e de a reconstitui cât mai curând Sfânta Ungarie. Discursul consulului n-a împiedicat ca elevii liceului să ne primească pe noi cu urale și cu dovezi de sinceră, spontană, autentică dragoste.*

*Dar câțiva intelectuali s-au îndoit de originile și drepturile noastre. **Ungurii cheltuiesc enorm cu propaganda**. Aceasta se știe. **Publică reviste, susțin regește pe profesorii de limba maghiară, răsplătesc pe ziariștii italieni pentru articolele favorabile Ungariei**. Și dovada concretă a rezultatelor acestei propagande mi-o dădea însuși Alfredo Panzini, admirator al latinității, iubitor al Romei, în conștiința căruia întârzia încă teoria lui Roesler*”.

● Un deceniu mai târziu, în 1936, câștigarea la un concurs internațional de roman de la Londra a unui important premiu de către o scriitoare maghiară

puțin cunoscută la vremea respectivă, Yolanda Foldes, îi prilejuiește lui Mircea Eliade ocazia de a emite o serie de aprecieri în legătură cu propaganda ungurilor și cea a românilor în străinătate, despre ultima deloc măgulitoare. Iată câteva adnotări ale lui Eliade asupra acestui subiect:

„N-am citit încă romanul Yolandei Foldes. Nu mă îndoiesc că este o carte bună. Dar câte cărți bune nu se publică în fiecare săptămână, în cele patru părți ale lumii! Câte cărți excelente nu zac îngropate în România, cărți pe care nu le citesc decât trei-patru mii de români, în loc să le citească un milion de oameni – numai pentru că nimeni n-a avut ideea de a prezenta la un concurs internațional o duzină de romane românești traduse în limba engleză!

Sunt ani de când scriu mereu despre ***crima propagandei românești peste hotare ... Am început să mă conving că majoritatea serviciilor noastre de propagandă sunt conduse de imbecili sau de trădători.*** *Cum să-mi explic, altminteri, prezența Ungariei în toate planurile de manifestare artistică și culturală – și absența noastră încăpățânată? Este foarte adevărat că Ungaria trăiește – sau mai precis, supraviețuiește – din propaganda peste hotare (...). Dar absența completă a României pe câmpurile de manifestare spirituală și culturală nu-și poate găsi o scuză în faptul că Ungaria are ca ultimă rațiune de a fi, propaganda (...)* ***În propaganda culturală și artistică, eforturile Ungariei ar trebui să ne fie model****... Vecinii noștri fac tot ce le stă în putință – iar noi nu facem nimic.*

Ceva mai mult, noi refuzăm cu îndârjire orice încercare de a ne face cunoscută arta românească, literatura românească, geniul românesc.

Lucrurile par atât de absurde, încât oamenilor nu le vine a crede când aud de ele. Și cu toate acestea, așa e: noi refuzăm să ne facem cunoscuți peste hotare. Când s-a anunțat concursul internațional de roman de la Londra, s-a găsit cineva care s-a oferit să traducă 4-5 romane românești în englezește, pentru a fi prezentate la concurs. Acest naiv cerea numai să i se plătească, foarte modest, traducerile. Șefii culturali ai României moderne l-au refuzat. S-au prezentat tot felul de scriitori la concursul de la Londra, numai români nu s-au prezentat. „Nu interesează!” (...) Dacă n-ar exista Panait Istrati, ți-ar fi rușine să deschizi vorba despre literatura românească în Anglia. Și dacă ați bănui MILIARDELE cheltuite de la război încoace, pentru propagandă, de către statul român în Anglia!”

● Peste un alt deceniu, mai precis, la începutul lunii februarie 1947, când la Paris se decidea revenirea la România a nord-vestului Transilvaniei acordat Ungariei prin dictatul din 1940, Mircea Eliade, aflat în Franța la începutul exilului său, într-o scrisoare adresată unui prieten (Anton Golopenția) din București, constată că nu s-a schimbat nimic în ce privește propaganda maghiară în contrast cu cea românească din străinătate: de o parte ofensivă permanentă, de cealaltă, pasivitate și delăsare:

*„Ungurii au mai scos vreo trei cărți în primele 40 de zile ale anului 1947, iar la UNESCO, unde am câțiva buni prieteni, văd pe toate mesele „**The New Hungary**”. Confidențial, îți pot spune că la UNESCO poziția ungurilor este infinit mai bună ca a noastră. Sunt considerați biete victime ale fascismului și cultura lor e la modă. De altfel, atacurile au și pornit.*

*În „**La paix eternelle est-elle possible?”** a unui domn Nemes (apărută la editura Nagel, ungurească), suntem maltratați ca pe vremuri. Am avut curajul să scriu toate astea pe larg, lui Al. Rosetti, acum vreo două luni, atrăgându-i atenția că prestigiul nostru științific în Franța este grav amenințat, dar observațiile mele n-au avut nicio urmare. Tot ce-am aflat despre tragedia țării mă deprimă, aproape mă paralizează”.*

La finalul acestor scurte consemnări, suntem îndreptățiți să ne întrebăm: astăzi, la un secol de la Trianon, s-a schimbat ceva fundamental în ce privește propaganda maghiară și cea românească în străinătate? Fiecare poate să vadă cu ochiul liber care este realitatea.

UNGARIA CONDUSĂ DE VIKTOR ORBÁN - O TERMITĂ GEOPOLITICĂ, CARE DISTRUGE STRUCTURILE ÎN CARE LOCUIEȘTE

Alexandru Botez

Cum era de așteptat (și anunțată cu surle și trâmbițe), comemorarea a 100 de ani de la semnarea Tratatului de la Trianon a fost marcată de actuala putere de la Budapesta printr-o serie de noi acțiuni cu caracter iredentist, antiromânești și antioccidentale.

Așa cum am mai menționat, nu ne propunem prin seria de articole publicate în revista noastră pe această temă să oferim cititorilor o imagine mai mult sau mai puțin exhaustivă a inepțiilor încărcate de o ură viscerală care bântuie în țara vecină. Suntem convinși că alții o pot face mai bine.

Ceea ce dorim este să semnalăm faptul că acest comportament al oficialităților din Ungaria este sancționat din ce în ce mai ferm în mediile academice și diaspora maghiară din Occident. Considerăm că în acest fel oferim argumente în plus celor care sunt îndreptățiți să combată escaladarea sistematică atât a declarațiilor oficialilor de la Budapesta, prin care se amestecă agresiv și cu tupeu în afacerile interne ale țării noastre, cât și incitărilor deschise la separatism din partea unor lideri politici care pretind că reprezintă interesele minoritarilor maghiari din România.

Nu în ultimul rând, sperăm ca, luând cunoștință de astfel de poziționări, concetățenii noștri de etnie maghiară să fie mai circumspecți față de „cântecele de sirenă" propagate cu agresivitate din Ungaria.

*

Într-un articol întitulat *Viktor Orbán folosește Criza Covid-19 pentru a-și consolida puterea*, publicat de *Bloomberg*, la 20 iunie 2020, **Hal Brands** – profesor la *Școala de Studii Internaționale Avansate* din cadrul *Universității Johns Hopkins*, din Baltimore – SUA, susține că „*Statele Unite trebuie să adopte măsuri care să facă credibilă perspectiva întreruperii relațiilor cu Ungaria, dacă regimul aflat la putere la Budapesta va continua actualul curs.*

Cum ați denumi o țară care îmbrățișează explicit iliberalismul, se bucură de criza democrației, salută declinul puterii Statelor Unite și creșterea amenințărilor autoritariste, face amenințări iredentiste la adresa vecinilor ei și sprijină degradarea instituțiilor cheie ale ordinii mondiale conduse de America? Dacă răspundeți «un aliat NATO», din păcate, aveți dreptate."

În opinia profesorului Brands, sub conducerea prim-ministrului Viktor Orbán, „*Ungaria subminează Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană din interior, așa cum Rusia și China exercită presiuni din exterior. Această situație poate deveni un precedent periculos, având în vedere*

faptul că Statele Unite se confruntă cu recrudescența autoritarismului într-o serie de țări aliate. Este prematur ca Statele Unite pur și simplu să se îndepărteze de un aliat care, cel mai adesea, acționează împotriva intereselor sale decât să le susțină. Ar fi însă oportun să înceapă să ia unele măsuri în această direcție.”

Cel mai recent motiv pentru o distanțare de Ungaria îl constituie discursul lui Viktor Orbán cu ocazia comemorării unui secol de la semnarea Tratatului de la Trianon, prin care au fost stabilite frontierele Ungariei după Primul Război Mondial. „*Orbán a descris istoria Ungariei ca fiind una în care aceasta a fost nedreptățită de imperii lacome, inclusiv de «ipocritul Imperiu American». (...) A descris lumea în care trăim ca fiind una în care America este în declin, China și Rusia în ascensiune și UE muribundă.*” Brands atrage atenția că nu se pomenește nimic în acest discurs de faptul că Ungaria este membră NATO, cea mai puternică alianță din lume, a statelor democratice. De altfel, acest subiect este absent în majoritatea acțiunilor mai semnificative întreprinse de guvernul condus de Orbán de când se află la putere.

Nici în domeniul politicii externe lucrurile nu stau mai bine, este de părere profesorul american. „*Ungaria subminează sprijinul NATO pentru Ucraina și nu a condamnat anexarea Peninsulei Crimeea de către Rusia.*”

În același timp, guvernul condus de Viktor Orbán folosește resentimentele din rândul populației din Ungaria, privind prevederile Tratatului de Pace de la Trianon – care a deposedat Ungaria de o mare parte din teritoriul și populația deținute anterior Primului Război Mondial, „*exacerbând tensiunile cu România, dar și prin atragerea loialității etnicilor maghiari care trăiesc în afara granițelor Ungariei.*” Această tactică este similară cu cea folosită de Vladimir Putin, prin care etnicii ruși care trăiesc în străinătate sunt folosiți ca instrumente de destabilizare și promovare a influenței Kremlinului în țările în care trăiesc.

Nu în ultimul rând, Viktor Orbán a sprijinit indirect interesele Rusiei, prin slăbirea solidarității democratice a NATO și UE. Ca să nu mai vorbim de faptul că guvernul actual de la Budapesta a permis companiei chineze Huawei Technologies Co. să participe la crearea rețelei 5G în Ungaria, sporind temerile

că această țară ar putea deveni un punct nodal al influenței Rusiei și Chinei în Europa.

În opinia lui Brands, „***Ungaria condusă de Viktor Orbán a devenit o termită geopolitică, care distruge structurile în care locuiește. Folosește contribuțiile financiare primite din partea UE pentru a menține în funcțiune un sistem politic și economic corupt și beneficiază de garanțiile de securitate oferite de NATO. Toate acestea în timp ce prin politica sa Viktor Orbán subminează valorile și interesele strategice ale acestor instituții***.”

*

La 10 iunie 2020, pe site-ul *Hungarian Spectrum*, **Eva S. Balogh** (profesor de istorie est-europeană la Universitatea Yale, din Statele Unite), a difuzat comentariul întitulat ***Discursul beligerant și apocaliptic al lui Viktor Orbán împotriva vecinilor și aliaților***, în care prezintă o serie de pasaje din discursul lui Viktor Orbán, cu ocazia marcării a 100 de ani de la semnarea Tratatului de la Trianon, omise din comunicatul oficial referitor la acest eveniment al guvernului de la Budapesta.

Orbán și-a început discursul cu o afirmație criptică: „***Noi știm care sunt locurile de popas. Noi mai știm locurile dureroase de popas ale Calvarului de la Sátoraljaújhely în care trebuie să ne oprim.***” Pentru a înțelege la ce s-a referit premierul, Eva S. Balogh relevă că trebuie să ne întoarcem în anul 1934, când un traseu memorialistic, întitulat „***Calvarul Ungariei***” și având 14 locuri de popas, a fost inaugurat pe dealurile din apropierea acestui oraș. Fiecare popas simbolizează un oraș sau o regiune pe care Ungaria le-a pierdut după Primul Război Mondial. Vizitatorii își încep plimbarea de la Kassa (în prezent Košice, din Slovacia), apoi ajung la locuri de popas purtând denumirile unor orașe și regiuni aflate acum în Austria, Croația, Serbia și România, traseul încheindu-se la punctul de plecare. De asemenea, pe acest traseu se mai află – tot ca locuri de popas – trei construcții ca părți constitutive a ceea ce este considerat un monument al „*Calvarului Ungariei*”: Drapelul Național, Crucea Maghiarilor și Capela Sfântul Ștefan. Pe scurt, acesta este ***unul din multele monumente iredentiste ridicate în Ungaria, în perioada interbelică***.

Cea mai recentă statuie, *Pasărea Turul*

Orbán și-a ținut discursul de la Sátoraljaújhely, după ce, împreună cu soția și câțiva demnitari, au parcurs traseul și s-au oprit în cele 14 locuri de popas. Aceasta se ascunde în spatele frazei criptice cu care și-a început discursul, precizează Eva S. Balogh.

Tema acestuia, la fel ca și alte multe discursuri ale sale, a fost vulnerabilitatea națiunii ungare. Dacă ar fi să dăm crezare felului cum acesta percepe istoria, susține în continuare autoarea comentariului din *Hungarian Spectrum*, ar trebui să acceptăm faptul că în ultimii o mie de ani toate națiunile Europei și nu numai acestea, au dorit nici mai mult nici mai puțin decât distrugerea Ungariei, ștergerea de pe fața Pământului a maghiarilor. Timp de secole, a fost atacată dinspre Vest, Est și Sud.

Conform afirmațiilor lui Viktor Orbán, Tratatul de Pace de la Trianon nu a fost rezultatul unui război pierdut sau al dorinței populației ne-maghiare de a părăsi Regatul Ungariei în care se considerau tratați ca fiind cetățeni de mâna a doua. Nimic din toate acestea, pentru că „***imperiul istoric de o mie de ani al Ungariei a fost înjunghiat pe la spate de conspiratorii de la Budapesta***.”

Reluând vechea poveste din epoca lui Horthy, readuce în actualitate mitul „***înjunghierii pe la spate***”. Orbán susține că forțele de stânga lipsite de patriotism au fost vinovate de distrugerea armatei ungare, care ar fi fost în realitate puternică și disciplinată. Aceiași liberali și socialiști diabolici l-au asasinat pe „*singurul om de stat capabil să salveze patria.*” Aceștia au predat țara dușmanilor ei și guvernarea bolșevicilor.

În cărțile de istorie referitoare la perioada 1918 – 1919 publicate recent în Ungaria, inclusiv de istorici conservatori, nu regăsim această narațiune fantezistă, moștenită din perioada regimului Horthy. Este greu de acceptat că actualul prim-ministru de la Budapesta crede într-adevăr că forțele de stânga din Ungaria pot fi acuzate de asasinarea lui István Tisza, mai menționează Eva S. Balogh.

După ce a terminat cu trădătorii de centru-stânga, Viktor Orbán s-a referit la Occident, „*care a violat frontierele Europei Centrale vechi de o mie de ani și istoria acesteia.*” Marile puteri, fără niciun fel de scrupule morale, au înghesuit pe unguri într-un teritoriu ale cărui granițe nu pot fi apărate și lipsit de resurse naturale. „*Nu-i vom ierta niciodată*”, a promis Orbán. Iar după ce Ungaria a suferit toate aceste atrocități comise de Occident, „*am fost abandonați comuniștilor, fără nicio mustrare de conștiință.*”

Dușmanii Ungariei au dorit să distrugă țara, dar „*ungurii sunt încăpățânați și nu au acceptat să participe la propria înmormântare.*” Ungaria este vie și lovește, în timp ce „*nu mai există Cehoslovacia, Iugoslavia sau Uniunea Sovietică. Nu mai există Imperiul Britanic și nici Imperiul Francez. Ce a mai rămas, se luptă acum să supraviețuiască în chingile*

multiculturalismului impuse de fostele lor colonii. Dreptatea istoriei nu poate fi evitată.”

Este datoria ungurilor, a continuat Viktor Orbán, „*să păstreze Bazinul Carpatic*”, în care „*fiecare copil născut maghiar este și un nou avanpost de pază.*”

Referindu-se la noua sa viziune privind triumful în cele din urmă al națiunii ungare, Orbán a susținut că „*doar statele au granițe, nu însă și națiunile.*” El a mai declarat și că „*sunt unii care înțeleg această lege și alții care nu o înțeleg, dar aceștia din urmă ar fi bine să tacă din gură, pentru că timpul lor a trecut.*” La cine se referă? Pe cine amenință? – se întreabă stupefiată Eva S. Balogh. Poate că pe România și Ucraina, pentru că acestea nu sunt menționate pe lista vecinilor cu care Viktor Orbán ar fi încântat să aibă un viitor comun.

„*În prezent* - a continuat premierul Ungariei - *suntem din nou cea mai populată țară din Bazinul Carpatic. În ultimii o sută de ani nu am fost niciodată așa de puternici cum suntem acum. Construim poduri și căi ferate spre Belgrad și autostrăzi spre Košice. Forța noastră de atracție politică, spirituală și economică crește pe zi ce trece.*”

La finalul discursului său, Viktor Orbán a ținut să prefigureze viitorul prin aceste cuvinte: „*Să înțelegem profunzimea schimbării care s-a produs în ultimii 10 ani. Să nu ne fie frică de ce vedem. Da, noi suntem cei pe care-i așteptam, cei care vor schimba viitorul Ungariei. Sperăm ca noi, a 4-a generație de la Trianon, să îndeplinim misiunea noastră de a duce Ungaria până la Arcul Victoriei. Dar bătălia decisivă va fi dusă de a 5-a generație de la Trianon, care ne va urma nouă.*”

În încheiere, autoarea comentariului din *Hungarian Spectrum* declară consternată: „*Rar mi se întâmplă să rămân fără replică, dar acest discurs m-a lăsat uluită și fără cuvinte. Poate că Viktor Orbán [în sinea sa] nu aspiră la modificarea frontierelor de stat, dar se comportă ca un iredentist. El vede viitorul țării sale în termeni expansioniști înfricoșători, apocaliptici, vede o Ungarie care se pregătește pentru o bătălie finală. Împotriva cui și pentru ce?*

SERVICII SECRETE

SPIONAJ SI CONTRASPIONAJ PE MAPAMOND

Alexandru Omeag

CINE PROFITĂ DE DISCONFORTUL PANDEMIEI?

Serviciile secrete ale unor state membre NATO și-au avertizat liderii politici asupra faptului că ***guvernul de la Beijing și autoritățile de la Moscova încearcă să profite de efectele pandemiei noului coronavirus pentru a cumpăra acțiuni ale unor companii strategice din economiile țărilor occidentale aflate în dificultate***. Ca urmare, principalele ținte vizate de China și Rusia (Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Japonia ș.a.) și-au luat deja măsuri, sau preconizează adoptarea de noi reglementări legislative, menite să prevină astfel de „investiții" în economiile autohtone.

● Congresul american a legiferat ***competențe sporite Comitetului pentru Investiții Străine în Statele Unite*** – CFIUS, care dispune în prezent de mijloace de control și coerciție într-o sferă largă a activităților economice, de la infrastructură și comunicații până la mass-media.

Interesant este faptul că, din ordinul președintelui Donald Trump, ***CFIUS va beneficia de acum de sprijinul Directorului pentru Informații Naționale (DNI)***, care devine astfel garantul informațiilor economice care ajung la CFIUS, referitoare atât la țara de origine a investitorului, cât și la persoanele străine implicate în tranzacții sensibile. La toate acestea se adaugă o serie de date confidențiale și analize economice furnizate direct de CIA, privind tehnologiile civile cu dublă întrebuințare și semnalarea emergenței unor tehnologii ce se impun a fi protejate.

Recent, congresmenii democrați au cerut Directorului pentru Informații Naționale – **John Ratcliffe** – să vină în forul legislativ cu un ***raport referitor la tacticile ofensive ale Beijingului în contextul pandemiei și măsurile de retorsiune adoptate de China împotriva țărilor care au cerut o anchetă internațională legată de gestionarea crizei***. Aceștia au solicitat DNI să ofere date concludente privind ajutoarele acordate de autoritățile de la Beijing Organizației Mondiale a Sănătății și unor țări aflate în dificultate, pentru a susține interesele Chinei, precum și referitoare la campania de dezinformare întreținută pe rețelele americane de socializare.

● În ***Marea Britanie***, va intra în dezbaterea Parlamentului ***proiectul Legii privind Securitatea Națională și Investițiile***, care va conferi Ministerului de Externe (Foreign & Commonwealth Office) drept de veto dacă un investitor

străin intenționează să achiziționeze o întreprindere/companie/societate „*necesară securității naționale*.”

Aflat ***în spatele unui asemenea demers, Secret Intelligence Service – MI-6*** dorește astfel evitarea repetării unor situații greu de digerat când, în pofida unor informații verificate, guvernul nu a putut bloca o serie de tranzacții nedorite, cum ar fi: cumpărarea la finele anului 2017 a companiei Imagination Technologies, specializată în semiconductori pentru industria de vârf, de către Canyon Bridge Capital Partners, un fond de investiți controlat de autoritățile chineze, sau acceptarea cotării la Bursa din Londra a holdingului EN+, al oligarhului rus Oleg Deripaska.

● ***Ministerul francez de Finanțe*** a decis reducerea de la 25% la 10% a procentului acțiunilor ce pot fi achiziționate de un investitor străin fără declanșarea procedurilor de verificare și, eventual, aprobare a tranzacției. Totodată, guvernul de pe malurile Senei a stabilit o listă a companiilor considerate strategice (care rămâne deschisă!), monitorizate permanent de ***Serviciul pentru Informații Strategice și Securitate Economică***, alimentat constant cu date confidențiale și analize punctuale de către structurile de intelligence autohtone.

● În mod similar a procedat și ***Ministerul nipon de finanțe***, care a publicat lista a ***518 de societăți de interes național***, la care orice participare a capitalului străin mai mare de 1% (înainte de criză cota era de 10%) va fi atent supravegheată.

Pe lista guvernului japonez figurează, alături de mastodonții Sony și Toyota, lanțurile de stațiuni termale și hoteliere, dar și unele companii mai puțin cunoscute care operează în domeniul informațiilor secrete, cum ar fi Eltes Security Intelligence, una dintre puținele firme din domeniu, cu capital integral nipon.

REMUNERAREA INFORMATORILOR SERVICIILOR SECRETE

Senatorul Roger Karoutchi (grupul Republicanilor) ***a depus*** în Parlamentul francez ***un proiect de lege***, ce ar urma să intre în dezbatere în sesiunea din toamna acestui an, ***privind remunerarea agenților/surselor serviciilor secrete autohtone***.

În expunerea de motive, autorul propunerii (care ar putea fi inclusă în viitoarea Lege a informațiilor) invocă faptul că „Poliția, Jandarmeria și Vama pot retribui - conform unor prevederi legislative din 2004 - orice persoană din afara Administrației publice care le furnizează informații ce contribuie la descoperirea unor crime și delicte grave sau permit identificarea autorilor acestor infracțiuni.”

Nivelul remunerării informatorilor/surselor va fi stabilit de fiecare entitate de intelligence, în funcție de specificul muncii și luând în calcul câteva principii, cu caracter orientativ:

♦ ***calitatea*** și cantitatea informațiilor, precum și rezultatele personale obținute în urma valorificării acestora;

♦ ***valoarea*** unor informații sensibile, susceptibile de a fi exploatate strategic sau tactic privind: modus operandi; logistica și țintele vizate de grupări teroriste sau ale criminalității transfrontaliere; reacții posibile ale unor asemenea organizații la măsurile represive ale autorităților;

♦ ***nivelul amenințării*** la adresa securității statului și cetățeanului reprezentat de gruparea penetrată informativ și daunele estimative ce ar putea fi înregistrate în lipsa unor măsuri anticipative;

♦ ***potențialul*** informatorului/sursei (*calități personale, loialitatea, veridicitatea datelor furnizate de-a lungul colaborării, riscurile asumate etc.*) și asigurarea conspirativității legăturilor sale cu serviciile secrete.

Notă: Recompensarea surselor serviciilor secrete nu este o noutate, ci o practică existentă în activitatea oricărei structuri de intelligence, pentru că, într-o asemenea muncă, patriotismul, șantajul sau ideologiile nu sunt suficiente.

Respectarea unei legi (deci și a celei la care ne referim!) poate fi invocată nu doar de mecanismele parlamentare pentru controlul activității serviciilor de informații, ci de oricare altă instituție, sau chiar de informatorul (cetățean autohton sau străin!) nemulțumit de „retribuția" primită „conform legii".

SPIONI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Profesioniști cu state vechi în munca de intelligence acuză ***modul defectuos în care Gina Haspel, directorul Agenției Centrale de Informații, gestionează situația lui Saad al-Jabri, fostul șef al structurilor antiteroriste ale Arabiei Saudite,*** refugiat în SUA (stabilit în Canada) după epurările masive din iulie 2017, orchestrate de actualul prinț moștenitor ***Mohammed bin Salman.*** Directorului CIA i se reproșează că *„nu ridică glasul"* împotriva atitudinii conciliante a președintelui Donald Trump la adresa politicii saudite, care încalcă grav drepturile fundamentale ale drepturilor omului.

Autoritățile saudite îl acuză pe Saad al-Jabri că, împreună cu fostul prinț-moștenitor – ***Mohammed bin Nayef,*** ar fi deturnat sume uriașe din fondurile operative, unele dintre acestea fiind dirijate spre „Frații Musulmani".

Ofițeri din CIA și MI-6, cu experiență îndelungată în combaterea terorismului internațional, care au cooperat îndeaproape cu Saad al-Jabri, ***susțin că acesta ar fi o victimă colaterală din „Urzeala Tronurilor" –varianta saudită,*** subliniind următoarele:

→ pentru orice ofițer de intelligence *„este strigător la cer să-ți abandonezi colegii de breaslă cu care ai luptat cot la cot împotriva unui dușman comun: gruparea teroristă Al Qaida. Este o trădare morală, un semn de neîncredere și o violare a regulilor nescrise ale respectului reciproc între spioni”*(ofițer operativ din MI-6);

→ *„etic și moral, suntem datori să-l ajutăm în asemenea momente dificile. Ce i se întâmplă lui și familiei sale este inacceptabil. Activitatea lui al-Jabri a salvat viața a numeroși saudiți și americani, în regat și în afara granițelor saudite. Am avut încredere deplină în munca sa și sunt convins că nu ar lucra niciodată împotriva guvernului saudit”* (Michael Morell, director interimar al CIA în perioada 2012-2013);

→ Saad al-Jabri este, fără îndoială, *„un profesionist al muncii de intelligence, care a construit în Arabia Saudită un sistem de securitate modern, capabil să combată Al Qaida și să penetreze grupările teroriste afiliate din Yemen. În lupta împotriva Al Qaida, a fost unul dintre eroii arabi. În mod inexplicabil, al-Jabri și familia sa sunt ținte ale unei presiuni brutale, iar guvernele occidentale nu fac nimic pentru a-l ajuta”,* afirma recent George Tenet, fost director al Agenției Centrale de Informații (1996 – 2004).

*

În prima decadă a lunii august 2020***, la Tribunalul districtual din Washington DC a fost înregistrată o plângere penală*** (107 pagini) ***împotriva pârâtului Mohammed bin Salman*** și a altor membri ai familiei regale saudite, depusă de avocații lui Saad al-Jabri, din care cităm:

♦ Saad al-Jabri *(în continuare „Dr.Saad”)* s-a aflat mult timp în apropierea puterii de la Riad și în relații apropiate cu lideri ai structurilor americane de intelligence fiind, din punct de vedere al informațiilor deținute, singura persoană de care ar trebui să se teamă Mohammed bin Salman. Dezvăluirile reclamantului privind actele de corupție și șantaj ale prințului moștenitor ar putea pune în pericol planurile acestuia de a dobândi coroana regală;

♦ inițial, pârâtul bin Salman a încercat să activeze mijloacele INTERPOL, din care fac parte și Statele Unite, invocând argumente false, conform cărora Dr. Saad și familia ar fi fost răpiți. În paralel, pârâtul s-a folosit de agenți sub acoperire *(*n.n.: ai *General Intelligence Presidency - Al Mukhabarat Al A'amah – spionajul saudit),* care i-au clonat smartfonul personal și i-au blocat conturile bancare;

♦ strategia pârâtului de a-l aduce la tăcere pe Dr. Saad a urmat trei etape graduale: șantajarea reclamantului, prin sechestrarea familiei și formularea unor amenințări cu moartea, pentru a reveni în Arabia Saudită; încercarea de localizare a acestuia; trimiterea unei echipe de teroriști pentru asasinarea fostului conațional;

♦ spionii trimiși de bin Salman au monitorizat cel puțin una dintre proprietățile din SUA ale Dr. Saad. De asemenea, s-a încercat asasinarea acestuia în Canada, de către un comando al Tiger Squad *(n.n. - garda de mercenari a prințului moștenitor),* care a ajuns pe Aeroportul Internațional Pearson din Toronto a doua zi după asasinarea la Istanbul a jurnalistului Jamal al-Khashoggi, la jumătatea lunii octombrie 2018.

Membrii Tiger Squad au intrat separat în Canada, însă serviciile secrete autohtone au realizat la timp că aceștia făceau parte dintr-un grup și se cunoșteau între ei. De asemenea, în bagaje au fost descoperite truse criminalistice și ustensile specifice medicilor legiști, inclusiv un ferăstrău de tăiat oase, fiind de presupus că „turiștii" trimiși de bin Salman doreau, probabil, să repete operațiunea care a dus la dispariția lui Jamal al-Khashoggi.

ARMISTIȚIU ÎNTRE SERVICIILE SECRETE BELGIENE

Raportul pe anul trecut al ***Serviciului Securității Statului*** *(Veiligheid van de Staat-VSSE)* - ***spionajul belgian,*** publicat în iulie 2020, reține atenția analiștilor specializați cu ***două elemente de noutate***: solicitarea unor creșteri substanțiale de resurse umane și materiale, respectiv evidențierea „îmbunătățirii cooperării" cu omologul său militar – ***Serviciul General de Informații și Securitate*** (SGRS).

Până nu demult, ***Comitetul Permanent pentru Controlul Serviciilor de Informații și Securitate*** *(mai cunoscut drept Comitetul R)* a acuzat faptul că VSSE și SGRS au înregistrat sincope majore în cooperarea instituțională și că, în materie de antiterorism, ambele au conlucrat mai bine cu parteneri externi decât între ele.

Tendința normalizării relațiilor dintre cele două structuri belgiene de intelligence a fost confirmată recent, în mod public, și de către generalul-locotenent ***Claude Van de Voorde,*** patronul SGRS, afirmații considerate însă de experți drept ***publicitate binevenită pentru spionajul militar, confruntat cu serioase tensiuni interne***. Reamintim, în context, încercările de izolare a cadrelor Diviziei de Protecție Internă *(majoritar civilă, într-un serviciu militar!),* dar și acuzațiile privind infiltrarea SGRS de către agenți străini, cu trimiteri la GRU din Federația Rusă.

JUSTIȚIA FRANCEZĂ – UN INSTRUMENT PILOTAT POLITIC?

Amploarea interceptărilor la care a recurs în ultimul timp Parchetul Național Financiar-PNF din Franța, vizând inclusiv o serie de avocați și jurnaliști, ***a provocat reacții vehemente ale societății civile din hexagon***, determinându-l pe ministrul justiției să dispună efectuarea unei anchete amănunțite asupra legalității metodelor și practicilor PNF.

Pe de altă parte, unele dintre atribuțiile conferite în materie de combatere a corupției („dezvoltarea de relații cu Serviciul pentru Informații Strategice și Securitate Economică, precum și cu serviciile secrete cu responsabilități în protejarea intereselor economice”) au provocat iritarea principalilor parteneri de cooperare juridică internațională, în primul rând a Departamentului de Justiție (SUA) și a Oficiului pentru Fraude Majore (Marea Britanie).

În Franța, ***Parchetul Național Financiar este văzut ca „un instrument pilotat politic”***, care recurge la orice pentru a-și impune legitimitatea. Existența, competențele și eficiența acestei instituții sunt tot mai contestate deschis de către numeroși magistrați recunoscuți pentru profesionalismul și probitatea morală dovedite în domeniu.

Cu toate acestea, ***PNF a dobândit un rol central pe eșichierul politic francez***, îndeosebi prin autosesizarea în legătură cu ingineriile financiare în care ar fi fost implicate și unele personalități politice autohtone. Cel mai cunoscut caz este cel al fostului premier François Fillon, condamnat (în primă instanță) la cinci ani închisoare, o amendă de 375.000 euro și interzicerea, timp de 10 ani, a dreptului de a fi ales, ***pentru angajări fictive în campania prezidențială din 2017.***

DOSARUL SIRIAN: CÂND TOȚI SE CEARTĂ... CHINA CÂȘTIGĂ!

După mai bine de nouă ani de conflict, ***Siria pare a deveni un vast șantier strategic, în cadrul procesului de reconstrucție China având deja un avans substanțial în fața principalilor concurenți din regiune***: SUA, Rusia, Iran, Turcia sau statele din Golful Persic, actori tradițional interesați să-și consolideze sau să-și extindă influența în zona Mării Mediterane. Cel puțin asta ne îndeamnă să credem afluirea spre Damasc a unui număr tot mai mare de oameni de afaceri chinezi.

♦ Pentru intrarea pe ***piața serviciilor de securitate***, guvernul de la Beijing a acționat la vârful puterii de la Damasc și, ca urmare, reprezentanții companiei ***Nuctech***, care vor echipa cu tehnologii de vârf posturile de frontieră și unele elemente-cheie ale infrastructurii (baze militare, centre de detenție etc.), au fost primiți chiar de președintele Bashar al-Assad, care i-a asigurat de tot sprijinul său. Respectiva firmă, care și-a multiplicat contactele inclusiv în Europa occidentală, se bucură de sprijinul ***Ministerului Securității Publice*** (Gonganbu).

Suporter oficial al regimului sirian încă din 2011, China s-a opus în Consiliul de Securitate al ONU oricărei intervenții militare, însă, în planul relațiilor bilaterale condiționează orice investiție chineză de stabilizarea situației interne de securitate. Într-o asemenea logică, ***Beijingul a folosit din plin canalul de comunicare deschis încă din 1966 între structurile chineze și***

siriene de intelligence (pe care nu l-a închis nici în timpul crizei!) și a continuat să acorde sprijin în formarea forțelor de securitate loiale regimului Assad.

♦ În ce privește ***reconstrucția economică a Siriei***, cu costuri estimate între 200 și 1000 de miliarde de dolari, China se află, fără niciun fel de dubii, în „pole position”, ceilalți doi susținători ai președintelui Bashar al-Assad (Federația Rusă și Iran) fiind incapabili economic și financiar să-și asume investiții de o asemenea valoare.

Inițiativele Beijingului sunt sprijinite oficial de Mohammed Hamsho, președintele Consiliului economic siriano-chinez, un important om de afaceri apropiat de Maher al-Assad, fratele liderului de la Damasc.

SCHIMBARE LA CONDUCEREA SPIONAJULUI MILITAR UCRAINEAN

Prin decretul nr. 308 din 5 august a.c., președintele Volodimir Zelenski l-a numit în funcția de ***șef al Direcției Principale de Cercetare*** *(Golovne Upravlinnia Rozvîdki - GUR)* ***a Ministerului Apărării, pe Kiril Budanov,*** care îl înlocuiește astfel pe ***Vasil Burba,*** aflat la conducerea spionajului militar din 2016.

Prezent la instalarea în funcție, ***șeful statului ucrainean a cerut consolidarea componentelor strategice și operaționale, îmbunătățirea performanțelor analitice și creșterea calității informațiilor obținute,*** insistând asupra elaborării unui nou ***Program Național de Informații pentru perioada 2021-2025***, care să includă elemente-cheie, cum ar fi dotarea unităților cu armament și echipamente moderne, tranziția la standardele NATO în colectarea, prelucrarea și diseminarea informațiilor, precum și introducerea unor abordări moderne și flexibile în formarea personalului.

Președintele Zelenski a atras de asemenea atenția asupra importanței reînvierii spiritului de luptă al lucrătorilor din spionajul militar și a cerut tuturor ofițerilor de informații să dea dovadă de putere, înțelepciune și rezistență, pentru a fi întotdeauna cu un pas înaintea dușmanilor țării.

La rândul său, ***noul șef al GUR a menționat, printre altele, că Direcția Principală de Cercetare a Ministerului Apărării are nobila misiune patriotică de a sprijini eforturile autorităților de la Kiev pentru recuperarea teritoriilor ocupate temporar din Donbas și Republica Autonomă Crimeea și condamnarea celor care au adus războiul pe pământ ucrainean.***

*

Conform presei ucrainene, în noaptea de 7 spre 8 august 2016, ***Kiril Budanov împreună cu patru militari ai GUR, printre care și Maksim Șapoval, șeful Departamentului sabotaj din GUR, ar fi pătruns în Crimeea ocupată, în ajunul unei vizite a președintelui Vladimir Putin.*** *Grupul a fost descoperit de forțele de securitate ruse, militarii ucraineni fiind nevoiți să se retragă. În*

schimburile de focuri, partea rusă a pierdut cel puțin doi militari, iar mai mulți au fost răniți.

La 27 iunie 2017, Maksim Șapoval a fost ucis în Kiev *de explozia unei mine detonate de la distanță prin radio.* ***Scenariul rusesc s-a repetat și în aprilie 2019, ținta fiind Kiril Budanov, însă atentatorul a fost spulberat de explozia dispozitivului pe care încerca să-l plaseze sub șasiul autoturismului viitorului șef al spionajului militar.***

CIA & MOSSAD – OFENSIVĂ ÎN... CIAD!

►Deschis recent, ***canalul de comunicare dintre Tel Aviv și N'Djamena, via serviciile secrete israeliene, respectiv ciadiene***, a devenit rapid un element central în strategia de securitate a celor două țări. De altfel, Yossi Cohem - patronul Mossad, s-a deplasat de mai multe ori în Ciad, unde s-a întâlnit de fiecare dată cu omologul său ***Ahmed Kogri, șeful Agenției Naționale de Securitate*** (ANS), dar și cu ***președintele Idriss Déby***.

La rândul său, Directorul ANS a efectuat mai multe vizite în Israel, fiind interesat îndeosebi de „obiectivele turistice” de la Herzliya (15 km nord de Tel Aviv), un fel de „Silicon Valley” israelian, de unde guvernul de la N'Djamena poate procura materiale de monitorizare și interceptare performante. Pentru Mossad, Ciadul este un teritoriu ideal de operare în regiune, aproape de ceea ce a devenit Azerbaidjan în Caucaz în ceea ce privește investițiile israeliene în sfera cybersecurității.

Din punct de vedere al activității specifice muncii de spionaj, interesele Israelului sunt focalizate pe: supravegherea grupărilor teroriste din Sudan, regimul de la Khartoum fiind cunoscut pentru legăturile cu pasdaranii iranieni și Mișcarea Hezbollah; anihilarea operațiunilor miliției șiite libaneze, activă și în Nigeria vecină; monitorizarea evoluției dosarului libian, unde se intersectează diverse interese regionale și în care Ciadul beneficiază de multiple puncte de acces, via triburilor din Sahara.

Analiști vest-europeni consideră că implicarea Mossad în Ciad ar urmări, printre altele, și protejarea intereselor unor companii israeliene (drone, sisteme de supraveghere audio-video, IT), care trebuie să facă față concurenței acerbe a firmelor din China, din ce în ce mai active pe continentul african.

►Atracția Ciadului se resimte și la Washington, iar ***Gina Haspel – Directorul CIA s-a deplasat și ea la N'Djamena pentru a se întâlni cu Ahmed Kogri, patronul ANS***, pe agenda discuțiilor figurând cooperarea în lupta antiteroristă, cu prioritate anihilarea acțiunilor grupării ***Boko Haram*** din Nigeria.

Surse apropiate unor structuri occidentale de intelligence susțin că, în discuțiile cu președintele Idriss Déby și cu șeful ANS, ***Directorul Agenției Centrale de Informații ar fi primit asigurări că toate ofertele de colaborare ale serviciilor secrete ruse au fost refuzate***.

► ***Ofensiva CIA și Mossad în Africa Centrală este dificil de digerat de spionajul francez***, care mizează încă pe faptul că „în Ciad, este ca acasă!" Direcția Generală pentru Securitate Externă - DGSE are, totuși, câteva „elemente de siguranță", pe lângă statutul Ciadului de fostă colonie franceză (dacă acesta mai poate fi un atu!). Generalul Ahmed Kogri este absolvent al Școlii militare Saint-Cyr și al Școlii Naționale de Administrație, iar timp de 10 ani a îndeplinit funcția de atașat militar al Ambasadei Ciadului la Paris.

Notă: ***Jurnaliști africani de investigații afirmă că „Serge" (Ahmed Kogri) ar fi fost recrutat de DGSE în timp ce se afla ca diplomat la Paris și că numirea acestuia în fruntea Agenției Naționale de Securitate i-ar fi fost „sugerată" președintelui Idriss Déby de către fostul ministru francez al Apărării, Jean Ives Le Druan, în timpul unei vizite a acestuia la N'Djamena. Numirea ca Director general al ANS s-ar fi făcut și la rugămintea „primei doamne" (Hinda Déby Itno) nepoata soției lui Kogri***.

DIN RUSIA, CU DRAGOSTE?

▬► În iulie a.c., președintele Vladimir Putin a semnat un nou Decret privind noțiunea de ***„secret de stat",*** în care au fost incluse și informațiile privind rezervele minerale. Astfel, ***datele referitoare la rezervele de nichel, cobalt și alte metale rare vor fi supuse noilor reglementări.***

De remarcat că, deși Federația Rusă nu extrage și nu exportă decât foarte puține cantități de metale rare – piața mondială a acestora fiind dominată de R.P. Chineză – rușii dispun, probabil, de cele mai importante rezerve din lume în acest domeniu.

▬► Recent, Kremlinul a dispus schimbarea conducerii „***Rossatrudnicestvo"*** – Agenția de promovare a culturii ruse în străinătate, din subordinea Ministerului Afacerilor Externe, în fruntea căreia a fost numit ***Evghenii Aleksandrovici Primakov, fiul cel mic al fostului Director al Serviciului de Informații Externe și ex-premier în timpul președinției lui Boris Elțîn.***

Misiunea principală a noului director al „Rossatrudnicestvo" va ținti, cu precădere, spațiul fostei Uniuni Sovietice, unde influența Moscovei a slăbit în intensitate în ultimii ani, dar și Occidentul, pentru refacerea imaginii Rusiei după cucerirea Crimeii și tentativa de otrăvire a lui Serghei Skripal.

▬► Compania ***Vivid Entertainment*** (casă americană de filme pornografice) i-a propus fostei agente KGB ***Anna Chapman***, expulzată din SUA în 2010, un contract de colaborare atrăgător, ofertă declinată de cea în cauză. Tentativa Vivid Entertainment a intervenit după vizionarea unor fotografii postate pe Facebook și difuzarea altora mai intime, însoțite de relatări privind viața sa sexuală, publicate de către fostul soț în tabloidul *News of the World.*

Comentând refuzul „starului”, avocatul companiei americane a precizat: *„Anna este de departe cea mai sexy spioană pe care am văzut-o în ultimii ani și preferata mass-media. Chiar dacă activitatea sa de spion nu a fost încununată de succes, credem că ar putea deveni o mare actriță într-unul dintre filmele noastre viitoare. Suntem conștienți că ea trăiește acum în Rusia și că, probabil, este împiedicată să negocieze anumite clauze contractuale. Vrem să știe, însă, că suntem gata să discutăm cu ea oricând”.*

▬► În prima decadă a lunii august a.c., Ministerul slovac de Externe a anunțat ***expulzarea a trei diplomați ruși acreditați la Bratislava, bănuiți a fi ofițeri acoperiți ai Serviciului de Informații Externe*** *(Slujba Vneșnei Razvedki).* În comunicatul oficial se afirmă că *„o viză acordată de Consulatul General al Slovaciei din Sankt Petersburg a fost falsificată, facilitând astfel comiterea unei crime grave pe teritoriul unui alt stat membru al NATO și UE”.*

Incidentul se referă la asasinarea în august 2019, la Berlin, a lui Zelimkhan Khangoshvili, garda de corp a fostului lider al rebelilor ceceni Aslan Maskhadov. Victima a cerut azil politic în Germania în 2015, supraviețuind unui atentat organizat împotriva sa la Tbilisi. Inițial, autoritățile germane l-au inclus pe lista teroriștilor islamiști, însă acesta s-a dovedit cooperant cu structurile antiteroriste și a participat la un program de deradicalizare, primind în final dreptul de a se stabili în Germania.

IMPORTANȚA MUNCII ANALIȘTILOR ÎN FUNDAMENTAREA DECIZIILOR NATO

Experți politico-militari occidentali sunt unanimi în a aprecia că ***mediul de securitate în care operează în prezent Alianța Nord-Atlantică este cel mai complex și imprevizibil de la încheierea Războiului Rece***, fiind marcat de agresivitatea provocatoare a Rusiei, creșterea amenințărilor hibride, accentuarea instabilității Orientului Mijlociu și persistența pericolului terorismului islamic.

O asemenea situație operativă nu ar putea fi gestionată fără existența unui mecanism flexibil și profesionist (Divizia pentru Informații și Securitate - ***Joint Intelligence and Security***, ***JIS***), menit să stocheze și să disemineze statelor aliate informații veridice, fiabile și mai ales credibile, care să fundamenteze adoptarea celor mai potrivite decizii politico-militare.

Creată în 2017 și funcțională la sediul NATO de la Bruxelles, JIS reunește analiști militari și civili din țările membre și are ca misiune crearea unei culturi comune de securitate, care să asigure o mai bună diseminare a informațiilor atât la nivelul central al structurilor militare de comandă, cât și între toate statele Alianței. Din decembrie 2019, JIS este condusă de americanul David Cattler, fost șef al Departamentului antiterorism al Defense Intelligence Agency (spionajului militar).

Divizia pentru Informații și Securitate se confruntă, încă de la înființare, ***cu o serie de probleme sensibile***, legate de birocrație, selecția personalului, unele asperități interne (îndeosebi cu Turcia) și, cel mai important, cu ***reticența serviciilor secrete din statele membre de a „pune în același coș" informațiile obținute de agentura proprie***. Structurile militare sunt, în general, mai dispuse să disemineze unele date sensibile legate mai ales de planificarea unor operațiuni, în timp ce serviciile secrete civile adoptă un comportament restrictiv, bazat pe principiul „need to know".

La închiderea ediției aflăm că Paul Massart, căpitan de vas în Marina Națională franceză, a fost numit Director pentru Strategii și Politici de Securitate și Informații în cadrul JIS.

KURZII, ÎNTRE AMERICANI ȘI TURCI

Organizația Națională pentru Informații (*Millî İstihbarat Teşkilatı – MIT),* **spionajul turc, continuă să obțină și stocheze fotografii cu membri ai Grupului rebelilor sirieni,** susținuți de Agenția Centrală de Informații, care îi apreciază pentru abordările moderate în legătură cu evoluțiile din regiune. De altfel, experți militari ai CIA au început să selecționeze și să antreneze ***Armata Siriană Liberă*** – ASL la scurt timp după înființarea acesteia, în 2011, urmărind înlăturarea președintelui Bashar al-Assad și crearea premiselor apariției unei democrații multipartite, orientate spre Occident.

Cele mai multe recrutări și testări pentru acceptarea în ASL au avut loc în regiunile turcești de la frontiera nordică a Siriei, unde mii de oponenți ai regimului Assad și-au găsit refugiu, împreună cu familiile. Numărul mare de candidați și presiunea timpului au determinat CIA să apeleze la ajutor autohton, îndeosebi la MIT și la Comandamentul Forțelor Speciale, pentru fazele de selectare și verificare. Decizia finală a aparținut însă numai părții americane.

După ce președintele Donald Trump a renunțat la implicarea SUA în formarea și antrenarea Armatei Siriene Libere, întregul proces a fost preluat de ***Turcia***, care ***dorește,*** printre altele, ***prevenirea înrolării în ASL a unor membri sau simpatizanți ai Unităților de Apărare a Poporului*** *(Yekîneyên Parastina Gel),* ***principala organizație militară a Comitetului Suprem Kurd.***

LA CEI 73 DE ANI, CIA ESTE TOT MAI PUTERNICĂ

La 18 septembrie 1947 se înființa Agenția Centrală de Informații, structură de intelligence care avea să devină unul dintre cele mai puternice și profesioniste servicii de spionaj din lume. La ceas aniversar, adresăm ***felicitări omologilor noștri din Asociația Foștilor Ofițeri din Intelligence,*** despre care am scris deseori și, ca ***remember,*** publicăm fragmente din ***mesajul adresat politicienilor americani de către Allen W. Dulles, cel mai longeviv director al CIA*** (1953-1961), la doar un an de la preluarea mandatului, în legătură cu

atenția ce trebuie acordată știrilor difuzate de mass-media și dezbaterilor pe anumite probleme sensibile:

„Noi, americanii, publicăm multe lucruri sensibile în ziare și în revistele tehnico-științifice, iar unele dintre acestea sunt dezbătute și cu ocazia audierilor din Congres (...). Uneori, cred că Administrația merge prea departe cu astfel de probleme (...). ***Sincer să fiu, mi-aș dori să știu despre Uniunea Sovietică măcar atât cât știu rușii despre noi, doar citind presa*** *(...). Cea mai dificilă misiune a Agenției este să obțină informații din spatele Cortinei de Fier, iar eu sunt mândru de oamenii cu care lucrez (...). Consider că CIA este o instituție eficientă și că propaganda SUA în statele satelite ale sovieticilor începe să producă efecte. De altfel, mulți oameni și-au părăsit țările din motive ideologice, pe fondul unui înnăscut spirit de libertate (...). Propaganda sovietică nu mai prinde așa de bine în Europa, dar devine tot mai eficientă în Asia de Sud-Est (...). Misiunea Agenției Centrale de Informații este focalizată pe prevenirea oricăror surprize militare, de genul atacului japonez de la Pearl Harbor (1941), sau intervenția chineză în Coreea din 1950.”*

MOSSAD NU RENUNȚĂ LA SPIONAJUL CLASIC

♦ La 13 iulie, ***la Teheran, a fost executat translatorul Mahmud Mussavi Majd, o „cârtiță” a Mossad*** aflată mult timp la Damasc, care ar fi furnizat statului evreu informații despre acțiunile serviciilor secrete iraniene în Siria, în unele medii vehiculându-se chiar ideea că acesta ar fi fost implicat indirect în asasinarea generalului Qassem Soleimani, liderul Forțelor Al-Qods.

Teza este falsă din capul locului, întrucât Mussavi Majd era, la vremea aceea, în închisoare de mai bine de doi ani, însă credem că autoritățile de la Teheran au făcut publică execuția acestuia pentru a avertiza astfel pe eventualii doritori de cooperare cu Israel, într-un moment în care numeroase incendii s-au produs în mod inexplicabil în diferite regiuni ale Iranului.

♦ ***Ofițeri ai Mossad au recrutat mai mulți*** membri ai forțelor de securitate palestiniene, inclusiv câțiva **comandanți din Brigăzile Izz al-Din al-Qassam,** cele mai instruite și echipate unități navale ale Mișcării Hamas din Fâșia Gaza. *Reamintim că, la 8 iulie 2014, un comando de 8 scafandri ai acestei unități a efectuat un raid asupra plajei Zikim (un kibuț din sudul Israelului), pentru anihilarea acestuia armata israeliană mobilizând forțe terestre, aviația și paza de coastă.*

La finele lunii iulie 2020, Mohamed Omar Abu Ajwa, 32 de ani, recrutat de Mossad încă din vremea „războiului tunelelor”, unul dintre șefii acestei structuri palestiniene de elită, ***a fost recuperat de Israel printr-o operațiune riscantă de exfiltrare,*** efectuată pe mare, cu ajutorul unei ambarcațiuni rapide. Potrivit unor surse, Mohamed Omar Abu Ajwa ar fi furnizat informații despre deplasările liderilor Hamas, locurile de amplasare a

depozitelor de armament, bazele de antrenament ale cadrelor Brigăzii Izz al-Din al-Qassam etc.

Musa Abu Marzuk, vicepreședintele Biroului Politic și numărul 2 în Hamas, a confirmat parțial știrea, încercând să minimalizeze pagubele produse sistemului palestinian de securitate. Acesta a precizat că transfugul nu ar fi Mohamed Omar Abu Ajwa, întrucât cel în cauză a fost arestat anterior, împreună cu fratele său care încerca să ridice banii depuși la Căsuța Poștală Impersonală de către un agent Mossad, însărcinat cu recompensarea surselor clandestine care operau în Gaza.

Interesant este că ***știrea a „răsuflat" în mass-media via Agenția de presă Al-Arabia,*** adică cu aprobarea autorităților de la Riad, probabil pe fondul luptei pentru supremație în regiune dintre Iran, susținător declarat al Mișcării șiite Hamas, și Arabia Saudită, aflată în relații mai aproape de normalitate cu Israel.

*

Comunitatea israeliană de intelligence și-a demonstrat încă o dată, dacă mai era nevoie, profesionalismul în arta de a recruta activiști palestinieni, chiar în Fâșia Gaza, ceea ce, trebuie să recunoaștem, nu-i deloc ușor. Mai mult, Mossad reușește să exploateze, să-și instruiască și remunereze sursele timp îndelungat într-o zonă instabilă și profund ostilă, de risc maxim din punct de vedere operațional.

GENERALUL MIHAI CARAMAN ȘI SPIONII SECOLULUI XXI

Florian Banu

Într-un interviu acordat lui Sebastian Rusu, apărut în august a.c. pe portalul www.jurnaliști.ro, ***reputatul istoric Florian Banu****, cunoscut cititorilor Revistei „Periscop” mai ales ca autor a două lucrări de excepție pentru documentarea activităților românești de intelligence („De la SSI la SIE: o istorie a spionajului românesc în timpul regimului comunist” și „Mihai Caraman – un spion român în Războiul Rece*”), ***susține că „multe aspecte ale confruntării de pe frontul invizibil al serviciilor secrete rămân insuficient cunoscute și, pe cale de consecință, încă nu știm cât le datorăm luptătorilor nevăzuți pentru evitarea unei noi conflagrații mondiale****”.*

Cu acordul expres al autorului, ***publicăm aproape integral textul interviului menționat*** (titlul, sublinierile și subtitlurile ne aparțin!), ***considerând că gestul nostru, ca și al cercetătorului Florian Banu, ajută să așezăm cum se cuvine în istoria spionajului mondial activitatea generalului Mihai Caraman****.* **(Alexandru Omeag)**

*

ISTORIA ESTE SCRISĂ DE ÎNVINGĂTORI

«Scurgerea a trei decenii de la încheierea Războiului Rece ar trebui, în mod normal, să ofere istoricilor și persoanelor interesate de propriul trecut sau de istorie, în general, o perspectivă nuanțată, complexă. De la cercetările și

analizele istorice se așteaptă să pună în lumină, în adevărata lor dimensiune, toate componentele acestui conflict extraordinar, care a plasat, uneori, sub semnul întrebării existența speciei umane. Din păcate, *vechiul aforism care spune că istoria este scrisă de învingători pare să-și dovedească, în suficient de multe cazuri, valabilitatea.*

Ca urmare, anumite aspecte ale complicatului proces prin care Marii Aliați care au obținut victoria împotriva fascismului s-au transformat, în numai câțiva ani, în adversari ireductibili sunt în continuare escamotate, analiza evenimentelor și liderilor implicați mai poartă încă amprente ideologice, iar abordările maniheiste nu lipsesc.

În acest context, intrarea în circuitul cercetării științifice a noi fonduri documentare, publicarea unor jurnale și memorii inedite ale celor implicați în evenimente, ca și anumite proiecte de istorie orală, permit cercetării oneste a trecutului noi unghiuri de abordare, noi perspective. În această situație se găsește, în opinia mea, și ***episodul penetrării informative a Cartierului General al NATO de către rețeaua de spionaj cunoscută după numele ofițerului care a realizat principalele recrutări de surse și care i-a coordonat activitatea: Mihai Caraman***.

Privită multă vreme exclusiv prin registrul ideologic, activitatea rețelei Caraman a fost plasată cel mai adesea pe coordonate care să slujească teza „România – calul troian al Moscovei”, fiind invocată ca argument al „falsei independențe” a țării noastre în cadrul lagărului socialist.

Făcând abstracție de apartenența României la o alianță militară, edificată prin „Tratatul de la Varșovia” (14 mai 1955), de protocoalele de colaborare în domeniul informativ încheiate cu Uniunea Sovietică, ca și de interesele reale de securitate națională în contextul epocii bipolarismului, unii analiști au preferat o abordare tezistă, puternic simplificatoare: secretele NATO au ajuns la București și apoi la Moscova, deci România a fost și a rămas satelitul fidel al URSS și, pe cale de consecință, Mihai Caraman a fost… spion sovietic!

Or, în mod evident, lucrurile erau mult mai complexe! Plasată în sfera de influență sovietică ca urmare a înțelegerilor discrete realizate în anii 1943-1945 între „Cei Trei Mari” (URSS, SUA și Marea Britanie), ***România a fost nevoită să-și elaboreze propria politică de securitate națională în contextul căderii „Cortinei de Fier” și al divizării lumii în două blocuri politico-militare antagonice***. Având frontieră comună cu o superputere, înconjurată exclusiv de state cu regimuri comuniste (unele dintre acestea cu pretenții teritoriale), plasată în mod firesc de către NATO în rândul statelor inamice, ***România avea opțiuni limitate în materie de politică externă și de securitate națională. Ca urmare, culegerea de informații secrete cu valoare strategică și elaborarea unei diplomații inteligente reprezentau singurele opțiuni pentru navigarea printre nenumăratele crize ale Războiului Rece***.

Evitarea angrenării într-un conflict global, pe fondul unor tensiuni precum cele generate de blocada Berlinului sau „criza rachetelor din Cuba”, ca și al prevenirii unei invazii „prietenești” (cum au cunoscut Ungaria, în 1956, și Cehoslovacia, în 1968) au fost imperative ale vremii, care trebuie înțelese la adevărata lor dimensiune și complexitate.

În opinia mea, *pe acest fundal trebuie proiectată și analizată activitatea deosebit de importantă, din mai multe puncte de vedere, a rețelei Caraman.*

REȚEAUA CARAMAN – ROL DETERMINANT ÎN MENȚINEREA ECHILIBRULUI MILITAR ȘI A PĂCII MONDIALE

Așa cum este astăzi unanim recunoscut, fundamentarea marilor decizii politice ale Războiului Rece s-a făcut, cel mai adesea, pe baza informațiilor secrete și a analizelor realizate de serviciile de informații. Ajunse în secolul XX la dimensiuni, dotări și eficiență niciodată atinse în trecut, serviciile de informații au devenit elemente indispensabile în panoplia oricărui stat, indiferent de dimensiuni, așezare geografică sau regim politic.

România nu a făcut nici ea excepție. Încă din timpul Primului Război Mondial, importanța componentei informative a strategiilor de securitate a devenit evidentă și necesitatea unor servicii de informații eficiente s-a impus atenției oamenilor politici.

Aceste lucruri au fost reconfirmate în timpul uriașei încleștări care a zguduit lumea între anii 1939 și 1945, când acțiunile unor spioni solitari sau ale unor instituții secrete au întors, efectiv, soarta războiului. E suficient să amintim aici informația strategică furnizată de Richard Sorge (nume de cod „Ramsay”), referitoare la faptul că Japonia nu va ataca URSS, sau cazul criptanaliștilor de la Bletchley Park, care au reușit să spargă mesajele faimoasei mașini germane de criptat „Enigma”.

Dar, lucru adesea uitat, ***informația secretă poate contribui nu doar la câștigarea unui război, ci și la prevenirea izbucnirii unui conflict armat****!* Acesta din urmă este și cazul ***activității rețelei Caraman, care poate fi plasată, fără ezitare, în rândul marilor operațiuni de spionaj ale Războiului Rece***. Informațiile obținute din interiorul NATO puteau asigura victoria pe câmpul de luptă, dar, încă și mai important, au contribuit la prevenirea oricărei confruntări între armatele Pactului de la Varșovia și cele ale Alianței Nord-Atlantice. Argumentele în acest sens sunt, în opinia mea, numeroase și extrem de solide!

După arestarea ultimului agent al rețelei Caraman, la 4 august 1969, un ***memorandum de evaluare*** a impactului acestei acțiuni de spionaj, realizat pentru membrii Comitetului Militar al NATO, sublinia că, ***în istoria de 20 de ani a Alianței Nord-Atlantice, „aceasta este probabil cea mai gravă breșă de securitate care a fost detectată la NATO”.***

Acest verdict grav nu fusese formulat cu ușurință! Analizând documentele la care avusese acces agentul ***Francis Roussilhe***, ca și agentul

Nahit Imre (arestat în 11 septembrie 1968), specialiștii în securitate ai NATO ajunseseră la o concluzie cutremurătoare:

„...trebuie să presupunem că toate documentele politice și militare ale Alianței, referitoare la comunicațiile, exercițiile, antrenamentul, organizarea și logistica din ultimii șase ani, au fost compromise, inclusiv documente NPG (Grupul de Planificare Nucleară)”.

Așadar, organizarea, logistica, sistemele de comunicații, tipurile de exerciții și antrenamente ale adversarului de atunci erau în posesia României și, evident, a Uniunii Sovietice, ceea ce, în cazul unui conflict militar, se traducea printr-o superioritate strategică incontestabilă, în măsură să asigure o victorie cu pierderi umane și materiale minime. Armata României, alături de celelalte armate din cadrul Pactului de la Varșovia, putea acționa în deplina cunoaștere a atuurilor deținute de adversar.

„*Trebuie să presupunem că una sau mai multe, eventual, toate națiunile din Pactul de la Varșovia sunt acum și au fost, de ceva timp, conștiente de strategia NATO, de informațiile de care dispune, de compoziția și de rezistența forțelor sale, de procedurile sale de alertă și măsurile de pregătire, de facilitățile și frecvențele sale de comunicare, nivelul de pregătire și starea de combativitate efectivă, scopurile viitoare și planurile de echipamente, logistică, precum și studii de diferite tipuri. În plus, trebuie să presupunem că, dincolo de cele menționate mai sus, Pactul de la Varșovia va fi fost capabil să construiască o imagine cuprinzătoare a punctelor tari și a punctelor slabe existente în NATO și în postura forțelor naționale.* ***Singura latură pozitivă din această imagine pare să fie aceea că țările din Pactul de la Varșovia vor fi putut cel puțin să verifice că NATO este o organizație defensivă și spune adevărul cu privire la intențiile sale pașnice*** ”.

Aprecierea formulată de analiștii NATO în 1969 ni se pare foarte corectă și astăzi, dacă ținem seama de ***valoarea și de numărul documentelor secrete obținute de Mihai Caraman.*** Numai agentul ***Francis Roussilhe*** a furnizat, pe parcursul a șapte ani de colaborare, circa 12.000 de documente NATO! Acestora li se adaugă alte mii de documente obținute prin intermediul agentului turc ***Nahit Imre*** (numai în momentul arestării avea asupra sa fotocopiile a 1.500 de documente!), dar și cele 60 de documente, extrem de importante, multe din categoria COSMIC, furnizate de primul agent ale rețelei, ***Robert van de Wielhe***. Prin intermediul acestora, generalii Tratatului de la Varșovia au cunoscut deplin doctrina și strategia Alianței și au înțeles că aceasta este pur defensivă, astfel că temerile în privința unui atac prin surprindere din partea „imperialiștilor” au fost mult diminuate. La rândul lor, liderii politici, informați despre această situație, au abordat cu mai multă încredere tratativele pentru limitarea înarmării, mai ales nucleare, pentru construirea unor mecanisme de securitate colectivă, pentru găsirea unor căi de cooperare.

Majoritatea istoricilor care au studiat ***extraordinara confruntare a serviciilor de informații ale țărilor NATO și ale celor din Tratatul de la Varșovia*** acceptă, astăzi, că aceasta ***a avut un rol important în realizarea destinderii și menținerea păcii.*** De exemplu, istoricul britanic ***Richard J. Aldrich*** apreciază că *„în mod evident, efortul de culegere de informații secrete atât al NATO, cât și al țărilor din Pactul de la Varșovia a contribuit la această îmbunătățire a relațiilor între cele două blocuri politico-militare. Indicatorii complecși de avertizare au dat comandanților NATO cel puțin speranța unei avertizări de război cu minim patruzeci și opt de ore înainte de declanșare și au făcut atacul-surpriză o opțiune mai puțin tentantă pentru planificatorii din Est.* ***Cel puțin în anii '60, spionajul pare să fi putut convinge pe unii dintre liderii Pactului de la Varșovia că intențiile NATO sunt benigne, planurile de acțiune fiind strict defensive*** *”.*

Din această perspectivă, nu trebuie să ne temem să afirmăm că ***acțiunea „rețelei Caraman” a reprezentat un succes și se înscrie în rândul marilor afaceri de spionaj ale Războiului Rece, contribuind în mod incontestabil la menținerea echilibrului între cele două blocuri politico-militare, la destindere și sporirea încrederii.***

FOSTUL ȘEF AL SIE, GENERALUL MIHAI CARAMAN, MODEL PENTRU OFIȚERUL DE INFORMAȚII AL ZILELOR NOASTRE?

Înainte de a vă oferi un răspuns direct, vă propun un scurt tur de orizont asupra modului în care alte state se raportează la propria tradiție în domeniul activității de intelligence. La 18 iunie 2020, cu prilejul aniversării a 80 de ani de la Apelul generalului Charles de Gaulle și de la crearea serviciului de informații al forțelor Franței Libere, Bernard Emié, actualul șef al Direcției Generale pentru Securitate Externă - DGSE, a acordat un interviu prestigioasei reviste „*Le Figaro*”. În cadrul acestuia, șeful spionajului francez a reamintit circumstanțele creării Biroului Central de Informații și Acțiune, la 1 iulie 1940, și a subliniat că *„...**în ADN-ul nostru rămâne acțiunea secretă și lupta clandestină**”,* explicând pe larg modul în care spionii actuali își extrag valorile din cele ale eroilor Franței Libere.

Prin spusele sale, Bernard Emié validează indirect valabilitatea opiniei șefului Serviciului Secret de Informații din România interbelică, ***Mihail Moruzov***, care obișnuia să sublinieze că *„**un serviciu de informații nu se improvizează**”.* Cu alte cuvinte, ***un serviciu secret trebuie să pună accent pe tradiție, pe continuitate, pe patriotism, pe valoarea profesională a angajaților și pe motivarea intrinsecă și extrinsecă a acestora***.

Această raportare la trecut este validată și de alte exemple. În sediul ***Agenției Centrale de Informații*** din Langley, Virginia, există o colecție de peste 3500 de artefacte declasificate, arme, documente și alte obiecte fascinante, cunoscută sub denumirea generică de *„**Muzeul CIA**”.* Găzduit de clădirea „George Bush Center for Intelligence”, muzeul sprijină misiunile

operaționale, de recrutare și instruire ale Agenției și îi ajută pe tinerii recruți să înțeleagă mai bine CIA și contribuțiile sale la securitatea națională. Chiar dacă cetățenii obișnuiți nu au acces în interiorul muzeului, expoziții temporare sau permanente sunt prezentate publicului larg în alte clădiri, contribuind la dezvoltarea culturii de securitate.

La rândul său, Israelul, un stat care depinde de informația secretă poate într-o măsură mult mai mare decât alte state, a creat, încă din anii 80, *„**The Israel Intelligence Heritage and Commemoration Center**”,* dedicat aducerii la lumină a unora dintre cele mai secrete capitole din istoria țării. Misiunea Centrului este de a conserva, a onora și a reaminti noilor generații informațiile esențiale despre membrii agențiilor de informații căzuți la datorie și ale programului de informații din Israel, în ansamblul său. Conține biografii și rezumate ale misiunii agenților ***Mossad*** (spionajul israelian) și ***Shin-Bet*** (contraspionajul), realizate cu respectarea tuturor regulilor de protecție a informațiilor personale. Pe lângă comemorarea eroilor, scopul Centrului este și acela al perpetuării valorilor și moștenirii comunității informative a Israelului, prin programe de cercetare și educație.

Serviciul de Informații Externe *(Slujba Vneșnei Razvedki -SVR)* al Federației Ruse se pregătește intens pentru aniversarea centenarului, urmărindu-și descendența până la Departamentul de Informații Externe (INO) al CEKA, înființat la 20 decembrie 1920. Astăzi, sub conducerea lui Serghei Narîșkin, SVR se autodefinește drept un *„**serviciu special modern, care angajează oameni talentați, ambițioși, dedicați Patriei și datoriei lor militare**”*, punând un accent deosebit pe tradiție și istorie instituțională. La 14 septembrie 2019, în cadrul unei ceremonii deosebite, în Raionul Șatrovski s-a pus piatra de temelie pentru muzeul ce va fi inaugurat la 20 decembrie anul acesta, dedicat activității de spionaj, care va purta numele generalului-locotenent Pavel Mihailovici Fitin, șeful Direcției de Informații Externe a NKVD al URSS din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Așadar, pentru a-l parafraza pe șeful DGSE, indiferent de evoluțiile politice, ideologice sau de altă natură, în ADN-ul ofițerului de informații al secolului XXI va rămâne „acțiunea secretă și lupta clandestină”. Ei bine, în acest mediu de acțiune, atât de special, ***ofițerii de intelligence au nevoie de modele și noi trebuie să înțelegem că, în alegerea unui model, criteriul esențial trebuie să fie performanța***.

Spionii, ca și noi, simplii cetățeni, nu-și aleg epoca și regimul politic în care să trăiască, ***dar modul în care înțeleg să-și facă datoria face distincția dintre profesioniști, mediocri și trădători***. Se spune că statul, atunci când își trimite cetățenii să lupte și să moară în războaie, își ia numele de Patrie! Dar, în același timp, trebuie să remarcăm că, dincolo de chipurile mereu schimbătoare ale statului, Patria rămâne ca o valoare perenă, pentru care oamenii de calitate sunt dispuși să facă orice sacrificii!

Ofițerul de informații nu are libertatea de a judeca, de a evalua el însuși ceea ce, de la Machiavelli încoace, este numit „raison d'État". Principiul în numele căruia statul este autorizat să încalce legea, pentru atingerea unor obiective strategice, menite să asigure conservarea și durabilitatea acestuia, nu poate fi supus unei grile individuale de evaluare. De aceea, respectându-și jurământul militar, ofițerul de informații veritabil are doar două opțiuni: să-și îndeplinească misiunea primită în cel mai bun chip posibil sau să demisioneze!

*

Mihai Caraman s-a plasat în prima categorie, alegând să-și facă datoria de ofițer la cele mai înalte standarde. Trimis la Paris cu o misiune aparent imposibilă – obținerea de documente secrete din cadrul sediului central al NATO – ***ofițerul român și-a valorificat la maximum calitățile native și pregătirea de specialitate. Fin observator și abil psiholog, cu stăpânire de sine și curaj, cu o cultură generală bogată, vorbitor fluent al limbii franceze și stăpân pe arta dialogului, cu un fizic plăcut, Mihai Caraman a reușit să-și îndeplinească cu brio misiunea primită! În tot acest timp, motivația principală a fost una de natură intrinsecă: avea sentimentul că, prin munca sa, își slujește și își apără țara. Riscurile au fost enorme, ispitele nu au lipsit, ingratitudinea și invidiile și-au spus nu o dată cuvântul dar, peste toate, a triumfat simțul datoriei și al lucrului bine făcut***.

Din această perspectivă, ***generalul Mihai Caraman poate fi un model pentru orice ofițer român de informații din instituțiile actuale de intelligence***. Profesionalismul desăvârșit și dragostea de țară ar trebui să fie coordonatele de bază ale activității de culegere de informații, axiome de netăgăduit pentru orice ofițer de intelligence, indiferent de epoca și de contextul în care acționează. Să nu uităm că în serviciile secrete anglo-saxone circulă o butadă plină de înțelepciune: *„**There are friendly states but there are no friendly intelligence services!**"* (Există state prietenoase, dar nu și servicii de informații prietenoase!).

Deviza actuală a Serviciului de Informații Externe - *Punem țara înainte de orice, datoria înainte de propria persoană, suntem mândri știind că tot ceea ce facem este pentru România* –, extrem de bine aleasă, ***ar trebui să devină deviza personală a fiecărui angajat. Atunci, supraviețuirea și afirmarea României în plan internațional ar fi garantate!***»

VÂNĂTORII DIN DIRECȚIA DE OPERAȚIUNI CLANDESTINE A CIA

Alexandru Omeag

Recent, Editura Mediafax a publicat ***traducerea unor memorii de excepție semnate de Jack Devine, fost șef al Direcției de Operațiuni Clandestine din cadrul CIA,*** apărute în 2014 în SUA, sub titlul ***„Good Hunting: An American Spymaster's Story”*** *(Vânătoare bună – Povestea unui maestru al spionajului american),* o adevărată lecție de profesionalism pentru viitorii ofițeri de intelligence și cei interesați de astfel de istorii.

Specifică spionilor americani care pleacă în misiune, urarea de ***„Good hunting”*** ar putea fi tradusă pe meleagurile dâmbovițene într-o multitudine de variante neaoșe românești, de la *„fir întins”* pentru pescari, sau *„baftă”* (la examene!) până la tradiționalul *„noroc bun”* cu care de îmbărbătează ortacii din subteran, sau altele ce nu le suportă hârtia tiparului.

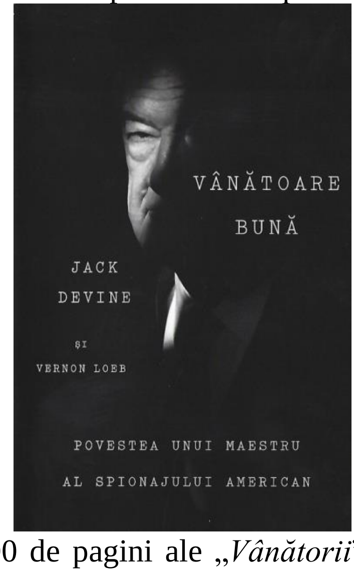

Din cele peste 400 de pagini ale „*Vânătorii*”, m-am oprit la ***trei idei***, alese evident cu subiectivism: ***cine sunt autorii numeroaselor relatări despre munca de intelligence, unele aspecte din confruntarea CIA-KGB pe teren neutru*** și, respectiv, ***daunele provocate CIA de trădarea lui Aldrich Ames***.

● Există un număr impresionant de memorialiști care scriu despre munca de intelligence, exprimându-și punctele de vedere sau încercând să-și motiveze, sub o formă sau alta, participarea la o competiție atât de râvnită – spionajul:

Prima și cea mai numeroasă categorie o reprezintă „defectorii” care, la foarte scurt timp după săvârșirea actului lor de „bravură”, caută să-și motiveze gestul, scoțând în evidență cauzele care i-au determinat să trădeze, de regulă

legate de regimul politic..., concepțiile progresiste..., dorința de a schimba totul în bine! Niciunul nu pomenește însă de năzuința spre o viață îndestulătoare de cealaltă parte a baricadei, de complicațiile din viața personală..., de tema că unele fapte săvârșite sunt infracțiuni ce pot fi pedepsite de lege etc.

Cea de-a doua categorie cuprinde spionii care au avut o părere mult prea bună despre ei înșiși, considerându-se nedreptățiți pentru că nu au promovat pe scara valorică. În „iscusința" lor, asemenea indivizi au reușit să devoaleze acțiuni operative, sau identitatea unor participanți, cu urmări nefavorabile în planul intereselor propriilor servicii, sau chiar ale țării pe care susțin că au servit-o.

Ultimul segment, mult mai redus, este reprezentat de adevărații meseriași din intelligence, care încearcă să împărtășească din experiența lor – atât cât este posibil – nu doar profesioniștilor din domeniu, dar și marelui public cititor, aducând un plus de explicații și adevăr asupra unor probleme majore care au frământat omenirea, prin prezentarea unor acțiuni informativ-operative de valoare, care și-au pus pregnant amprenta pe jocurile și destinele nebănuite ale istoriei.

● ***America Centrală era un teren de vânătoare bogat la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80.*** Sovieticii au menținut acolo unele dintre cele mai puternice rezidențe, atât pentru a colecta informații, cât și pentru a-și răspândi propaganda în regiune...

«Ne-am duelat în mod constant cu ofițerii sovietici: eu încercam să-i recrutez pe ei și viceversa. Aceasta a fost perioada ***„Băieților de aur" ai KGB*** – ofițeri inteligenți, cu o educație excelentă și talent la limbi străine, care petreceau ani întregi într-un singur post, perfecționându-și cunoștințele în geografia și cultura locală și construind cu răbdare o rețea de contacte...Ne sfidau cu ușurința cu care se deplasau.

Nu cred că i-am prostit vreodată pe ofițerii KGB. Rușii ne lucrau la fel cum procedam și noi cu ei... Ne făcuserăm un obicei să apărem neinvitați la sărbătorirea Zilei naționale a celorlalți, de regulă însoțind un diplomat de la ambasadă, care fusese invitat oficial.... Odată ce mă vedeau, ofițerii KGB se repezeau la mine pe rând, ținând câte un toast, în speranța că acumularea păhărelelor de vodcă mă vor scoate din acțiune. Acesta este un joc pe care nu-l poți câștiga decât o singură dată!»

● ***Arestarea lui Aldrich Ames,*** fost subaltern al autorului la Langley și la Stația CIA de la Roma, ***acuzat de spionaj în favoarea Rusiei, a fost „o lovitură devastatoare (...) care a răzuit pentru câțiva ani o parte din poleiala Agenției",*** urmată de ancheta dură a Biroului Federal de Investigații, de apariția unei stări de neîncredere și suspiciune în rândul angajaților și a unor critici tăioase din partea presei, a Congresului SUA, dar și a celorlalte structuri din Comunitatea de Informații, „incluzând chiar și pe ***aliații noștri de la FBI***

care, așa cum se va vedea, ar fi făcut mai bine să-și verifice propriul serviciu, în loc să piardă timpul criticându-l pe al nostru".

Evident, au fost ordonate schimbări, fără a afecta operațiunile în curs de derulare, însă „***am evitat să instaurăm o atmosferă paranoică, în care fiecare să se tot uite peste umăr", pentru „a nu zdruncina elanul și mândria de a face parte dintr-o instituție de elită".*** Au fost sporite competențele structurii de contrainformații a CIA *(de exemplu, puteau avea acces la orice date confidențiale privind situația financiară a unor angajați !)* și s-au stabilit noi reglementări în ceea ce privește compartimentarea muncii specifice. ***„Problema compartimentării*** – susține autorul – ***este să găsești echilibrul corect între protejarea secretelor și asigurarea accesului la informații al analiștilor"*** **.**

Deși toate aceste măsuri și multe altele erau binevenite, compartimentul de contraspionaj extern a realizat că asemenea inițiative sunt doar paleative. *„Când dai deoparte toate măsurile birocratice de protecție, realizezi că, de departe,* ***soluția optimă este să penetrezi cu agenți tabăra inamică****, singurii care îți pot spune cine sunt cârtițele adversarului (...) Recrutarea lui Ames de către ruși ilustrează perfect acest truism".*

Cazul Ames „ne-a obligat să admitem că suntem vulnerabili (n.n.: CIA), ceea ce pentru noi reprezenta o mare umilință", care a ajuns aproape de limita suportabilului când unii dintre angajați au decis să poarte, în interior, cocarde cu inscripția *„Nu se va mai repeta niciodată!"*

Dar, ***evaluarea pagubelor provocate de trădarea lui Aldrich Ames „nu putea explica «tăcerea» majorității surselor sovietice de top. KGB arestase și executase și unii agenți despre care Ames nu avea cum să afle, ceea ce impunea o concluzie sumbră și inevitabilă: undeva, în structura eșafodajului nostru de intelligence, exista o altă cârtiță (...) Ironia sorții a fost să aflăm că aceasta nu se ascundea la CIA, ci tocmai la...contraspionajul intern: agentul FBI Robert Hanssen",*** caz *despre care Departamentul american de Justiție scria că a fost, probabil,* ***„cel mai grav dezastru de spionaj din istoria SUA".***

*

Lectura cărții este captivantă nu doar pentru specialiști, ci pentru toți cei dornici să pătrundă în culisele celei mai puternice agenții de spionaj din lume, motiv pentru ne oprim aici, încercând să păstrăm suspansul până la sfârșit și să vă trezim curiozitatea de a citi pe îndelete mărturisirile superagentului CIA. Vom facem, totuși, o dezvăluire: consultantul tehnic și autor al prefeței, pentru ediția în limba română, este colegul și prietenul nostru, fostul șef al „fantomelor", generalul Cornel Biriș.

Lectură plăcută!

DIN MISTERELE CRIPTOGRAFIEI

Ioan Gatea și Eugen Nicolaescu

Dezvoltarea electronicii și informaticii în anii de după cel de-al Doilea Război Mondial a permis crearea unor noi sisteme de criptare, mult mai complexe, declanșând o nouă etapă a confruntării dintre criptografie și criptanaliză. Desigur, spionajul nu putea rămâne pasiv față de apariția noilor mijloace și metode de cifrare, din cauza secretelor extrem de valoroase care le ascund mesajele criptate.

La începutul anilor 1970, criptografii din Statele Unite și Germania de Est elaborau, în mod surprinzător, două metode similare de criptare. A furat una dintre țări de la cealaltă? Sau a fost o concepție de criptare inventată simultan în cele două țări? Această problemă a fost prezentată în cadrul unei recente conferințe despre Criptografia din timpul Războiului Rece de către criptologul german Klaus Schmech și reluată pe blogul acestuia.

*

În încercarea de deslușire a enigmei semnalate de criptologul german Klaus Schmech este necesar să întreprindem o incursiune în istoria criptografiei din urmă cu o jumătate de secol.

În Europa, libera inițiativă în domeniul criptologic avea deja o tradiție de circa 4-5 sute de ani în a fi exclusă interesului public, privat. Mai ales dacă era vorba de decriptarea mesajelor adresate unor terți. Cu emblema „magie neagră” era greu să supraviețuiești sau erai tabú, în funcție de ... angajator.

În SUA, unde se putea invoca Primul Amendament din Constituție, în anii '70 din secolul trecut a crescut extraordinar interesul pentru criptografie în mediile neguvernamentale. Fenomenul și-a tras seva din interesul unor firme sau companii private pentru apărarea secretelor proprii. În afară de necesitățile de ordin statal (protecția față de „urechea electronică” sovietică, blocarea spionării de către firmele străine concurente), o seamă de factori tehnologici (avântul electronicii și al computerizării, în primul rând), au favorizat cererea de sisteme criptografice de protecție privată și de dispozitive care încorporau soluții aliniate acestui scop, având în vedere creșterea capacităților de stocare a datelor și de transmitere a informațiilor.

Soluțiile tehnice erau favorizate de reducerea costurilor echipamentelor și miniaturizarea dispozitivelor specializate, ale căror „funcții parazite” puteau fi disimulate cu ușurință. S-a creat astfel o piață a dispozitivelor de criptare a datelor. Numeroase firme mici, folosind de regulă miniprocesoare, au început să dezvolte sisteme și dispozitive de criptare. Dar și mari companii, precum IBM sau AT&T, au creat echipe (departamente) care se ocupau de probleme

criptologice. Prestigioase reviste americane publicau din ce în ce mai multe lucrări din domeniul criptologiei, iar de la simple secțiuni în cadrul unor manifestări științifice s-a ajuns la congrese cu tematică exclusiv criptologică.

Monopolul criptografiei statale fusese spulberat. Acest fenomen a îngrijorat cercurile politice americane. Agențiile guvernamentale de securitate și de informații au conștientizat pericolul publicării de către cercetătorii privați a unor date referitoare la sisteme de codificare din ce în ce mai bune. Multe țări străine le puteau adopta pentru a înlocui sistemele mai slabe folosite de ele, care erau „sparte" cu ușurință de serviciile americane specializate în obținerea de informații. Fără a o declara deschis, această temere viza și companiile private americane. Exista o singură cale de ieșire din această situație: să se încetinească și să se pună sub control publicațiile și producția de echipamente criptografice ... neguvernamentale. Dificil de realizat, în condițiile în care trebuia respectat și „First Amendment".

A fost o dispută contondentă între reprezentanții unor agenții sau instituții guvernamentale și tot mai respectabilele personalități care activau în domeniul criptologic privat, în universități și laboratoare de cercetare de prestigiu. NSA a militat pentru introducerea criptologiei printre „tehnologiile critice". Prima pârghie instituțională utilizată de guvernul american a fost Oficiul de Patente, care a început să refuze acordarea licenței pentru cereri privitoare la anumite dispozitive de cifrare propuse de persoane care nu se aflau în servicii guvernamentale. Au fost făcute și câteva modificări legislative. Discuțiile dintre reprezentanții guvernamentali și grupurile private de criptologi s-au înmulțit.

Cu multă emoție s-a receptat și primul refuz al Fundației Naționale pentru Știință, de a finanța activitatea unui cercetător din domeniul calculatoarelor pentru motivul că anumite părți din cercetarea criptografică aducea atingere securității naționale. Acesta pare a fi fost începutul instituirii de către NSA a controlului și, deci, al restrângerii cercetărilor criptologice neguvernamentale. Disputa dintre privat și stat a încetat formal numai după ce primul a acceptat ca patentele și lucrările științifice cu subiect criptologic să fie supuse de bună voie avizării NSA, pentru verificări prealabile privind sensibilitatea produselor activității lor pentru siguranța națională.

Consensul menționat nu a eliminat însă nevoia de protecție a datelor companiilor publice (bancare, petrolifere, de transmisiuni etc.), astfel că NSA s-a văzut nevoită să ofere o soluție lucrativă problemei. Aceasta a constat în adoptarea Standardului de Criptare a Datelor (DES, Data Encription Standard) și ofertarea de dispozitive care implementau sistemul respectiv.

DES, într-o versiune inițială numit „*Proiectul Lucifer*", era legat de cercetările omului de știință Horst Feistel, un german naturalizat american în anul 1944, care se afla în SUA încă din anul 1934. În timp ce lucra la IBM, Feistel a definitivat conceptul de „cifru bloc" (în care se executa o suită de

operațiuni de transpoziții și substituții pe secvențe de o anumită lungime – blocuri, nu pe elemente individuale – biți - de text). Lungimea blocului propusă inițial a fost de 4 biți. Ulterior, chiar Horst Feistel avea să se propună o variantă pe blocuri de 128 de biți.

Pentru că prezintă interes vis-à-vis de întrebarea „*cine, de la cine a furat?*”, trebuie precizate două din ocaziile în care conceptul „*Feistel*” a fost făcut public. În 30 iunie 1970 lui Horst Feistel i s-a acordat Patentul USA pentru „Sistem criptografic de tip cifru bloc” (Block Cipher Cryptographic System), sub egida IBM, iar în luna mai, anul 1973, H. Feistel prezenta în revista *Scientific American* materialul „Cryptography and Computer Privacy ”.

Pentru sistemele de cifru „*tari*”, neabordabile prin mijloacele criptonalitice clasice, existau în principal două concepte care permiteau totuși „atacarea” acestora (sau măcar evaluarea capacității, tăriei lor criptografice): „atacul brut”, prin sisteme de calcul cu microprocesoare paralele, și „criptanaliza diferențială”. Cea din urmă metodă a fost descoperită pe la sfârșitul anilor '80, de către specialiști ai IBM și NSA, dar a fost ținută secretă. Amintesc aceste amănunte tehniciste întrucât, din analiza sistemului T-310, rezultă că germanii și rușii implicați în proiect cunoșteau cele două modalități de atac, deoarece în concepția sistemului T-310 erau evidente „*măsurile*” luate pentru a elimina sau reduce unele dintre pârghiile de atac. Între membrii Tratatului de la Varșovia, doar între germani și ruși existau astfel de colaborări. Cenușăreasa Românie a trebuit să se descurce singură.

Revenind la crearea DES, amintesc faptul că în anul 1973 Biroul National de Standarde al SUA a solicitat industriei private să găsească un standard criptografic de protecție a datelor. Între timp a început o colaborare strânsă între NSA și IBM pentru perfecționarea „Sistemului Lucifer”. NSA a cerut reducerea cheii de la 64 la 48 de biți, în cele din urmă adoptându-se o mărime de compromis – 56 de biți. Această particularitate avea să atragă critici importante, greu de combătut, din partea criptologilor neguvernamentali. Aceștia pretindeau în mod deschis că limitarea lungimii cheii era dictată de interesul NSA de a menține sub control comunicațiile private.

După îmbunătățiri, DES a fost aprobat ca standard în anul 1976 și a început să fie folosit de către companiile private interesate. DES a fost reafirmat (i s-a prelungit valabilitatea) în anii 1983, 1988, 1994 și 1999. În ultima decadă a secolului trecut și în prima decadă a celui curent, comunitatea criptografilor din mediul privat, tot mai mare și mai perfecționistă, a fost în măsură să demonstreze slăbiciunile sistemului DES folosind noile tehnici de atac apărute între timp. Astfel că, în anul 2001 s-a publicat standardul care va înlocui DES. Acesta a fost numit AES – Advanced Encription Standard (Standard Avansat de Criptare). Înlocuirea efectivă s-a produs la data de 26 mai 2002. Foștii utilizatori ai DES au trecut apoi la folosirea versiunii Triple DES (TDES), care consta în folosirea succesivă a sistemului DES de trei ori,

apelându-se la două (2TDES) sau trei chei (3TDES) diferite. Cele două versiuni sunt considerate având o rezistență criptografică corespunzătoare, deși algoritmii de criptare au devenit mai lenți.

T-310 a fost proiectat de matematicieni și ingineri criptografi din RDG prin anii '70. Dispozitivul creat de ei era destinat pentru criptarea transmisiunilor pe linii telex. În anul 1989, pe liniile de legături interne securizate erau în uz circa 3.800 de astfel de mașini de cifrat. Necesitatea creării și destinația sistemului de criptare T-310 au fost stabilite în anul 1974. Pentru a pregăti introducerea în fabricație, s-au detașat doi matematicieni criptanaliști și s-au creat două versiuni ale mașinii.

În anul 1980, algoritmul de cifrare a fost supus analizei de către specialiști est-germani și sovietici. Peste doi ani a început producția de serie. Inițial au fost produse circa 60 de dispozitive pe an. În anul 1986 se consemna faptul că din 1400 de mașini livrate, 290 au revenit pentru reparații.

În anul 1987, mașina de cifrat T-310/50 a fost prezentată la o reuniune a serviciilor de cifru din țările Tratatului de la Varșovia, iar peste doi ani s-a reușit interconectarea acesteia cu calculatorul.

În 1990 se procedează la schimbarea cheii folosite pe termen lung, această formulare ambiguă fiind ultima consemnare din arhive privind sistemul criptografic respectiv. În același an, la data de 25 iulie, ceea ce putea fi considerată o realizare respectabilă, meritorie, mașina de cifrat T-310, a fost expusă pentru public în holul Primăriei din Berlinul de Est!

Criptograful francez Courtoise a prezentat, la 27 martie 2019, o analiză profesionistă a mașinii est-germane. Acesta a relevat asemănările cu DES (în ambele era încorporat un cifru bloc de tip Feistel), dar și numeroasele deosebiri și vulnerabilități comune. Ceea ce l-a surprins pe cercetătorul francez a fost faptul că ***unul din criteriile de proiectare a dispozitivului T-310 era în legătură cu „criptanaliza diferențială”*** (o formă particulară a tehnicii atacului cu text clar cunoscut)***. Tehnica respectivă, pe tărâm american, așa cum am menționat mai sus, a fost ținută secretă de către NSA și IBM înainte de 1990.***

Această observație arată că ***est-germanii (și colaboratorii lor, sovieticii) cunoșteau cu mult timp înainte această tehnică novatoare de analiză criptografică.*** Dacă principiul cifrurilor de tip bloc, conceput de Feistel, apăruse public în SUA, acum ne putem întreba „*care de la care*?” și cu privire la cunoștințele de „*criptanaliză diferențială*”, întrucât în criteriile de proiectare din anul 1976 se făcea trimitere și la alte metode criptonalitice moderne.

Revenind la Klaus Schmech, acesta afirmă că la Simpozionul NSA de Istorie a Criptografiei a făcut o prezentare despre „atacurile brute” asupra cifrurilor bloc. Un „*atac brut*” verifică o cheie după alta până când este găsită cea corectă. Puterea de calcul a computerului pentru a performa un astfel de atac depinde, desigur, de lungimea cheii**.**

Dacă în urmă cu 20 de ani, un cifru DES cu o cheie de 56 biți putea fi „*spart*” în 96 de zile, în prezent acesta poate fi decriptat în mai puțin de o zi, întrucât puterea de calcul computerizat a crescut în această perioadă de 10.000 de ori.

Din punct de vedere criptologic, misterul semnalat ar consta în vulnerabilitatea sistemului DES cu cheie de 56 de biți, care era cunoscută protagoniștilor Războiului Rece, atacul prin „*criptanaliza diferențială*” fiind tot mai eficient odată cu creșterea capacității de calcul.

Dacă vorbim despre numeroasele teorii ale conspirației, s-ar fi impus și o cercetare de contraspionaj. Astfel, printr-o simplă verificare pe Internet a lui Horst Feistel (1915-1990), am fi aflat că acesta s-a stabilit în Statele Unite în anii ascensiunii nazismului în Germania, că în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost plasat în arest la domiciliu, că a obținut cetățenia americană în 1944 sau că „Sistemul Lucifer” l-a vândut Băncii londoneze Lloyd, informații suficient de suspecte pentru începerea unei investigații.

***

La închiderea ediției: *În perioada 16-18 septembrie a.c.,* ***Serviciul de Informații Externe,*** *în calitate de Autoritate în domeniul criptologiei și comunicațiilor diplomatice, a organizat cea de-a V-a ediție a Conferinței Internaționale* ***„Romanian Cryptology Days”.*** *Tema din acest an –* ***„Cryptography and beyond, in a connected world”-*** *s-a bucurat de un succes deosebit printre participanții prezenți în număr mare în Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Academiei Române.*

IAN FLEMING – OMUL DIN SPATELE CELUI MAI CUNOSCUT SPION

Ioan Gatea și Ioan Popa

Marile puteri în domeniul spionajului au acordat întotdeauna atenție modului de prezentare a activităților secrete pentru a capta interesul, înțelegerea și bunăvoința publicului larg, altfel destul de reticent la tot ce este nebulos și, adeseori, asociat cu afaceri ce depășesc sfera clasică a legalității și moralității. Așa s-a creat o bogată literatură cu eroi de pe frontul nevăzut, inspirată din realități istorice ori din imaginația unor autori, scopul urmărit fiind de a prezenta „câte ceva" din culisele acțiunilor secrete dar, în mod firesc, și de a contribui la educația patriotică a generațiilor tinere.

***Marea Britanie, una din țările care au excelat și excelează în acest domeniu, are o pleiadă de scriitori, printre care se numără Rudyard Kipling (autorul preferat în tinerețe de viitorul premier Margaret Thatcher), Graham Greene, John le Carr*é *sau Ian Fleming. Unii dintre aceștia au activat în anumite perioade și în rândurile serviciilor secrete britanice. De pildă, Ian Fleming (1908-1964), creatorul lui James Bond, cunoscut cu numele de cod 007, a activat un timp în rândurile Serviciului Naval de Informații al Marii Britanii**.*

*

Născut într-o familie înstărită, Ian Fleming a fost un student nonconformist, care avea deseori dispute cu profesorii săi, chiar și atunci când primea note bune pentru rezultatele la învățătură. După ce a solicitat o slujbă de birou la Foreign Office, dar nu a reușit la examenul de admitere, relațiile familiei sale i-au asigurat un loc de muncă la Agenția de știri *Reuters*. După aceea, și-a încercat norocul în activități bancare sau de bursă, însă cu rezultate nesatisfăcătoare.

Abia când a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial, Fleming și-a găsit adevărata chemare, fiind încadrat ca ofițer în Serviciul Naval de Informații. Istoricii serviciilor secrete britanice consemnează faptul că, în această calitate, Ian Fleming, fire foarte inventivă, a înființat o structură de operațiuni speciale cu numele de cod *30AU*. În aceeași perioadă, a făcut parte dintr-o echipă care a călătorit în Statele Unite pentru a se întâlni cu colonelul William J. Donovan (avansat ulterior general de președintele Roosevelt), ajutându-l la conceperea unui model pentru noul său Birou coordonator de informații, transformat mai apoi în Oficiul Serviciilor Strategice (OSS), organizație care a precedat crearea CIA.

Ian Fleming a descoperit că are o pasiune deosebită pentru misterele spionajului și, dispunând de inegalabilul spirit inventiv britanic, și-a creat din

aceasta scopul vieții sale. Devenind liber după ce s-a încheiat cel de-al Doilea Război Mondial, și-a luat o slujbă la un ziar. Ura însă corvoada pe care o presupunea munca în postul pe care-l ocupa, iar de multe ori se trezea admirând o fotografie din Jamaica aflată în biroul său. După câteva vacanțe în această insulă, a decis să se mute permanent acolo și, cu sprijinul familiei sale, și-a construit o casă pe care a numit-o „*Goldeneye*”.

Ian Fleming

Fleming le-a spus prietenilor că a dorit întotdeauna să scrie un roman de spionaj ... și acum, dispunând de timp, exact asta a și făcut. Lucrând într-un ritm febril și bazându-se pe experiențele sale din timpul războiului, a scris prima sa carte, pe care a intitulat-o „*Casino Royale*”. Pentru personajul principal - care era de fapt alter ego-ul autorului - Fleming a spus mai târziu că dorea să aleagă un nume vag. Privind în biblioteca sa, a dat peste o carte de referință intitulată „*Păsările din Indiile de Vest*” a unui ornitolog pe nume James Bond. Și de aici a început totul. În această primă carte, superspionul britanic James Bond intră în scenă, trimis în misiune să blocheze comunismul în Albania. Un cunoscut istoric, Gordon Corera, într-o carte publicată în 2011 (*MI6. Adevăruri șocante despre istoria serviciilor secrete britanice*), susține că destrămarea Imperiului britanic după cel de-al Doilea Război Mondial s-a răsfrânt și asupra capacităților serviciilor secrete britanice, iar *„conștientizarea faptului că nu mai erau la comandă și că depindeau de mărinimia americanilor era exprimată în lucrările de ficțiune”,* autorul unei astfel de lucrări fiind Fleming. În *Casino Royale* figurează și următorul dialog între un ofițer CIA și James Bond:

„Ai noștri sunt categoric interesați de ceea ce se întâmplă aici. Oferă misiunii exact aceeași importanță ca și ai voștri și nu cred deloc că e o nebunie. De fapt, cei de la Washington regretă că nu dirijăm noi spectacolul”, îi explica omul CIA lui James Bond. În timp ce operațiunea lui Bond, condusă din Casino Royale mai degrabă decât din munții Albaniei, părea un eșec, omul CIA, Felix Leiter, împinge un plic pe masă „*gros cât un dicționar*”, pe care scria: „*Ajutor Marshall. Treizeci și două milioane de franci. Cu complimente din partea Statelor Unite*”, ceea ce îi permite lui Bond să devină eroul zilei și

să-și distrugă inamicul. Comentariul lui Gordon Carera: *„În lumea izvorâtă din fantezia lui Ian Fleming, britanicii erau încă la conducere, chiar dacă aveau nevoie de banii americanilor. Era un fel de realitate alternativă, iar cititorul britanic se putea consola cu gândul că, deși zilele imperiului și ale măreției apuneau, Marea Britanie încă se pricepea la ceva; era o lume în care iluzia puterii și a influenței putea fi păstrată prin persoana unui superspion nemilos, cu sânge rece”.*

Faima lui Ian Fleming a ajuns să fie recunoscută și în lumea liderilor politici. În 1956, președintele Egiptului, Gamal Abdel Nasser, a naționalizat Canalul Suez, lovind puternic în prestigiul Marii Britanii. Premierul britanic de atunci, Robert Anthony Eden (1955-1957), a ordonat serviciilor secrete să-l asasineze pe Nasser. Au existat mai multe planuri (folosirea de disidenți din armata egipteană, realizarea unui aparat de ras cu explozibil, utilizarea de gaze otrăvitoare, trimiterea de echipe de asasini profesioniști), însă toate au eșuat. Egiptenii au reușit să dezmembreze o rețea britanică, 30 de agenți fiind arestați, iar doi oficiali ai guvernului englez expulzați. Istoria MI6 consemnează că, epuizat și cu moralul distrus, premierul Eden „a pornit spre Jamaica, să se recupereze la *Goldeneye*, locuința simplă, cu obloane, a lui Ian Fleming, aflată pe culmea unui deal, unde fostul agent al Serviciului de Informații al Marinei scria romanele cu James Bond, propriul său antidot la realitățile declinului postimperial”. Ca o ironie, în aceeași perioadă, serviciul egiptean de informații achiziționa exemplare din romanele cu James Bond pentru cursurile de pregătire a propriilor agenți.

Nici președintele SUA, John Kennedy, nu a rezistat tentației de a cina împreună cu Ian Fleming, înainte de a fi ales la Casa Albă. Cu acest prilej, Allen Dulles, șeful CIA, îl chestionase amănunțit pe Fleming asupra modalităților de destabilizare a regimului Castro din Cuba. Kennedy a mărturisit că era amator de romane cu spioni, iar cele cu James Bond figurau într-un top 10 al preferințelor sale.

Lansat la apă, James Bond, cu numele de cod 007, devine în scurt timp un personaj celebru în romanele lui Ian Fleming și seria filmelor cu acest subiect. Rolul său a fost jucat de mai mulți actori, printre care Sean Connery, Roger Moore, Pierce Brosnan și Daniel Craig. În romanele sale, Ian Fleming nu stabilește o dată exactă a nașterii, însă în romanul *„A doua șansă”* se precizează că în 1941 avea 17 ani, ceea ce ar însemna că anul nașterii ar fi 1924. Locul nașterii sale se presupune că se află în Elveția. Bond a fost căsătorit, deși pentru puțin timp, fiind arhicunoscut pentru numeroasele sale aventuri picante cu reprezentante ale sexului frumos. Din punct de vedere profesional, Bond lucrează ca agent secret al celebrului MI6. Personajul se asemăna mai mult în treacăt cu autorul însuși: sexul, excesul, sadismul, jocurile de noroc, alcoolul, snobismul și misoginia au fost toate subiecte regăsite în cărțile sale. Fleming a dus o viață dezordonată, fumând până la 70 de țigări pe

zi, bând mult alcool, consumând o mare cantitate de medicamente. Mihai Liubimov, un tânăr ofițer sovietic de informații trimis în 1961 să spioneze la Londra, își amintea de o întâlnire cu Fleming la o petrecere în capitala britanică: „*Am băut și am discutat problemele omenirii. Era un băutor zdravăn și am băut mult whisky. Nu știam că avea să fie atât de celebru*”.

În ritm alert dar destul de dezordonat, Fleming a reușit să scrie cele 14 cărți despre aventurile lui James Bond. Încă de la început, el a fost conștient de valoarea lor comercială, astfel că în curând acestea au ajuns în atenția unui producător american pe nume Albert sau „Cubby” Broccoli. În 1958, Broccoli a stabilit o întâlnire cu Fleming, dar la acea dată crucială nu a putut să participe din cauza morții iminente a soției sale. El l-a trimis pe unul dintre partenerii săi de afaceri să meargă în locul său, care l-a abordat prompt pe Fleming, spunându-i despre cărțile sale cu Bond că ar fi interesante pentru emisiuni TV de divertisment. Considerându-se insultat, Fleming s-a înfuriat și l-a abordat pe un alt producător pe nume Harry Saltzman, care a promis că îl va trata cu mai mult respect. Grețos, nefiind timid în a-și exprima părerea, Saltzman s-a dovedit, în cele din urmă, producătorul providențial, fiind mereu în căutare de afaceri pentru a-și extinde imperiul său financiar. Curând, Broccoli și Saltzman au devenit parteneri și au încheiat un acord istoric cu Ian Fleming. Au creat o nouă companie numită Eon Productions sau „*Everything Or Nothing*” - o frază preluată direct de la autor. Au plecat apoi în căutarea unui studio pentru a-și turna primul film, găsind câțiva directori la United Artists dispuși să aloce un milion de dolari pentru buget. Aceasta nu era o sumă imensă, dar reflecta totuși un angajament solid din partea lor.

Anul a fost 1962, iar ”*Dr. No*” a fost ales să fie primul film cu Bond. De atunci, *Bondmania* a început să se răspândească în întreaga lume, iar franciza James Bond a devenit cea mai lungă serie continuă din istoria filmului. Au fost în total 27 de filme asociate personajului. Luate împreună, au acumulat o sumă uimitoare – venituri de peste 7 miliarde de dolari. Încasările record înregistrate plasează această serie pe locul al treilea în clasamentul celor mai de succes francize cinematografice.

Poveștile lui Ian Fleming au avut la bază personaje și fapte inspirate din viața reală. Iar un personaj proeminent pentru opera lui Fleming a fost Sir William Samuel Stephenson, pilot pe avioanele de luptă din timpul Primului Război Mondial, stabilit apoi în Marea Britanie. Acolo s-a căsătorit cu o americancă bogată, moștenitoarea unei averi impresionante, de care Stephenson s-a folosit, ca și de relațiile ei pentru a se reinventa ca un maestru al spionajului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, devenind un apropiat al lui Winston Churchill și Franklin D. Roosevelt și având un rol important în crearea CIA. De asemenea, el a fondat *Camp X*, o bază de antrenamente unde Fleming și alți militari s-au antrenat în timpul războiului.

Stephenson a fost un guru al tehnologiei și a avut mare succes în afaceri. Între altele, el a patentat o invenție de trimitere a fotografiilor prin comunicațiile radio. De asemenea, el este creditat și cu faptul că a furnizat informații esențiale pentru sabotarea centralei hidroelectrice Vemork din Norvegia – operațiunea aliaților care i-a împiedicat pe naziști să obțină apa grea necesară producerii bombei atomice. În plus, povestea din cartea lui Fleming, *Goldfinger*, în care un individ vrea să jefuiască Fort Knox este similară cu planul lui Stephenson de a fura 3 miliarde de dolari, rezerva de aur a guvernului de la Vichy din colonia franceză Martinique.

Sursele de inspirație pentru James Bond sunt totuși diverse, nu mai puțin de alte 15 persoane fiind menționate, între care cea a lui Dusko Popov, triplu agent sârb, considerat ca având un rol important în definirea personajului.

Ian Fleming a murit în 1964, cu o lună înainte de lansarea celui de-al treilea film din seria James Bond – *Goldfinger*, fără să ajungă să se bucure din plin de succesul creației sale. Personajul său a continuat să fie actual în industria cinematografică în deceniile care au urmat. Dacă vizionezi orice film al lui James Bond, vei vedea întotdeauna menționat numele lui Ian Fleming ca parte a realizatorilor acestuia. El este mereu prezent, în semn de respect pentru contribuția sa la cultura acestui gen de filme de ficțiune inspirate din nenumăratele situații cu care se confruntă în realitate „*actorii*” serviciilor de spionaj. După cum menționa unul dintre prietenii lui Fleming: „*Pe Bond l-a creat bine, ca dovadă că l-a răsplătit pe Ian cu viață veșnică…*”

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

CONTRASPIONAJUL, COMPONENTĂ IMPORTANTĂ A SISTEMULUI DE APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Adrian Isac

Mediul internațional de securitate

În prezent, *pe mapamond există câteva zeci de servicii secrete și/sau agenții de securitate extrem de performante,* care se manifestă deseori ca puteri statale în creștere, context în care lumea a început să perceapă la adevărata valoare rolul și locul structurilor de contrainformații într-o societate modernă. Cu toate acestea, literatura de specialitate rămâne destul de săracă, chiar într-o asemenea conjunctură, iar ceea ce există se limitează în mare măsură la examinarea cazurilor de spionaj, cu foarte puține referiri la contrainformațiile strategice.

Serviciile secrete angajate în obținerea de informații și în alte activități specifice se află într-o competiție permanentă, în care avantajul nu este neapărat de partea celui mai bogat sau mai puternic. Utilizarea operațiunilor de intelligence de către State mai slabe pentru a obține un avantaj este o strategie asimetrică clasică: de-a lungul secolelor, adversarii au căutat continuu să anuleze sau să evite forța celuilalt, folosind în același timp forța proprie împotriva slăbiciunii altuia. De cele mai multe ori, oportunitățile speculate se regăsesc în deschiderea societății și libera circulație a bunurilor și serviciilor, sau în existența pe teritoriul național a unei prezențe străine extinse, care oferă spionilor posibilitatea de a se mișca neîngrădiți, de a dezvolta contacte și de a se ascunde în marea masă a cetățenilor cinstiți.

Proliferarea capabilităților de intelligence ale actorilor statali după încheierea Războiului Rece a creat *un mediu de securitate complex,* în care serviciile secrete lucrează nu doar sub „umbrela" diplomatică, ci folosesc deseori acoperiri neconvenționale, învață unele din experiența/greșelile altora, își diversifică metodele și mijloacele de muncă.

Spre deosebire de SUA, unde structurile componente ale Comunității de Informații sunt dependente în mare măsură de capabilitățile tehnice de obținere a informațiilor (SIGINT), majoritatea celorlalte au rămas loiale spionajului

clasic, în care resursa umană rămâne cheia succesului în accesul la date confidențiale (HUMINT).

Experiența americană în sfera contraspionajului

În opinia fostului Director executiv al Contrainformațiilor naționale ale SUA, din perioada 2003 -2006, doamna *Michelle K. Van Cleave, „experții americani au adoptat o strategie greșită în materie, deoarece și-au concentrat resursele pe teritoriul național și mai puțin în afara SUA și, mai grav, au preferat disecarea individuală a tuturor cazurilor de spionaj, în dauna unei analize privind implicațiile strategice ale operațiunilor de intelligence împotriva intereselor politico-economice și de securitate”.*

În felul acesta, *„puterile străine au devenit tot mai agresive și și-au mutat operațiunile pe teritoriul american, unde instituțiile abilitate nu erau suficient de pregătite pentru a lupta împotriva activităților desfășurate de agentura serviciilor de informații adverse (...) Multe dintre insuccesele structurilor americane de intelligence înregistrate de-a lungul anilor au fost și rezultatul eșecului sistematic în conturarea unei arhitecturi de contrainformații performante”.*

Pentru ca activitatea de contraspionaj să-și dobândească cu adevărat rolul și locul pe care le merită în strategia de securitate a SUA, *ar fi necesare mai multe schimbări în gândirea decidenților politici,* dintre care cel puțin trei pe termen scurt:

♦ *poziționarea* Directorului executiv al contrainformațiilor sub un puternic Director Național pentru Informații, care să-i poată delega din autoritatea sa în domeniul bugetului, al obținerii de informații, analizei acestora și al operațiunilor, reducând astfel nivelul ridicat al birocrației;

♦ *întărirea* coeziunii inter-agenții, printr-un Program Național al Activităților de Contrainformații, care să trateze unitar și centralizat amenințările din punct de vedere strategic, în timp ce executarea tactică a operațiunilor ar rămâne în responsabilitatea fiecărei structuri;

♦ *evitarea* unei compartimentări excesive a muncii, în caz contrar nicio entitate de contrainformații nu ar avea o imagine completă asupra amenințărilor globale la adresa SUA.

Numai astfel, contrainformațiile ar putea deveni „scutul și sabia” *(fără nicio aluzie la emblema KGB)* împotriva ofensivei serviciilor de informații externe *(dușmane sau aliate!),* prin măsuri defensive *(protecția instituțiilor guvernamentale, a economiei și infrastructurii critice),* sau acțiuni proactive de anihilare a capabilităților de intelligence străine.

Principalele funcții ale contraspionajului

Ca parte integrantă a strategiei și politicii naționale de securitate, *contrainformațiile identifică, evaluează/analizează, exploatează/valorifică și neutralizează activitățile de intelligence ale țărilor străine, grupărilor*

extremist-teroriste internaționale și ale altor entități care vizează interesele naționale ale unui stat.

● *Identificarea* activităților de spionaj îndreptate împotriva țării și a cetățenilor săi permite luarea măsurilor de securitate adecvate *(screeningul personalului, monitorizarea circuitului informațiilor, protejarea rețelelor IT, securitatea fizică etc.)* și redimensionarea nevoilor de informații, a activităților militare, precum și a altor operațiuni sensibile ale muncii de contraspionaj. Procesul de identificare poate releva, totodată, apariția unor anomalii, a unor *„imagini care ies din decor”,* menite să tragă un semnal de alarmă pentru corectarea strategiilor și evitarea rutinei.

Succesul acestei etape facilitează apelarea la tactici și strategii eficiente de prevenire, concretizate în așa-zisele avertizări timpurii ale factorilor decizionali cu privire la schimbările din caracteristicile și nivelul amenințărilor, dorindu-se evitarea oricăror surprize strategice. Scopul esențial al *„early alert sistem”* este de a adopta măsuri coordonate pentru controlul amenințării, inclusiv demersuri politico-diplomatice, care să convingă adversarul să renunțe la acțiune sau, în cel mai rău caz, să limiteze daunele produse.

● *Evaluarea/analizarea* activităților de intelligence ale adversarilor sau aliaților - competitori sau parteneri - poate deschide o fereastră care să ne devoaleze în timp util interesele, scopurile și planurile acestora. Serviciile secrete sunt un instrument de bază al puterii statului, iar utilizările acestora sunt multiple, în funcție de punctele lor forte sau slabe. O analiză profesionistă a riscurilor și amenințărilor de securitate trebuie să conducă la înțelegerea modului de acțiune a structurilor de intelligence străine și să ofere puterii politice evaluări pertinente, menite să ajute la adoptarea celor mai adecvate decizii.

● *Exploatarea/valorificarea* datelor obținute este un proces cumva diferit de cel similar în cazul informațiilor politico-economice, plecând de la premisa că, în materie de contraspionaj, sunt importante două lucruri: dușmanul trebuie ținut în totalitate și permanent în întuneric în legătură cu ceea ce noi nu vrem ca el să știe și, în al doilea rând, noi trebuie să cunoaștem cât mai multe despre cum gândește adversarul, în special când el se confruntă cu ceea ce tu vrei ca el să creadă. Este o adevărată campanie de dezinformare, în care bucla de feedback are un rol major. Cu alte cuvinte, ofensiva contrainformațiilor urmărește să influențeze în sensul dorit de noi factorii de decizie ai adversarului, prin manipularea produsului de intelligence.

● *Neutralizarea* reprezintă funcția operațională, care finalizează/concretizează orice acțiune specifică contrainformațiilor. Numai după ce un spion este arestat, un diplomat este expulzat sau discreditat ș.a., se poate afirma că ofițerii din compartimentul de contrainformații și-au făcut treaba, însă munca acestora nu se oprește aici.

Într-o asemenea activitate, *avantajul nu este întotdeauna de partea celor mai bogați sau mai puternici*, viața demonstrând că, în pofida unor resurse financiare modeste, state cu economii mai puțin dezvoltate pot organiza, antrena, echipa și desfășura un număr semnificativ de acțiuni ofensive împotriva terților. De aceea, *obiectivul/ținta oricărei structuri de contrainformații rămâne penetrarea serviciilor secrete ale adversarilor,* nu doar pentru a obține informații de valoare din interior, cât mai ales pentru a-i putea controla acțiunile și a-l determina să acționeze în direcția dorită de noi.

Ca și în fotbal, și în contraspionaj cea mai bună apărare este... atacul!

Practica de după cel de-al Doilea Război Mondial a demonstrat că, în cele mai multe cazuri, aproape toate serviciile de contraspionaj au adoptat o strategie mai degrabă defensivă, subsumată devizei *„pierderi predictibile și acceptabile”,* pentru a limita daunele deja produse. O asemenea atitudine avea ca „argumente”: numărul și permeabilitatea punctelor de trecere a frontierei; lipsa de restricții privind călătoriile în interiorul țării; numărul mare de firme și reprezentanțe străine; interacțiunile comerciale și financiare transnaționale, intensificarea schimburilor culturale etc.

Analiza proactivă în sfera contrainformațiilor necesită o doză generoasă de creativitate, pentru a transforma amenințarea într-o oportunitate. Contraspionajul trebuie să gândească ofensiv și să găsească răspunsuri adecvate la o serie de întrebări: cum operează serviciile de informații străine? care sunt le sunt vulnerabilitățile și cum pot fi ele exploatate? ce fel de semnale pot avertiza cu privire la operațiunile împotriva noastră? ce strategii putem proiecta astfel încât să obținem avantaje în fața lor? există mijloace de influențare unor factori de decizie externi să sprijine realizarea obiectivelor noastre de securitate națională?

*

Absența unei integrări potrivite a contrainformațiilor în strategia de apărare și securitate națională reprezintă oportunități sporite pentru adversar de a exploata inerentele neînțelegeri dintre serviciile secrete, precum și bariere în declanșarea unor operațiuni coerente împotriva adversarilor.

De regulă, în majoritatea statelor democratice, componentele guvernamentale de intelligence și contrainformații acceptă cu ușurință conceptul de „coordonare strategică”, cu condiția ca nimeni la nivel național „să nu se uite în grădina altuia, sau peste umăr la operațiunile celorlalți”.

Spionii vor fi iarăși ce-au fost, și mai mult decât atât!

Analiști militari și experți din țările NATO se opun ferm celor care, considerînd că „spionii vor exista întotdeauna!”, încearcă să bagatelizeze amenințările de natură contrainformativă, avertizând că:

♦ preocupările de securitate internă și protecție antiteroristă, care domină în prezent agenda liderilor politici de decizie, lasă mai puțin timp

dezbaterii altor probleme de siguranță națională, considerate (greșit) a fi mai puțin urgente ;

♦ structurile militare de intelligence, îndeosebi cele ale statelor implicate în teatrele de operațiuni din zonele de conflict, au în prim-plan protecția contrainformativă și antiteroristă a personalului propriu, orice alte categorii de riscuri și amenințări fiind trecute în plan secundar;

♦ fără colectarea de informații privind țintele autohtone ale serviciilor secrete străine nu pot exista operațiuni strategice, iar structurile de contrainformații nu pot aloca resurse *(umane, tehnice sau de altă natură)* într-o asemenea direcție, dacă beneficiarii muncii lor nu doresc acest lucru.

De regulă, *contrainformațiile nu au fost integrate decât rareori în procesul luării deciziilor de securitate națională și, ca urmare, beneficiarii legali ai produselor de intelligence „tradiționale” nu sunt acomodați cu evaluările operaționale strategice pe care acestea le pot furniza.*

În loc de concluzii...

Pentru cititorii dornici să pătrundă adevăratele taine ale muncii de contrainformații soluția cea mai simplă ar fi să încerce o carieră în structurile autohtone de intelligence. Până atunci, le recomandăm o lucrare de excepție: *„To Catch a Spy: The Art of Counterintelligence”* (Cum să prinzi un spion: Arta contraspionajului), apărută în martie 2019 în SUA, sub semnătura lui James M. Olson, fost șef al contrainformațiilor externe din CIA

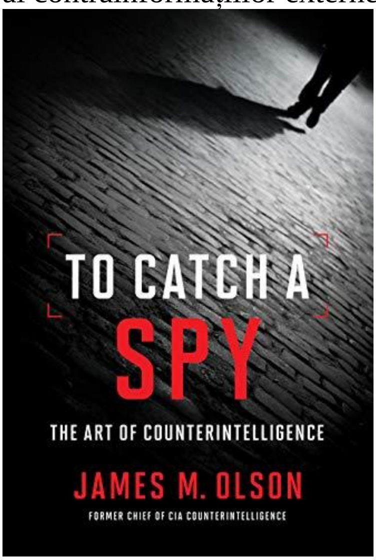

Acesta avertizează că „Statele Unite au pierdut războiul contrainformațiilor” și că „serviciile secrete străine, îndeosebi cele din China, Rusia și Cuba, recrutează agenți cetățeni americani, ne fură secretele și tehnologiile de vârf.”

Autorul explică pe înțelesul cititorilor neavizați principalele mijloace și metode ale muncii de contraspionaj, cum ar fi folosirea agenților dubli sau

descoperirea filajului. Pentru o mai bună înțelegere a specificului acestei munci extenuante, James M. Olson prezintă, printre altele, și 12 „studii de caz”, care demonstrează de ce serviciile secrete spionează SUA, fiecare dintre acestea fiind urmate de concluzii, subintitulate „lecții de învățat!”

Și, apropos de „lecții”, vă reamintim, în final, ***„cele 10 porunci ale muncii de contraspionaj*** *(The Ten Commandments of Counterintelligence),* publicate în 2001 în *„Studies in Intelligence”* de același autor: fiți ofensivi; onorați-vă profesioniștii; controlați/stăpâniți strada; cunoașteți istoria propriului serviciu, cu succese și eșecuri; nu ignorați niciodată munca analiștilor; nu fiți lipsiți de colegialitate în relațiile cu omologii din celelalte structuri autohtone de intelligence; pregătiți-vă cum se cuvine oamenii cu care lucrați; nu vă lăsați dați la o parte; nu renunțați niciodată, fiți răbdători; nu rămâneți prea mult într-un loc/funcție.

SPIONAJUL PE TIMP DE PACE

Gheorghe Bărbulescu

Dintotdeauna, ***activitatea de spionaj a ocupat un loc important în sistemul de apărare și securitate națională*** deși, din păcate, chiar într-o serie de țări democratice ***universul muncii de intelligence este prea puțin cunoscut sau abordat pornind de la șabloane și idei preconcepute.*** Afirmațiile sunt valabile și ***în cazul României***, unde ***elitele politico-administrative și opinia publică nu cunosc decât tangențial preocupările celor două servicii secrete*** (nu neapărat „bucătăria" acestora !) ***și, cu atât mai puțin, eforturile depuse de angajații lor pentru a crea o centură externă de securitate cât mai depărtată de frontierele naționale și un mediu intern favorabil materializării obiectivelor strategice asumate.***

În noul context geopolitic internațional, ***serviciile de informații externe se bucură de o atenție specială din partea decidenților politici,*** care le alocă resurse bugetare sporite, fiind conștienți că numai structurile de intelligence îi pot ajuta să evite apariția oricăror surprize la nivel strategic, prin furnizarea de evaluări realiste și pertinente, formulate pe baza informațiilor obținute prin mijloace și metode specifice, care nu pot fi dezvăluite.

Statele se spionează reciproc, iar toată lumea a descoperit de acum *secretul lui Polichinelle.* Afaceri de spionaj cu actori statali au fost dezvăluite chiar de mass-media, cele mai răsunătoare și recente referindu-se la interceptarea convorbirilor cancelarului Angela Merkel de către NSA, cyiberspionajul chinez împotriva companiilor americane, sau ascultarea de către serviciile secrete croate a telefoanelor arbitrului desemnat de partea slovenă, Jernej Sekolek, în disputa teritorială și maritimă dintre Zagreb și Ljubljana.

Paradoxal poate, dar deși toate țările își apără cu cerbicie secretele și adoptă măsuri juridice draconice pe plan intern, ***legalitatea/ilegalitatea spionajului în timp de pace nu este (încă?) reglementată de dreptul internațional, iar disputele pe această temă sunt departe de a fi tranșate.*** Lipsa unui consens pare, la prima vedere, explicabilă, devreme ce niciun stat nu dorește să-și asume obligații juridice exprese, pe care știe că, oricum, nu le va putea respecta.

Pornind de la un principiu unanim recunoscut, conform căruia ***„ceea ce nu este legal interzis este permis",*** majoritatea statelor preferă să rezolve mai degrabă politic decât juridic eventualele neînțelegeri în materie de spionaj, urmând așa-numita ***„strategie a evitării".*** O asemenea abordare presupune ocolirea oricărei soluționări juridice a unui diferend de spionaj, diluându-l în diferite alte reglementări ale dreptului internațional privat (dreptul mării,

Convenția de la Viena privind relațiile diplomatice, dreptul aerian ș.a.), care nu au decât legături tangențiale cu fondul problemei.

Mai mult decât atât, statele evită să inițieze orice dezbatere juridică despre spionaj, pentru a împiedica astfel formarea unei ***opinio juris*** (*credința că o acțiune a fost realizată ca o obligație legală, în contrast cu o activitate care rezultă din reacția cognitivă sau comportamentele obișnuite ale unui individ).* De aceea, în asemenea cazuri, spionajul este definit în termeni eufemistici *(pasaj inofensiv: apele teritoriale/spațiul aerian, sau activități neconforme cu statutul diplomatic),* care evită orice încadrare în normele dreptului penal internațional.

Etimologic vorbind, spionul este individul care se amestecă printre dușmani pentru a-i spiona, concept legat intrinsec de starea de război. De altfel, nici *Dicționarul terminologic de drept internațional* (1960) și nici *Dicționarul de drept internațional public* (2001) nu fac referiri la spionaj, limitându-se la definiția spionului în timp de război. Se apreciază că practicarea celei mai vechi meserii din lume în perioade de conflict nu a fost niciodată contestată.

Astfel, ***Philip Quincy Wright***, expert american în drept internațional, afirma că ***„...legitimitatea spionajului în timp de război rezultă din absența oricăror obligații ale beligeranților de a respecta frontierele, teritoriul sau politica statului adversar.”*** În afara acestor situații nedorite, spionajul ar contraveni normelor de drept internațional, deoarece încalcă suveranitatea țării-victimă, în totală neconcordanță cu principiile cooperării pacifiste între state.

Alți experți, printre care și ***Dr. Julius Stone***, fost profesor de jurisprudență și drept internațional la Universitatea din Sydney, ***apără teza legalității spionajului și în timp de pace***, indiferent de mijloacele și metodele utilizate, considerând că nu există suficiente argumente pentru a afirma că Dreptul internațional interzice astfel de activități. Acesta susține că intruziunile străine pe teritoriul național nu au neapărat legătură cu spionajul și că acțiunile de acest gen pot fi considerate, eventual, *acte inamicale, susceptibile să dăuneze bunelor relații bilaterale.* Interzicerea și pedepsirea pe plan intern a spionajului nu are nicio legătură cu strategia statului de a folosi mijloace specifice acestei munci în raporturile sale internaționale.

În opinia lui ***Gusy Christoph,*** doctor în drept, profesor la Universitatea din Bielefeld-Germania, exprimată în lucrarea ***Spionage im Völkerrecht*** *(Spionajul în dreptul internațional),* în problema mult-disputată distingem **trei variante** care ar putea fi luate în calcul: interzicerea explicită a spionajului, caz în care avem de-a face cu violarea unor norme strict reglementate; autorizarea expresă a unor astfel de activități; lipsa oricăror referiri la subiect, situație ambiguă în care, însă, statelor nu le este interzis spionajul. În ultima variantă, din punct de vedere al dreptului internațional, spionajul este o activitatea legală, având ca precedent **faimoasa Afacere Lotus**.

*

*La 2 august 1926, pachebotul francez **Lotus**, care naviga în Marea Mediterană, a acroșat nava turcească **Boz-Kourt**, care transporta cărbuni, în incident pierind 8 marinari turci. Ajuns la Istanbul, **căpitanul vasului francez a fost arestat de un tribunal local, fără ca între Turcia și Franța să existe vreun acord care să permită reținerea și condamnarea resortisanților**.*

*La protestele Franței, **Curtea Permanentă Internațională de Justiție** (în prezent Curtea Internațională de Justiție de la Haga) a concluzionat că „**nu există reguli în dreptul internațional în caz de abordaj, care să prevadă competența exclusivă a statului-pavilion în urmărirea penală” astfel încât „competența autorităților turce a fost în conformitate cu dreptul internațional**”.*

*

O speță relativ similară, dar mai aproape de zilele noastre, o întâlnim în jurisprudența germană. Astfel, în 1994, după mai bine de patru ani de proceduri judiciare și sute de procese aflate pe rol la diferite instanțe, ***Curtea Constituțională a Germaniei a decis că „spionii est-germani care au acționat împotriva R.F. Germania de pe teritoriul fostei RDG, nu pot fi urmăriți în justiție*”**. În expunerea de motive se precizează, printre altele, că *„**din punct de vedere al legislației internaționale, spionajul pe timp de pace nu poate fi considerat ilegal**”.*

Se pare că, în ambele cazuri, nu au existat prevederi legislative convingătoare menite să permită, să blocheze sau să reglementeze astfel de acțiuni. Dar, în egală măsură, nici Statelor nu le-a interzis nimeni să adopte legi interne, care să pedepsească spionajul împotriva lor. În opinia majorității juriștilor, chiar dacă asemenea activități nu sunt interzise de dreptul internațional, pedepsirea acestora este pe deplin justificată fie și pentru simplul fapt că astfel de acte ar trebui prevenite și combătute.

Din multitudinea de opinii, putem reține totuși ***o constantă*** ce nu mai trebuie demonstrată: ***în orice țară, spionajul este aspru pedepsit, inclusiv actele de acest gen comise în exterior, de către cetățeni străini, împotriva statului victimă***. Astfel, putem spune că spionajul are o natură juridică hibridă, în sensul că o asemenea activitate a unui stat împotriva altuia nu încalcă nicio normă internațională, în timp ce un agent capturat poate fi pedepsit de către autoritățile țării lezate.

Deci, ***faptul că dreptul internațional permite spionajul nu înseamnă că agenții prinși nu pot fi urmăriți/cercetați penal***, deoarece nu există restricții internaționale care să interzică statelor pedepsirea indivizilor care încearcă să obțină documente clasificate, să pătrundă în instituții și/sau zone sensibile, să corupă înalți demnitari etc., cu excepțiile bine-cunoscute ale spionilor protejați de *„umbrela”* statutului diplomatic.

*

După această avalanșă de opinii, care mai de care argumentate juridic, cititorii noștri se pot întreba, pe bună dreptate: ***păi, dacă toate țările prevăd pedepse interne draconice pentru spionaj, de ce nu ajung la un acord internațional în acest sens? De ce statele cred că este mai profitabil, chiar din postura de eventuale victime, să nu existe reglementări internaționale unanim acceptate în sfera muncii de intelligence pe plan extern***?

Pentru experți, *răspunsul* pare simplu, iar pentru alții dezarmant: ***Oricât de „benefic" ar fi, un asemenea proiect ar întruni puțini adepți, întrucât majoritatea guvernelor sunt obișnuite să lucreze, de regulă, în plan bilateral - „la reciprocitate" - având în serviciile secrete „asul din mânecă" pentru asigurarea stabilității interne și susținerea strategiilor de politică externă***.

ACTUALITATEA MANIPULĂRII OPINIEI PUBLICE. *DECALOGUL* LUI NOAM CHOMSKY

Mircea Manea

Manipularea opiniei publice a cunoscut o incredibilă dezvoltare și perfecționare. Această evoluție a fost și este posibilă datorită marilor progrese la care s-a ajuns – proces ce va continua sa devină tot mai pronunțat – în domeniile electronicii, informaticii, psihologiei etc. Această situație este întreținută și practicată de statele cele mai puternice, care dispun și de mijloace impresionante: financiare, științifice și de cercetare, tehnologie de vârf și industrie de înalt nivel.

S-au creat posibilități și condiții pentru realizarea de acțiuni manipulatoare fără precedent ca arie de aplicabilitate, diversitate și putere de influențare. Internetul, platformele de socializare, radioul și televiziunea, presa, la care în ultimul timp se alătură într-o manieră sui-generis cibernetica, pot acum iniția și realiza activități de manipulare greu de anticipat în trecut.

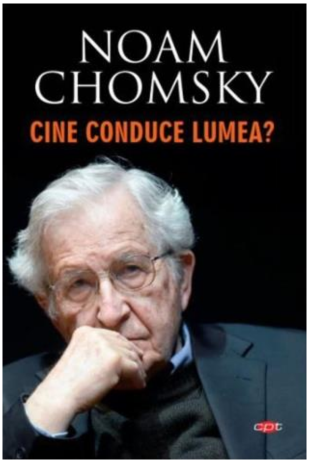

Noam Chomsky.

Impresionantul arsenal de mijloace și metode identificate până acum evidențiază capacități în stare să influențeze decisiv cele mai sensibile dispute politice, conflicte variate și stări tensionate, inclusiv să prevină sau să declanșeze războaie de tot felul. În producerea, întreținerea și finalizarea, potrivit scopurilor urmărite de cercurile statale interesate, sunt antrenate într-o manieră specifică și serviciile secrete. Pe plan internațional s-au făcut și se fac studii și cercetări de specialitate, au fost elaborate importante lucrări și publicate articole pe tema manipulării maselor, s-au organizat conferințe despre manipulare ca parte a întregului care este activitatea de propagandă a cercurilor de putere statale și celor reprezentate de marele capital financiar și societățile transnaționale. Dintre aceste preocupări teoretice cu privire la manipulare au atras atenția - și s-au impus opiniei publice internaționale - studiile și opiniile exprimate de Vladimir Volkoff, Henry Pierre Chatala, Ives Charles Zarka și Noam Chomsky. De această dată ne vom referi la „*decalogul”* lui Noam Chomsky, reputat filosof și cercetător în științe social – politice, autor a numeroase lucrări de referință, printre care „*Cine conduce lumea*?”

Acest „*decalog*” privind principiile manipulării este creditat ca fiind cel mai concis, veridic, obiectiv și de stringentă actualitate și de aceea îl reproducem integral:

1. Poporul trebuie să aibă mereu mintea ocupată cu altceva decât cu problemele lui adevărate. În acest scop: să-i distragi permanent atenția de la problemele sociale reale, îndreptându-l către teme minore, dar cu mare impact emoțional;

2. Poporul trebuie să-i vadă pe conducătorii lui drept salvatori ai națiunii. În acest scop: se inventează false amenințări ori se creează probleme grave care îngrijorează opinia publică iar apoi să i se ofere soluțiile. De exemplu, favorizează insecuritatea cetățenilor, apoi prezintă soluția guvernării providențiale, pentru salvarea națiunii pe bază de legi represive „*cerute*” de popor, cu prețul acceptării de a i se limita sau restrânge libertăți democratice esențiale;

3. Poporul trebuie să fie permanent pregătit pentru ceva mai rău. În acest scop: mecanismul propagandei „*albe*” (oficială, asumată de guvernanți) și „*negre*” (niciodată asumată de putere) trebuie să promoveze imaginea unui guvern preocupat permanent de îmbunătățirea condițiilor tot mai sumbre ale viitorului. Politicile antipopulare dure se vor aplica gradual, pentru a se preveni ori diminua protestele sociale. Astfel, cel mai mare rău devine suportabil dacă este administrat în doze periodice, în acord cu programul anunțat, pregătit dinainte;

4. Poporul trebuie să creadă că ceea ce guvernul (puterea) îi pregătește pentru a trăi mai rău este de fapt spre binele său. În acest scop: să se obțină acordul de moment al poporului pentru luarea unor măsuri mai dure în viitor. Astfel, oamenii se obișnuiesc cu ideea și acceptă tot, dacă sunt preveniți sau amânați convingător;

5. Poporul trebuie să aibă o gândire (judecată) care să nu-i permită sesizarea legăturii logice dintre cauză și efect. În acest scop: trebuie să se adreseze oamenilor ca și cum aceștia ar avea o gândire infantilă. Astfel, îndrepți mulțimile spre un tip de gândire (judecată) superficială, naivă și cu predispoziție la intoxicări informaționale, adică vulnerabile la acțiuni de manipulare;

6. Poporul trebuie să fie dezobișnuit să problematizeze realitatea și să acționeze sub impulsul emoțiilor. În acest scop: să se facă permanent apel la sentimente și reacții glandulare, nu la rațiune. Să fie încurajate reacțiile emoționale, pentru că sunt cel mai ușor de manipulat si exploatat;

7. Poporul trebuie obișnuit cu satisfacții ieftine, care să-i ocupe timpul și să-l demotiveze în atingerea unor idealuri superioare. În acest scop: trebuie stimulat un sistem de învățământ corupt și nefuncțional, care să devină instrumentul ideal pentru ținerea oamenilor în ignoranță și ușor de a le manipula opiniile;

8. Poporul nu trebuie să aibă acces, ori acesta să fie cât mai drastic limitat, la mijloace de informare completă, corectă și obiectivă. În acest scop: trebuie stimulate financiar acele mijloace de comunicare în masă, care

îndobitocesc publicul și îl țin ocupat cu emisiuni și seriale vulgare, ce îl influențează negativ și îi alterează gradul de inteligență și apreciere;

9. Poporului trebuie să-i fie indus spiritul turmei. În acest scop: trebuie să i se stimuleze sentimentul de vinovăție, de fatalitate și de neputință, pentru că persoanele care nu mai au impulsul de a se revolta, devin o turmă și sunt ușor de controlat și de manipulat;

10. Poporul nu trebuie să creadă în existența strategiilor și mijloacelor oficiale de manipulare. În acest scop: să se utilizeze toate cuceririle științei pentru a cunoaște punctele slabe din psihologia individului și a mulțimilor. Concomitent, trebuie să se discrediteze aceste cunoștințe prin mass-media, astfel ca poporul să nu creadă în mijloacele și strategiile statale de influențare.

STATUILE NU MOR ÎN PICIOARE. DIFICILA ASUMARE A TRECUTULUI SCLAVAGIST, COLONIALIST ȘI RASIST

Nicolae Gălățeanu

La data de 25 mai a anului în curs, în cadrul unei intervenții brutale a unei echipe de poliție din orașul Minneapolis, statul Minnesota, a fost ucis cetățeanul american George Floyd. Am fi putut spune „*african-americanul*” George Floyd, dacă n-ar fi prea evident faptul că moda așa-zisei „corectitudini politice” nu reprezintă decât un eșafodaj speculativ menit să escamoteze printr-un limbaj pretins echitabil, incluziv, deferent etc. responsabilitatea pentru trecutul istoric al statelor care și-au construit bunăstarea, cel puțin în bună parte, prin sclavagism și exploatarea nemiloasă a coloniilor, trecut care, după cum este iarăși evident, are puternice reverberații în fenomenele actuale de discriminare, rasism și segregaționism din societățile respective. Faptele ce constituie obiectul considerațiilor de mai jos vor sublinia, printre altele, inadecvarea flagrantă a „corectitudinii politice” la natura și semnificațiile evenimentelor ce au transformat, în cursul acestei veri, societățile occidentale în adevărate teatre de confruntare între segmentul cetățenilor dezavantajați – istoric, social, economic, cultural – și autoritățile responsabile.

Polițistul Derek Chauvin îngenunchind pe gâtul lui George Floyd

Revenind la George Floyd, cetățean în vârstă de 46 de ani (al cărui palmares infracțional trebuie considerat ca irelevant în contextul prezentei analize), acesta ș-a pierdut viața în cadrul reținerii sale, pentru suspiciunea de a fi plasat o bancnotă de 20 de dolari falsă, prin faptul că unul dintre polițiști, „*caucazianul*” Derek Chauvin, și-a ținut, timp de aproape opt minute, genunchiul apăsat pe grumazul acestuia, deși subiectul intervenției polițienești fusese pus cu fața la pământ și imobilizat prin cătușe. Înainte ca acest tratament să-i pună capăt vieții, George Floyd a reușit să spună de câteva ori, cu vocea sugrumată că nu poate respira. Cuvintele sale („*I can't breathe*”) au fost preluate ca slogan de către mișcările de protest ce s-au declanșat instantaneu după ce a devenit cunoscut acest episod și s-au răspândit cu o rapiditate uluitoare în toată lumea, în special în țările cu un trecut colonial sau care au fost implicate în comerțul cu sclavi.

Cuvintele „I can't breathe” (Nu pot să respir), au o istorie mai veche. Ele au fost, de fapt, ultimele cuvinte rostite de Eric Garner, un bărbat negru, neînarmat, care a fost imobilizat printr-un inutil procedeu de jiu-jitsu în cadrul arestării sale de către poliție în 2014. În urma indignării pentru achitarea în instanță a polițistului vinovat de moartea lui Garner, fraza a fost adoptată ca deviză de mișcarea „Black Lives Matter” (Viețile negrilor contează) din SUA pentru mobilizarea acțiunilor de protest împotriva brutalității și a imunității penale a poliției americane. În cursul anului 2020 a fost folosită, împreună cu prescurtarea BLM (Black Lives Matter), printre inscripțiile cu care au fost vopsite, în scopuri de vandalizare, mai multe statui din SUA și Europa.

Valul de proteste declanșat după moartea lui George Floyd, care a atins dimensiuni necunoscute până acum în istoria Statelor Unite ale Americii și la care au participat, într-un moment sau altul, în funcție de estimări între 15 și 26 de milioane de persoane în peste 2000 de localități și peste 60 de țări ale lumii, a readus în atenția opiniei publice interne și internaționale nemulțumirea crescândă față de violența măsurilor întreprinse de către forțele de ordine împotriva unor reprezentanți ai populației de culoare cât și față de manifestările frecvente de rasism din SUA şi din alte părți, redeschizând totodată disputa, veche de mai mulți ani, cu privire la monumentele ce amintesc de epoca istorică a sclavagismului și colonialismului, fenomen cu care se confruntă nu numai societatea din cele două Americi, ci și un număr important de țări europene.

Monumente confederate îndepărtate din spațiul public

În Statele Unite ale Americii, cererile și acțiunile de îndepărtarea din public a unor ***monumente confederate și simboluri ale statelor sudiste*** a început în anul 2015, după ce un susținător al „supremației albilor” a împușcat mortal nouă persoane de culoare care participau la o activitate de studiu biblic într-o biserică metodistă (*Emanuel African Methodist Episcopal Church*) din Charleston, Carolina de Sud. (Folosirea frecventă a termenului confederat în cele ce urmează face necesare câteva precizări pentru reamintirea situației istorice. Între 1861 și 1865 a avut loc *Războiul Civil American*, numit frecvent și *Războiul de secesiune*, care a izbucnit în urma ieșirii din structura *Statelor Unite ale Americii* a statelor din sud, oponente ale proiectului de desființare a sclaviei, susținut de statele din nord. Statele secesioniste au constituit o entitate federală separată, numită *Statele Confederate ale Americii*. Războiul s-a încheiat cu victoria statelor de nord asupra „confederației”, prezervarea Statelor Unite ale Americii și impunerea pe întreg teritoriul a abolirii sclaviei. Societatea din statele sudice nu a acceptat, însă, nici până astăzi ideea egalității în drepturi a foștilor sclavi cu restul cetățenilor americani, fiind adeptă a supremației omului alb.)

Multe dintre „dovezile trecutului sclavagist” au fost vandalizate (prin acțiuni inițiate și coordonate de *Black Lives Matter*, organizații ale

amerindienilor, precum *Mișcarea Indienilor Americani* sau alte grupări antirasiste), cerându-se desființarea lor, altele au fost sau vor a fi retrase din spațiul public de către autorități, la solicitarea protestanților sau pentru a preveni noi conflicte, urmând a fi adăpostite în locații provizorii (muzee, cimitire, incinte private) până se va putea lua o decizie definitivă în legătură cu ele.

În statul american Virginia, autoritățile a decis demolarea statuii din Richmond a ***generalului confederat Robert E. Lee***, care a fost vandalizată în timpul protestelor. Robert E. Lee este acuzat de protestatari că poseda zeci de sclavi pe proprietățile sale din Virginia. Când unii dintre aceștia evadau, erau capturați, iar generalul punea să fie pedepsiți exemplar. Și-a exprimat în diverse ocazii opiniile despre „sclavia ca instituție”, care „nu era o situație de dorit, dar era inevitabilă, având în vedere inferioritatea rasială a negrilor”. Primarul orașului Richmond a anunțat că vor fi retrase și alte monumente, ceea ce „nu constituie o soluționare a injustiției rasiale, adânc înrădăcinate în orașul și națiunea noastră, dar reprezintă un acont”.

O statuie a generalului ***Robert E. Lee*** a fost dărâmată și în orașul Montgomery, Alabama de pe piedestalul din fața liceului ce poartă numele personajului istoric. Poliția orașului a anunțat că au fost reținute patru persoane, care au fost învinuite de comportament infracțional.

Orașul Charleston, Carolina de Sud, a aprobat îndepărtarea din spațiul public a statuii lui ***John C. Calhoun***, fost vicepreședinte al SUA (1825-1832), care este caracterizat de istorici drept un „adept al supremației albe” și despre care se știe că a deținut 80 de sclavi.

O statuie a omului politic ***Jefferson Davis, președintele Statelor Confederate în perioada Războiului Civil*** (1861-1865) a fost îndepărtată din Rotonda Capitoliului din Frankfort, Kentucky, în baza unei decizii de acum patru ani, și mutată la Muzeul de Istorie a Statului, care poartă numele personajului istoric.

La Louisville, Kentucky, au fost relocate două statui dedicate ***Soldatului confederat***, pentru ca orașul „să nu mai păstreze monumente ce servesc la validarea simbolurilor rasiste și a unei ideologii bigote”. Eliminarea acestor statui „ne permite să ne examinăm istoria într-un nou context, ce reflectă cu mai multă exactitate realitățile momentului, ale unui timp în care au devenit evidente privațiunile morale provocate de sclavagism”, a declarat primarul orașului.

O statuie a ***Soldatului confederat*** a fost a fost retrasă și în orașul Alexandria, Virginia, fără să existe informații în legătură cu o eventuală vandalizare, la solicitarea proprietarului acesteia, organizația *Fiicele Unite ale Confederației*. Guvernatorul statului a declarat că „Virginia nu mai predică o versiune falsă a istoriei”, deoarece „America dorește ca Virginia să preia din nou conducerea. (...) Încă mai sunt necesare schimbări în țara noastră, trebuie

să vindecăm cea mai mare parte din lucruri. Cu toții știm că a sosit timpul, iar istoria ne va da dreptate.”

Un ***monument confederat*** (obelisc) a fost demontat, în aplauzele mulțimii, într-o piață a orașului Decatur, Georgia, în urma unei decizii a tribunalului, care a considerat că acesta „devenise o amenințare pentru securitatea publică în cursul recentelor proteste”.

Personaje istorice sacre ale istoriei Statelor Unite

Nici personajele cele mai emblematice ale istorie Statelor Unite ale Americii nu s-au dovedit imune la reproșurile și acțiunile protestatarilor. Monumentele dedicate însuși părintelui națiunii, primul președinte ***George Washington*** (1789-1797), au fost ținta unor acțiuni de vandalizare și profanare. Statuia din Portland, Oregon, a fost răsturnată și vopsită cu spray color, fiind descifrabile inscripțiile „Te afli pe pământul nativilor” și „BLM”. O altă statuie a primului președinte american a fost dărâmată și mânjită cu vopsea în Parcul Mare al orașului Los Angeles. Faptul că George Washington a fost stăpânul a sute de sclavi a constituit obiectul mai multor demonstrații de protest în ultimele luni.

Cel de al treilea președinte al SUA, ***Thomas Jefferson*** (1801-1809) a fost, de asemenea, ținta acțiunilor protestatare, mai multe statui ale sale fiind vandalizate. Faptul că a fost unul dintre autorii Declarației de Independență nu-l absolvă, în opinia protestatarilor, de faptul că a fost proprietar a peste 600 de sclavi. „Multe dintre statuile sale ar trebui demolate”, a declarat într-un interviu Shannon LaNier, descendent al unei sclave cu care Thomas Jefferson a avut mai mulți copii. Hofstra University, o universitate privată din Hempstead, New York, a relocat o statuie a lui Jefferson din fața clădirii principale a instituției de învățământ, unde s-a aflat timp de 20 de ani, în apropiere de un cămin studențesc de pe aceeași stradă. Măsura luată era menită, după cum a declarat președintele universității, să elimine „stresul psihic” la care erau supuși studenții negri, care cunoșteau trecutul sclavagist al lui Thomas Jefferson. Studenții consideră însă că doar mutarea statuii și nu îndepărtarea ei definitivă, după exemplul guvernatorilor și primarilor de pe întregul cuprins al Statelor Unite, este „jalnică și jignitoare”.

Protestele antirasiste au vizat și prima statuie ridicată vreodată în spațiul public din orașul Washington D.C., cea a ***președintelui Andrew Jackson*** (1829-1837). Un grup de protestatari au încercat să dărâme statuia respectivă, amplasată într-un scuar din apropierea Casei Albe. Mai multe persoane din grup au fost reținute de poliție și deferite justiției. Pe de altă parte, autoritățile orașului Jackson (care poartă numele președintelui respectiv), statul Mississippi, au hotărât să mute statuia acestuia într-o altă locație. Andrew Jackson a devenit țintă a manifestațiilor antirasiste și antisclavagiste din cauza biografiei sale controversate, care conține speculații cu pământuri ce aparțineau

prin lege populației indiene, precum și deținerea a cel puțin 100 de sclavi pe plantațiile sale de bumbac.

Într-o manieră mai expeditivă, orașul New York a decis relocarea statuii ecvestre a ***președintelui Theodore Roosevelt*** (1901-1909) din fața Muzeului de Istorie Naturală. Măsura, criticată vehement de către președintele Donald Trump, a venit după mai mulți ani de critici din partea activiștilor antisclavagiști, devenind inevitabilă în contextul reaprinderii disputelor în urma morții lui George Floyd. După cum se poate citi pe pagina de internet a muzeului din New York, „Roosevelt era considerat un ecologist progresist la începutul secolului XX, însă avea în același timp opinii rasiste".

Sancționări „colaterale"

În întreaga lume a fost dezaprobat faptul că protestele antirasiste și-au extins acțiunea contestatoare și manifestările distructive asupra unor personalități istorice care nu s-au făcut niciodată vinovate de violări ale drepturilor omului și nu au exploatat munca sclavilor. Una dintre aceste personalități este ***Cristofor Columb***, descoperitorul Lumii Noi, realizare epocală care, dincolo de toate celelalte semnificații, a determinat un salt uriaș în planul cunoașterii, în urma căruia a avut loc o modificare a viziunii omului asupra planetei și a întregului univers, cu efecte notabile asupra progresului material și spiritual al omenirii. Columb nu a apucat să pună piciorul pe continentul nord-american și nu a fost proprietar de sclavi. Nici nu s-a îmbogățit prin descoperirea pe care a făcut-o. Pentru aceasta este de neînțeles vandalizarea, în foarte multe locuri, a monumentelor dedicate memoriei sale. Menționăm doar câteva din situațiile în care monumentele dedicate lui Columb au făcut obiectul agresiunii: răsturnarea de pe piedestal a statuii din fața Capitoliului Statului Minnesota din Saint Paul de către adepți ai *Mișcării Indienilor Americani*; vandalizarea statuii din Richmond, Virginia "ca semn al revoltei negrilor asupra violenței pe care Columb a aplicat-o nativilor americani"; „decapitarea" statuii din parcul care poartă numele navigatorului, din Boston, Massachusetts. La Chicago, două statui ale exploratorului au fost înlăturate din spațiul public, la solicitarea primarului orașului, îngrijorat de confruntările din jurul monumentelor. Statui ale lui Cristofor Columb au fost înlăturate și la Baltimore, Boston și San Francisco. Președintele Donald Trump a pus toate aceste acțiuni pe seama "anarhiștilor și agitatorilor".

Intransigența și caracterul indistinct al motivațiilor mișcărilor protestatare face ca militantismul să vizeze uneori personaje istorice care nu au avut nicio legătură cu practica sclavagistă sau colonialismul. Un exemplu îl constituie solicitarea, formulată deja acum câțiva ani și reluată în contextul actual, de a fi demolată statuia din Sitka, Alaska, a lui ***Aleksander Baranov***, primul guvernator rus al teritoriului, pe motivul că aceasta ar constitui o „insultă pentru sentimentele populației indigene".

Printre efectele mai puțin așteptate ale extinderii la nivel global a spiritului demonstrațiilor anticolonialiste și antirasiste din America se numără și incendierea statuii (de lemn) a ***Melaniei Trump*** din Sevnica (Slovenia), unde prima doamnă a Statelor Unite și-a petrecut prima parte a vieții. Este de menționat și faptul că Melania Trump este cea de a doua *first lady* care nu este născută pe teritoriu american.

Reverberații politice

Președintele în funcție, Donald Trump, a denunțat „*cultura desfiinţării*” promovată de „*politicianismul de stânga*”, respectiv Partidul Democrat, care ar fi încercat să deturneze acțiunile într-o mișcare de masă împotriva lui, în perspectiva alegerilor din toamnă. Democrații au contracarat, reproșându-i că ar fi el însuși un „*campion al culturii desființării*”, prin multiplele îndemnuri, proferate în ultimii opt ani, la boicotarea unor firme sau publicații care acționează împotriva intereselor lui personale precum și la concedierea unor persoane care au contestat opinii, inițiative sau acțiuni ale sale ca președinte.

Mișcări similare în America Latină

Mișcările, de asemenea cu o vechime de mai mulți ani, care solicită o raportare mai echitabilă la trecutul sclavagist și colonialist al țărilor din ***America Latină*** au continuat în contextul actualelor demonstrații de protest din SUA. Controversele de aici, fără a prezenta gradul de violență de pe continentul nord-american, implică unele coordonate aparte, pe alocuri surprinzătoare, care țin de istoria specifică a fostelor colonii spaniole și portugheze, cât și de aspecte ale vieții politice, economice și sociale din cea de a doua jumătate a secolului XX și din ultimele două decenii, inclusiv raporturile, deseori spinoase, cu Statele Unite ale Americii cât și cu alte state ale lumii care nu agreează ascensiunea la putere a unor regimuri de stânga în regiune.

În ***Argentina***, statuia lui ***Cristofor Columb*** din Buenos Aires constituie un „monument al discordiei” încă din 2013, când președinta de atunci Cristina Kirchner a dispus înlocuirea monumentului cu altul, dedicat Juanei Azurduy, o personalitate a rezistenței anticoloniale care avea foarte puțină legătură cu istoria Argentinei. Următorul președinte, Mauricio Macri, a reinstalat statuia lui Columb într-un loc „*privilegiat*”, pe malul râului La Plata.

O dispută aprinsă a avut loc în ultimii cinci ani în legătură cu statuia amplasată în Centrul Civic al ***capitalei argentiniene Buenos Aires*** a generalului ***Julio Argentino Roca***, fost președinte al Argentinei în două mandate (1880-1886 și 1898-1904). Considerat erou național de către o parte din cetățeni, acesta constituie totodată obiect de contestare din partea altora, care îl acuză de genocid împotriva populației indigene din Patagonia. În primul deceniu al secolului curent, reprezentanții popoarelor originale din Argentina au solicitat în repetate rânduri relocarea monumentului, având în vedere că piața originară fusese concepută ca un loc simbolic al reconcilierii istorice și

naționale, în turnul ceasului fiind expuse patru statui alegorice reprezentând populația indiană, soldații, agricultorii și clerul. Este de reținut ofensivitatea acțiunii promovate de Osvaldo Bayer, „istoric și scriitor anarhist”, care duce o campanie de „demonumentalizare” având ca obiectiv „încetarea idolatrizării genocidului și redenumirea străzilor și a altor locuri publice care în prezent poartă numele lui Roca”.

În anul 2013, Evo Morales, președintele ***Boliviei***, dezvelea o statuie dedicată aliatului său, defunctul ***președinte venezuelean Hugo Chávez***, „pentru sprijinul necondiționat pe care l-a acordat aceste regiuni amazonice”. După alegerile din octombrie 2019, statuia a fost demolată de un grup de protestatari indignați de modul în care decursese numărătoarea voturilor.

În ***Chile*** se înregistrează de mai mult timp o frecvență ridicată a manifestărilor cu motivări sociale. O violență deosebită au cunoscut cele din octombrie 2019, în cadrul cărora se formulau revendicări legate de scumpirea traiului, fiind reprimate de poliție. Confruntările dintre protestanți și forțele de ordine au degenerat în acte de vandalism, prin care au fost distruse sau deteriorate peste 70 de statui și alte monumente publice dedicate unor personalități din perioada colonizării spaniole a țării. Statuia lui ***Francisco de Aguirre***, militar spaniol din perioada amintită, a fost demolată și înlocuită cu o sculptură reprezentând o femeie dintr-o populație precolumbiană. O sculptură dedicată lui ***José Menéndez,*** antreprenor spaniol căruia îi este atribuită lichidarea etniei selknam, a fost sfărâmată și aruncată la picioarele unei statui reprezentând un indian patagonez. În cursul lunii aprilie a anului curent, deci înainte de producerea evenimentului ce a declanșat seria de proteste din SUA, a fost profanată statuia din Santiago de Chile a generalului ***Manuel Baquedano***, care reprezintă de fapt un simbol al victoriei repurtate în Războiul Pacificului, purtat împotriva statelor vecine Bolivia și Peru. Toate aceste agresiuni sunt explicate ca forme ale protestului „antisistemic” îndreptat „împotriva colonizatorilor europeni și a militarilor chileni”. Motivații similare vor fi stat și la distrugerea unei statui a lui ***Cristofor Columb*** într-o localitate din nordul țării.

În ***Columbia*** se desfășoară de mai mult timp o polemică în legătură cu denumirea ***Universității Sergio Arboleda*** din Bogota. Sergio Arboleda a fost un „latifundiar, proprietar de sclavi, publicist, militar și om politic (...), ideolog al partidului conservator”, după cum este prezentat de „catalogul” Băncii Centrale a Columbiei, cunoscută și sub denumirea de Banco de la Republica. (Banca exercită, pe lângă funcția de instituție financiară, un rol cultural major, întreținând o rețea națională de biblioteci publice și muzee, precum și un sistem de burse pentru proiecte de cercetare în domeniile economic și juridic.) Controversa antrenează două tabere adverse, dintre care una susține că „n-ar trebui să existe o instituție care să poarte numele unui sclavagist”, iar cealaltă consideră că „faptul că Sergio Arboleda a fost un sclavagist acum 150 de ani,

într-un context economic, social și politic diferit de cel actual nu este de natură să știrbească prestigiul universității”.

Situația din ***Cuba*** este caracterizată de antagonismele rezultate din istoria comunistă cât și din evoluția postcastristă a țării. Pe de o parte există comunitatea de refugiați cubanezi din Miami, care continuă să se situeze pe poziții ostile regimului de la Havana, pe de altă parte se face resimțită, în alt segment al populației, influența mișcărilor antirasiste și anticolonialiste din SUA. În cursul lunii ianuarie a anului curent, statuia din Havana a eroului național ***José Martí*** a fost vandalizată de organizația „*Clandestinos*”, finanțată de comunitatea cubaneză din SUA. (José Martí, care a trăit în jumătatea a doua a secolului XIX, a fost un important gânditor revoluționar și activist politic cubanez, ale cărui idei au influențat opinia publică din întreaga Americă Latină. Pentru angajamentul lui în lupta pentru independența Cubei, dorința sa de a impune în societate valorile democrației și ale justiției, precum și militantismul său pentru abolirea sclaviei a ajuns să fie considerat un erou al tuturor cubanezilor, un simbol al unității naționale, un „apostol„ și un mare lider. După instaurarea regimului comunist în 1959 s-a considerat că ideile sale pot servi obiectivelor revoluției, fiind adoptat ca „martir național”. Fidel Castro, *el maximo lider*, care a avut rolul principal în proiectarea lui José Martí ca figură emblematică a cauzei revoluționare cubaneze, a fost înmormântat lângă acesta în cimitirul din Santiago.) După declanșarea protestelor din SUA în primăvara acestui an a fost reactualizată, prin medii apropiate de ideologia comunistă, propaganda privind retragerea din spațiul public a monumentelor dedicate generalului ***José Miguel Gómez***, fost președinte al republicii, căruia i se reproșează „reprimarea și masacrarea” în 1912 a revoltei „independentiștilor de culoare”, descendenți ai sclavilor originari din Africa.

Situația politică și socială actuală din ***Venezuela*** este caracterizată de frământări de cu totul altă natură decât contracararea unor politici considerate rasiste. Istoria recentă a înregistrat totuși unele episoade a căror încărcătură simbolică este concurată de aspecte mai curând anecdotice. În 2013, liderul opoziției venezuelene Leopoldo López a participat, într-o localitate din apropierea frontierei cu Columbia, la demolarea unei statui care îl reprezenta pe ***Pedro Antonio Marín***, alias "Manuel Marulanda Vélez" sau "Tirofijo", fondatorul celei mai importante guerile columbiene, FARC (*Forțele Armate Revoluționare din Columbia*), considerat "inamicul păcii" dintre cele două state vecine. În cadrul operațiunilor de demontare s-a constatat că efigia nu era a lui "Tirofijo", ci a ex-președintelui cubanez Fidel Castro! Statuia fusese ridicată în acel loc alături de cele reprezentându-i pe Simón Bolívar, "Che" Guevara și Hugo Chávez. Există însă și o statuie, destul de controversată a lui "Tirofijo", și anume în capitala țării, Caracas. La dezvelirea acesteia, în anul 2008, guvernul fostului președinte columbian Álvaro Uribe a calificat faptul drept "provocare" și "afront grav" la adresa democrației.

Este, așadar evidentă și în țările latino-americane folosirea nemulțumirii unor grupuri dezavantajate ale populației pentru alimentarea disputei dintre orientări ideologice antagoniste, respectiv stânga și dreapta, dar forme de manifestare mult mai confuze decât în Statele Unite.

Componenta religioasă a protestelor

În multe locuri, demonstrațiile antirasiste din cele două Americi au căpătat accente „iconoclaste", țintele lor devenind instituțiile și simbolurile religiei creștine. ***Shaun King***, activist de extremă stânga și unul dintre liderii mișcării *Black Lives Matter*, i-a îndemnat pe adepții mișcării ***să distrugă statuile lui Isus***, care ar reprezenta „o formă de supremație albă", „opresiune" și „propagandă rasistă". Ca urmare a chemărilor de acest gen, protestatarii au vandalizat, de pildă, Biserica Episcopală Sf. Ioan (protestantă), situată în apropierea Casei Albe, cunoscută și ca „Biserică a Președinților". S-au înregistrat și atacuri asupra unor biserici catolice, iar în Florida, o statuie reprezentându-l pe Isus Hristos a fost „decapitată". Suflul profanator s-a răspândit și în America de Sud. La Rio de Janeiro a fost vandalizată renumita statuie a lui Isus Mântuitorul, prin vopsirea cu spray color. Primarul orașului a calificat fapta, într-o formulare de maximă prudență, drept „crimă împotriva națiunii".

Nu este nicio exagerare atunci când asemenea manifestări contra civilizației umane sunt comparate cu teroarea distructivă declanșată de așa-numitul „Stat Islamic" împotriva oricăror vestigii istorice care amintesc de o altă cultură, anterioară islamului, sau a simbolurilor oricărei alte religii existente în lume.

Globalizarea protestelor

Spiritul protestelor din Statele Unite s-a răspândit cu repeziciune, ca sub acțiunea „mecanismelor" unei pandemii, în mai multe țări, în special europene, dintre care cea mai afectată este Marea Britanie. Aceste țări au un trecut legat de colonialism și, unele, de comerțul cu sclavi capturați în Africa. Ca și în continentul american, protestele s-au manifestat în special sub forma agresiunii asupra statuilor și a altor monumente publice reprezentând personalități istorice a căror biografie conține aspecte ce evidențiază o conexiune directă cu problematicile colonialismului și sclavagismului. În mass-media britanică a circulat, imediat după evenimentele de la Bristol, la care ne vom referi în continuare, o hartă interactivă intitulată ***Răsturnați-i pe rasiști***! (*Topple the Racists*) care listează 60 de monumente în peste 30 de orașe din țară a căror retragere din spațiul public este considerată stringentă. Harta a fost realizată și difuzată ca parte a unui proiect desfășurat de o „*Coaliție Opriți-l pe Trump*" (*Stop Trump Coalition*), care sprijină mișcarea *Black Lives Matter*.

Acțiunile distructive din ***Marea Britanie*** au început în orașul Bristol prin dărâmarea, vandalizarea și aruncarea în râul Avon a statuii lui ***Edward Colston***, negustor de sclavi și filantrop din secolul XVII.

Aruncarea statuii lui Edward Colston în apele râului Avon.

Unul dintre manifestanți s-a fotografiat cu un genunchi pe gâtul statuii, ca referire la acțiunea polițistului american care l-a asfixiat pe George Floyd. Un alt protestatar a declarat că "acest om (...) a fost generos cu Bristolul, dar pe seama sclavagismului, și acest lucru este (...) o insultă la adresa cetățenilor din Bristol". Primăria orașului a recuperat statuia din apele râului, dar nu a instalat-o la loc, așteptând „o decizie democratică a cetățenilor Bristolului în legătură cu ceea urmează a fi făcut".

La Londra, a fost înlăturată chiar de către Muzeul Londrei (*Museum of London*) o statuie a lui ***Robert Milligan,*** negustor de sclavi scoțian din secolul XVIII. Măsura a fost luată ca urmare a faptului că monumentul figura pe lista de obiective considerate ca indezirabile de către mișcările de protest. Muzeului Londrei „recunoaște", după cum a afirmat un purtător de cuvânt al instituției, că monumentul ilustrează „discutabilul sistem actual de înălbire a istoriei, care desconsideră durerea celor care încă se luptă cu rămășițele crimelor comise de Milligan împotriva umanității".

De reținut este și măsura luată de ***primarul Londrei, Sadiq Khan***, care a dispus verificarea tuturor monumentelor publice și a numelor de străzi din oraș în vederea revizuirii lor de către o comisie special constituită, având în vedere necesitatea asigurării unei „diversități a spațiului public" prin „reprezentarea sporită a negrilor, asiaticilor și a minorităților etnice, a femeilor, a comunității LGBT+ și a persoanelor cu dizabilități".

Disputa de departe cea mai aprinsă vizează statuia lui ***Cecil Rhodes*** de la Colegiul Noriel din cadrul Universității din Oxford. Cecil Rhodes a fost un important om de afaceri, fondatorul uneia dintre marile companii din domeniul prelucrării și comerțului cu diamante, susținători înfocat al colonialismului britanic, la sfârșitul secolului XIX. A jucat un rol deosebit pe scena politică a continentului african, fondând așa-numitul teritoriu Rhodesia (astăzi Zimbabwe și Zambia). Era convins că britanicii ar trebui să conducă lumea, întrucât sunt mai buni decât toți ceilalți: "Ești britanic, prin urmare ai câștigat cel mai mare premiu al loteriei". Universitatea din Oxford a moștenit o parte din averea lui Cecil Rhodes, pe baza căreia a fost înființat și un sistem de burse de studii, de care beneficiază studenți din întreaga lume, inclusiv dintre cei aparținând unor etnii africane sau asiatice.

În ultimii cinci ani au existat mai multe inițiative care vizau îndepărtarea statuii de pe frontispiciul Colegiului Noriel.

Prima încercare din anul 2016, s-a lovit de rezistența îndârjită a lordului Chris Patten, cancelarul Universității din Oxford. Acesta declara: „Istoria noastră nu este o pagină goală pe care să scriem propria noastră versiune despre ce ar fi trebuit să fie, conform cu viziunile și prejudiciile noastre contemporane”. Față de susținerile unora dintre studenții adepți ai mișcării „*Rhodes Must Fall*” (*Rhodes trebuie să cadă*), conform cărora statuia nu reprezintă decât o expresie a „venerației” pentru un om care și-a făcut averea prin exploatarea minerilor din Africa, și-a asigurat puterea prin sângeroase războaie coloniale și a pavat calea spre apartheid prin convingerile sale și măsurile de segregare rasială”, Patten aprecia că opiniile lui Rhodes despre rasă și imperiu erau „un lucru obișnuit în vremea lui” și, probabil, nu foarte diferite de cele ale eroului Marii Britanii din cel de al Doilea Război Mondial, Winston Churchill.

În contextul reînnoirii în cursul acestei veri a solicitărilor de ***îndepărtare a statuii lui Cecil Rhodes***, Chris Patten aprecia că ”*Black Lives Matter ar trebui să lupte pentru chestiuni mult mai importante, cum sunt educația și sănătatea*”. Cu aceeași ocazie, cancelarul Universității considera că este „un pic de ipocrizie (...) să primești de la Oxford bani pentru 100 de bursieri pe an, dintre care cam o cincime provin din Africa, apoi să vii tot la Oxford și să spui *hai să aruncăm statuia lui Rhodes ... în Thamisa*”.

În orașul Edinburgh, ***Scoția***, au fost formulate mii de petiții vizând îndepărtarea statuii lui ***Henry Dundas***, unul dintre cei mai influenți politicieni din secolele XVIII și XIX. Acestuia i se reproșează că în anul 1792, după introducerea unui proiect de lege vizând abolirea sclaviei, a cerut o „soluționare treptată”, ceea ce a făcut ca regimul sclavagist să mai continue încă 15 ani. Autoritățile orașului au anunțat că la monument se va adăuga o placă explicativă conținând „date clare” privind legăturile orașului cu sclavia.

Tot în ***Scoția*** a fost vandalizată o statuie a regelui ***Robert the Bruce***, care a fost mânjită cu inscripții referitoare la rasismul acestuia. Robert the Bruce este cel care, la începutul secolului XIV, i-a învins pe englezi în primul război pentru independența Scoției. Conform mărturiilor istorice, Robert, care a trăit înainte de descoperirea Lumii Noi și de epoca sclavagistă și colonialistă, nu a întâlnit niciodată o persoană de culoare în viața sa.

În mod surprinzător, sau nu, o statuie din Londra a fostului premier britanic **Winston Churchill** a fost vandalizată cu graffitti. Churchill, care a condus Marea Britanie la victoria din cel de-al Doilea Război Mondial, constituie pentru unii o figură profund controversată din cauza părerilor sale despre rasele umane.

Aspecte ale situației din alte țări europene

În ***Franța***, unul dintre personajele istorice cele mai contestate este ***Jean-Baptiste Colbert***, ministru al regelui Ludovic al XIV-lea, autorul „codului negru”, care a legiferat sclavia în coloniile franceze. Grupuri de

demonstranți au solicitat în cursul lunii iunie demontarea statuii lui Colbert, amplasată în fața Adunării Naționale (*Assemblée nationale*, camera inferioară a Parlamentului celei de a V-a Republici franceze). Monumentul a fost vandalizat prin vopsire în culoarea roșu și inscripționare cu expresia „*Negrofobie de stat*". Animatorul acțiunilor este *Liga de apărare neagă africană* (*Ligue de défense noire africaine*), organizație înființată în 2018, având ca obiectiv „lupta împotriva rasismului anti-negri și promovarea panafricanismului).

Figura ***generalului de Gaulle*** este, de asemenea, vizată în mod special. Mai multe statui dedicate memoriei acestuia au fost atacate cu vopsea și inscripționarea mențiunii „SCLAVAGIST". Degradarea statuilor lui de Gaulle intrigă în mod deosebit, având în vedere că acesta a fost nu doar unul dintre marii actori ai decolonizării Algeriei, ci și un erou de război și al Rezistenței antinaziste.

În capitala girondină ***Bordeaux***, port care a prosperat în urma comerțului cu sclavi („*port négrier*", cu peste 500 de transporturi de sclavi în secolele XVII și XVIII), autoritățile încearcă să evite manifestările antirasiste precum cele de la Bristol sau din alte părți, recurgând la o „pedagogie memorială", care a cuprins, printre altele, înființarea, încă die anul 2009, a unei săli permanent dedicate istoriei sclavagismului la *Musée d'Aquitaine,* instalarea recentă pe chei a *unei statui dedicate lui Modeste Testas,* sclavă deportată de oraș în colonia Saint-Domingue, menținerea denumirii unor străzi după celebri negustori de sclavi, dar cu expunerea unor plăcuțe explicative în care este menționat contextul istoric și altele.

La ***Nantes***, un alt *port négrier,* se procedează la fel, pe cheiul Loirei existând din 2012 un monument dedicat abolirii sclaviei.

Referindu-se la manifestările antirasiste din țară, președintele Emmanuel Macron a afirmat că în Franța este loc pentru toți, indiferent de origine sau religie și că nu este de conceput acceptarea vreunui gest rasist, antisemit sau discriminatoriu. A promis, totodată, că Guvernul va lua măsuri ferme pentru a întări egalitatea de șanse între cetățeni. Președintele francez a menționat însă, în mod expres, că aceeași intransigență care se manifestă față de rasism va fi aplicată și oricăror încercări de separatism sau secesiune culturală bazată pe criterii religioase sau etnice.

În ***Belgia***, autoritățile au hotărât să retragă statuia de la Anvers a ***regelui Leopold al II-lea***, după ce a fost de mai multe ori vandalizată. Grupul de militanți „*Reparons l'Histoire*" (*Să reparăm istoria*) cere îndepărtarea tuturor statuilor regelui, care în perioada 1885-1908 a exploatat, ca pe un domeniu propriu, teritoriul intitulat Statul Liber Congo, prin practici inumane care au dus la moarte a 10 milioane de congolezi, după cum rezultă din arhivele unei societăți de reformare a teritoriului (*Congo Reform Association*), care și-a desfășurat activitatea între anii 1904 și 1913. Gillian Mathys, profesor

de istorie la Universitatea din Gent, arată că banii câștigați de Leopold al II-lea din plantațiile de cauciuc din Congo se regăsesc până în ziua de azi în numeroasele clădiri pe care le-a ridicat în orașele Bruxelles și Ostend, o activitate pentru care și-a câștigat renumele de „regele constructor".

Germania este o țară care merită apreciată pentru modul în care și-a asumat responsabilitatea pentru propriul trecut istoric, cât şi pentru eforturile de a împiedica proliferarea manifestărilor rasiste, o plagă cu tot mai multe tentacule la nivel mondial. Programele partidelor politice (cu excepția celor de extremă dreapta), organizațiile civice, sistemul de educație, diplomația culturală urmăresc cu un impresionant angajament cultivarea și respectarea acestor norme, într-un climat democratic, în care exemplul personal este o pârghie esențială.

A existat, însă, până de curând, o anumită reticență în a discuta un aspect nu lipsit de importanță din istoria poporului german, anume comportamentul Germaniei ca putere colonială. S-a considerat, de asemenea, că ***Otto von Bismarck***, printre ale cărui merite istorice se numără acela de a fi fost actorul principal al întemeierii Imperiului German, ar fi fost un adversar al unei proiect colonial al Germaniei.

Odată devenită posesoare a unui sistem colonial, la a cărui dobândire a fost totuși relevantă contribuția politică a lui Bismarck, Germania avea să ducă o politică de reprimare excesivă a populațiilor răsculate din coloniile din Extremul Orient și din Africa de Sud-Vest (din care avea să rezulte și actuala Namibie). Exterminarea a zeci de mii de africani de etnie Herero și Nama în lagăre de concentrare grevează asupra acestui segment al trecutului istoric al Germaniei.

Este semnificativă astfel, disputa dintre istoricii germani în legătură cu așa numitele ***turnuri Bismarck***, în număr de 173, situate în diferite zone ale lumii care au făcut parte din teritoriul Prusiei sau al Germaniei, sau au aparținut Germaniei ca teritorii coloniale, sau în care Germania a avut cândva o prezență economică semnificativă (Germania, Franța, Cehia, Polonia, Rusia, Austria, Camerun, Tanzania și Chile). Istoricii se pronunță fie pentru demolarea acestor monumente, fie pentru transformarea lor în „*contra-monumente*", respectiv prin împrejmuirea cu sârmă ghimpată, pentru a aduce aminte de lagărele de concentrare în care au murit namibienii din triburile Herero și Nama.

În ***Spania***, protestele influențate de evenimentele recente din Statele Unite au fost firave. Voci favorabile demolării unor statui reprezentând personalități istorice spaniole s-au auzit mai degrabă din ***Catalonia***, comunitate autonomă a cărei conducere politică urmărește un program separatist agresiv, și din partea formațiunii politice de extremă stânga ***Podemos***, pe al cărei stindard pare să figureze disoluția statului spaniol. Vandalizarea sau distrugerea unor monumente dedicate personalităților din perioada descoperirii Americii este privită cu stupoare de către istoricii spanioli, care consideră „absurd" faptul că

„descoperitorii spanioli din secolul XVI sunt puși în aceeași oală cu negustorii de sclavi americani din secolul XIX”.

Chiar dacă istoria colonială a Spaniei prezintă și lumini și umbre, lucrurile nu pot fi scoase din „contextul istoric” și evaluate „*prin ochelarii morali de astăzi*”. Mai degrabă ar trebui luat în considerație faptul că regina Isabel (Catolica) era „implacabilă în hotărârea ei de a-i recunoaște pe indigenii americani ca supuși cu drepturi depline ai Coroanei sale” și cerea să nu fie transformați în sclavi. Reginei nu i se poate imputa faptul că, având în vedere necesitatea de mână de lucru (convenabilă), conquistadorii au închis ochii la folosirea altui tip de sclavi, cei proveniți din Africa, de aducerea cărora în America se făceau vinovați portughezii!

În țări precum ***Portugalia***, ***Olanda*** și ***Elveția***, care au fost implicate (consistent) în comerțul cu sclavi sau au avut doar contacte pasagere și nesemnificative cu acest „fenomen istoric”, protestele antirasiste recente, puține la număr, au stat doar vag sub influenta evenimentelor din Statele Unite sau au avut alte motivații. În ***Portugalia***, țară care a avut numeroase colonii în America, Africa și Asia, personalități istorice precum navigatorii Pedro Alvares Cabral, Ferdinand Magellan și Vasco da Gama sunt evocați în continuare ca eroi. Doar statuia din ***Lisabona*** a ***preotului catolic misionar António Vieira*** a fost vandalizată cu vopsea roșie și inscripția „*Decolonizare*”.

În ***Olanda*** se fac auzite în ultimul timp voci care cer o ***evaluare critică a propriei istorii***. Secolul XVI nu mai este privit doar ca Vârsta de Aur, în care a trăit și a creat Rembrandt, ci și ca epocă a colonialismului și sclavagismului, reprezentat de Piet Hein (amiralul pirat în slujba statului), Witte de With (erou al războaielor duse de Țările de Jos în secolul XVII) sau Jan Pieterszoon Coen (guvernatorul Indiilor de Est Olandeze). Vandalizarea cu vopsea a unora dintre statuile dedicate acestora poate fi considerată ca nesemnificativă pentru spiritul critic descris mas sus.

Din Elveția, țară în care manifestările antirasiste constituie o raritate, se semnalează cereri de înlăturare din spațiul public a statuii din localitatea ***Nuernberg*** a ***negustorului David de Pury***, care în secolul XVIII a făcut avere din comerțul cu sclavi.

În loc de concluzii

Având în vedere amploarea și formele excesive de manifestarea a protestelor din cursul acestei veri, care prin extinderea internațională au căpătat caracteristicile unei confruntări globale, nu putem să nu constatăm că ne aflăm în fața unei puternice crize sociale și culturale, nu doar în Statele Unite ale Americii, ci în întreaga lume dezvoltată din punct de vedere economic.

Atacul asupra statuilor, simboluri ale trecutului țărilor respective și solicitările (sau chiar inițiativele puse în practică) de a reconsidera modul de reflectare în cultura actuală a unor moment istorice sunt semnale ale necesității de reflecție. O privire onestă asupra istoriei ar permite recunoașterea faptului că

aceasta a cunoscut nenumărate momente similare cu ceea ce se întâmplă în aceste zile în societatea nord-americană, engleză sau din alte state, care au avut drept cauză incapacitatea sau lipsa de voință de a soluționa tensiunile sau frustrările acumulate de-a lungul timpului. Onestitatea trebuie însoțită însă de obiectivitate și imparțialitate.

Este tot atât de eronat să consideri că singurul resort al dezvoltării economice și sociale l-ar constitui sclavagismul și colonialismul, pe cât de fals este să afirmi că sclavagismul și colonialismul nu ar fi avut o contribuție și, mai ales, că nu ar produce în continuare efecte negative în rândurile societății printr-o multitudine de aspecte ignorate și nesoluționate

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

COVID-19 ȘI AMENINȚAREA TERORISMULUI INTERNAȚIONAL

Alexandru Omeag

Trăim în ultimele luni vremuri fierbinți, nu doar din punct de vedere climateric sau al încălzirii globale. ***Starea de securitate internațională poate ajunge și ea la temperaturi critice, pe fondul pandemiei mondiale*** *care a atins peste 32 de milioane de persoane și a făcut aproape un milion de victime, dar și ca urmare a faptului că autoritățile și, în general,* ***structurile de forță sunt angajate pe mai multe fronturi****: gestionarea crizei în interiorul instituțiilor, refacerea încrederii populației în capacitatea puterii de a menține fenomenul sub control, sancționarea abaterilor de la reglementările impuse temporar, soluționarea unor efecte colaterale ale izolării (violența conjugală, manifestări de protest, creșterea nemulțumirilor sociale etc.), fără a mai aminti despre îndeplinirea misiunilor obișnuite atribuite prin lege.*

De oportunitățile apărute în contextul crizei sanitare încearcă să profite *nu doar afaceriști veroși sau speculanți ordinari, care s-au îmbogățit din comercializarea unor aparate și medicamente necesare depășirii acestei perioade dificile, dar* ***și grupările teroriste de factură islamică, sau mișcările ultraradicale – de dreapta și de stânga în aceeași măsură.*** *Pentru asemenea organizații, răspândirea noului coronavirus a devenit un motiv de propagandă, menit să le susțină ideologia și să le justifice violența atacurilor împotriva „necredincioșilor”.*

Propaganda acestor organizații urmează aproape aceleași etape: mai întâi, explicarea originii pandemiei *(„voința divină” pentru primele, respectiv „complot mondial”, „răzbunarea naturii”, sau „manevră a capitalismului” în cazul grupărilor ultraradicale),* ***urmată de acuzații fantasmagorice*** *(antisemite, antiamericane sau împotriva sistemului)* ***și încheiată cu discursuri alarmiste privind distrugerea lumii.***

*

COVID-19, PEDEAPSA DIVINĂ ÎMPOTRIVA PĂGÂNILOR!

Strategia grupărilor teroriste afiliate sau susținătoare ale tezelor Statului Islamic din Siria și Irak –ISIS ***a înregistrat adaptări rapide la situația creată de răspândirea noului coronavirus,*** propaganda acestora urmând îndeaproape evoluția pandemiei, chiar de la primele semne ale crizei, astfel:

● ***apariția*** Covid-19 în China era considerată drept o pedeapsă divină împotriva autorităților de la Beijing, pentru nerespectarea drepturilor și libertăților religioase ale minorității uigure;

● ***îmbolnăvirea*** prim-ministrului britanic Boris Johnson a fost prompt speculată de propaganda ISIS care, în săptămânalul ***Al-Naba*** al Oficiului pentru Media al Statului Islamic, prezenta o imagine a premierului în care acesta strângea mâna președintelui Donald Trump, prezicând că toți liderii occidentali vor avea aceeași soartă;

● ***răspândirea*** noului coronavirus nu-i va afecta însă pe musulmani, acesta fiind o pedeapsă împotriva păgânilor și „un soldat al lui Allah menit să ajute Jihadul";

● ***acoperirea*** feței (purtarea măștilor), absența contactelor sociale, sau închiderea barurilor și a restaurantelor ș.a. dovedesc că „respectarea Shaaria este unica modalitate de luptă împotriva pandemiei – un semn care anunță sfârșitul lumii și venirea Îndrumătorului Mahdi pe pământ, pentru a judeca, dând răsplată și pedeapsă cerească !"

REVIGORAREA ORGANIZAȚIILOR ULTRARADICALE DIN OCCIDENT

Mișcările extremiste *(dreapta – stânga)* ***nu reprezintă încă o amenințare comparabilă cu terorismul islamic, dar și militanții acestora au profitat de pandemia Covid-19 pentru a-și justifica unele manifestări antisociale,*** *care au degenerat treptat în confruntări violente cu poliția și reprezentanții instituțiilor de menținere a ordinii și liniștii publice.*

►***Extremiștii de dreapta*** văd în pandemie o conspirație orchestrată de elitele Noii Ordini Mondiale, pentru a aduce populația în sclavie, prin măsuri de restrângere a drepturilor și libertăților civile.

Adepții acestora acreditează totodată ideea că pandemia și criza sanitară ce a urmat au fost provocate de valurile de imigranți și că „avantajele" mult-trâmbițatei societăți multiculturale încep deja să iasă la suprafață. O asemenea teorie a servit, de altfel, pentru a justifica agresiunile extremiștilor de dreapta împotriva etnicilor de origine asiatică, acuzați de răspândirea virusului.

Mult mai periculoase ni se par, însă, încercările propagandei de extremă-dreapta de a testa teoria acceleraționismului, speculând dificultățile reale create de pandemie și gestionarea efectelor generate în plan economic și umanitar.

Lansată de teoreticienii marxiști, ***teza acceleraționismului este, poate, cel mai radical curent de gândire sociopolitic,*** *conform căruia: guvernele actuale sunt incapabile să genereze idei care să permită anihilarea noilor amenințări și să construiască un viitor mai bun... Iar ca să construiești, mai întâi trebuie să distrugi! Este, deci, necesară declanșarea unui conflict deschis (cu Marea finanță evreiască, imigrația...!!!), care să grăbească prăbușirea*

actualului sistem de valori, la finele căruia reprezentanții dreptei radicale să preia frâiele noii societăți.

Un exemplu în acest sens poate fi considerat mesajul difuzat de ***„Mișcarea Socialistă Națională Engleză”***, care a recomandat militanților săi infectați cu noul coronavirus să viziteze cât mai des sinagogile și moscheile din cartierele lor, întrucât *„contactele prelungite cu un mediu etnic diferit vor fi benefice pe termen scurt, dar și în perspectivă”.*

► ***Ultraradicalii de stânga*** au făcut apel la nesupunere civică, apreciind că autoritățile profită de pandemie pentru „militarizarea spațiului public” și violarea intimității omului de rând de către un stat gen „Big Brother”. Măsurile de izolare au favorizat avansarea unor scenarii incredibile și fără nicio susținere științifică, cum ar fi protestele împotriva tehnologiilor 5G (Marea Britanie) sau a instalării noilor contoare electrice (Linky) în Franța, care ar afecta sănătatea populației și ar controla viața privată a cetățeanului.

PREOCUPĂRI LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE

Dacă atentatele teroriste s-au situat, ca număr și amploare, sub media celor din starea de normalitate, toate ***organizațiile extremiste au profitat de răgazul oferit de pandemie pentru a trage învățămintele necesare și a identifica eventuale noi ținte și modalități de acțiune în asemenea situații.***

Pentru teroriști – susține ***Annelies Pauwels***, expert pe probleme de migrație și criminalitate organizată al Institutului European pentru Studii Strategice – ***„actuala criză constituie și un ideal studiu de caz, menit să identifice noi puncte vulnerabile ale războiului asimetric, care ar putea viza în situații similare perturbarea lanțurilor de aprovizionare cu alimente, medicamente și aparatură sanitară specifică”.***

Nu este exclus ca pe viitor „țintele” preferate ale teroriștilor să vizeze cu precădere medici, asistente și spitale, ceea ce ar putea provoca „un șoc masiv în societate”, după cum avertiza recent într-o Notă internă ***Gilles de Kerchove,*** Coordonatorul UE pentru lupta antiteroristă.

Același demnitar comunitar atrăgea totodată atenția asupra ***„pericolului bioterorist, mai greu de materializat, dar nu imposibil”,*** insistând asupra măsurilor de protecție a laboratoarelor sensibile și a institutelor de cercetări care lucrează cu agenți biologici periculoși, care ar putea intra în posesia organizațiilor teroriste internaționale, sau a unor indivizi adepți ai manifestărilor extremist-violente.

„Pauza” înregistrată în lansarea unor atacuri teroriste de anvergură a fost utilizată și pentru câștigarea de noi membri și simpatizanți, miliardele de persoane izolate la domiciliu, care au luat asalt rețelele sociale, constituind un teren propice pentru atragerea de noi recruți.

De exemplu, filialele Al Qaida au îndemnat indivizii să folosească acest timp de reflecție pentru a se converti la Islam, iar extremiștii de dreapta din SUA au incitat simpatizanții infectați cu Covid-19 „să conserve lichidele

corporale și să le răspândească apoi în locuri frecventate de elite, evrei sau musulmani”.

AVERTISMENT AL ANALIȘTILOR NAȚIUNILOR UNITE

Într-un studiu intitulat ***„Impactul Covid-19 asupra extremismului și terorismului”,*** elaborat la finele lunii iulie a.c. de experți ai Institutului pentru Formare și Cercetare al Națiunilor Unite, se face o amplă analiză asupra efectelor generate de noul coronavirus în planul riscurilor și amenințărilor asimetrice, din care am sintetizat principalele concluzii formulate de analiștii forumului mondial.

1). Evoluții pozitive și impactul acestora

♦ Scăderea numărului de recrutări și atragerea unor noi simpatizanți, folosind activitățile tradiționale din spațiile publice și, în general, alte mijloace offline.

Din cauza restricțiilor impuse în legătură cu adunările publice și limitarea libertății de mișcare, grupările extremiste și organizațiile teroriste s-au văzut nevoite să caute alte posibilități, orientându-se spre mass-media sau folosirea protestelor antiguvernamentale.

♦ Diminuarea gradului de vizibilitate a mișcărilor extremist-teroriste în mass-media.

Obiectivele esențiale ale grupărilor teroriste constau în atragerea atenției opiniei publice și răspândirea sentimentului de teamă și nesiguranță. Focalizarea mass-media naționale și internaționale pe probleme legate de răspândirea virusului și modalități de gestionare a crizei a trecut într-un con de umbră aproape orice referiri la activitățile și preocupările acestora.

♦ Creșterea nemulțumirilor față de inactivitatea sau lipsa de reacție manifestate pe perioada pandemiei de către liderii principalelor grupări teroriste.

Trendul caracteristic tuturor organizațiilor extremist-teroriste, indiferent de obiectivele urmărite sau orientarea lor ideologică, este cultul liderilor carismatici, aflați permanent în luptă cu dușmanul. Cum unii dintre aceștia au eșuat în a-și proteja membrii împotriva îmbolnăvirii cu Covid-19, o serie dintre combatanți și-au pierdut încrederea în conducători, iar alții s-ar putea chiar îndepărta de grup.

2). Tendințe negative: cum trebuie reacționat

♦ Creșterea și răspândirea alarmantă a teoriilor conspiraționiste, a dezinformărilor și știrilor false, având ca impact subminarea încrederii în comunicatele/știrile apărute pe paginile de web ale guvernelor și ale unor grupări politice moderate din societate cu privire la periculozitatea răspândirii virusului.

♦ Folosirea oportunităților generate de unele proteste publice și mișcări sociale de nesupunere pentru răspândirea de fake news, incitarea la acțiuni violente și recrutarea de noi membri.

Răspunsul autorităților ar trebui axat pe:

♦ ***construirea*** și dezvoltarea unor strategii de comunicare proactive și coerente, menite să prevină și să combată teoriile nocive lansate în contextul pandemiei; sporirea capabilităților unor actori cheie (lideri ai comunităților locale, personalități științifice recunoscute și acceptate, formatori de opinie etc.) de a contracara incitările la ură și manifestări extremist-violente; pedepsirea cu severitate a răspândirii de știri false, care să nu restricționeze însă libertatea de exprimare;

♦ ***folosirea*** cu inteligență și moderație a măsurilor de izolare și/sau carantinare, ca element de bază în prevenirea răspândirii noului coronavirus. Studiile ONU, dar și ale unor reputați sociologi concluzionează că deciziile adoptate în acest sens de către structurile de apărare, ordine publică și securitate națională, care îngrădesc prin forță (fie și a Legii!) drepturile fundamentale ale omului, pot provoca nemulțumiri și tensiuni sociale, ușor de speculat de grupările extremiste.

♦ ***reafirmarea*** hotărârii instituțiilor abilitate de a respecta libertățile cetățenești, asigurarea populației că măsurile au un caracter temporar și explicarea necesității unora dintre acestea ar putea spori încrederea opiniei publice în capacitatea autorităților de a gestiona criza și a reveni cât mai curând la starea de normalitate.

3). Noi provocări în lupta antiteroristă

→ ***Modificarea strategiilor atacurilor***, ca urmare a restricțiilor de deplasare. Țintele tradiționale, cu multe victime și impas emoțional major (stadioane, supermarketuri, piețe publice etc.) ar putea trece, temporar, în plan secund, fiind înlocuite cu cele legate de infrastructura critică: spitale, farmacii, lanțuri de aprovizionare ș.a. Nu putem exclude nici posibilitatea ca unele organizații ale terorismului islamic să-și propună răspândirea intenționată a Covid-19.

Într-o asemenea perspectivă, serviciile secrete și agențiile de securitate ar trebui să-și modifice modul de abordare a luptei antiteroriste, să sporească măsurile specifice de protejare a viitoarelor ținte și, mai ales, să intensifice cooperarea externă, pentru a descifra în timp util orice intenții criminale.

→ ***Reducerea*** sau chiar stoparea misiunilor internaționale de asistență securitară (dotare, pregătire și instruire personal etc.), ceea ce ar slăbi forța de reacție a structurilor naționale angajate în lupta antiteroristă.

Situația operativă prezentă impune identificarea unor noi modalități de sprijinire a țărilor cel mai afectate de violența acțiunilor extremist-teroriste: seminarii, colocvii, training on line etc.

→ ***Apariția*** unor noi posibilități de finanțare a terorismului internațional. Criza Covid-19 oferă grupărilor extremiste oportunitatea de a invoca diverse forme de ajutoare umanitare, pentru a-și ascunde/spăla resursele financiare.

SĂ NU LĂSĂM GARDA JOS!

La fel ca și virusul, ***terorismul nu respectă granițele naționale***. Acesta afectează toate țările și poate fi învins doar prin eforturi colective, sublinia Secretarul General al ONU, ***António Guterres,*** la deschiderea ***Săptămânii virtuale de combatere a terorismului internațional***, la începutul lunii iulie a.c. În opinia liderului forului mondial, ar trebui să valorificăm mai eficient puterea multilateralismului pentru a găsi soluții practice, luând în calcul cinci direcții prioritare de acțiune.

▬►***menținerea*** ritmului alert în lupta împotriva terorismului. Aceasta presupune continuarea investițiilor în capacități naționale, regionale și globale de combatere a terorismului, în special în țările care au cea mai mare nevoie de asistență de specialitate;

▬►***monitorizarea*** îndeaproape a evoluției amenințărilor teroriste și descifrarea tendințelor acestora, pentru a răspunde adecvat și cu metode novatoare. Aceasta înseamnă să ne asigurăm că avem tehnologia, instrumentele și conceptele potrivite pentru a fi cu un pas înaintea teroriștilor;

▬►***protejarea*** drepturilor omului să se afle în centrul tuturor măsurilor antiteroriste. Combaterea oricăror acțiuni extremist-violente nu poate constitui o scuză pentru îngrădirea spațiului civic, limitarea dreptului de asociere sau a oricăror libertăți fundamentale. Fără conservarea acestor valori, nu vom reuși niciodată;

▬►***demontarea*** argumentată, prin abordări holistice, a tuturor „poveștilor” teroriste referitoare la originea și răspândirea noului coronavirus. Stresul psihosocial, economic și politic generat de criza Covid-19 a atins cote îngrijorătoare, iar teroriștilor nu trebuie să li se permită exploatarea acestor vulnerabilități. Reprezentanții societății civile, sectorul privat, femeile și tinerii rămân elemente esențiale în eforturile de prevenire a extremismului violent și pentru construirea unei societăți incluzive și viabile;

▬►***intensificarea*** schimbului de informații, pentru a învăța din bunele practici ale altora, desprinse din experiența operațională în noul peisaj internațional de securitate, influențat de pandemie.

*

Într-o perioadă în care atenția liderilor politici și a opiniei publice internaționale este focusată pe gestionarea crizei sanitare provocată de ravagiile noului coronavirus, serviciile secrete rămân vigilente și la amenințările „tradiționale”, adică la cele care sunt specifice muncii apărătorilor din umbră ai securității naționale: combaterea terorismului internațional și a criminalității transfrontaliere organizate, contraspionajul, protejarea infrastructurii critice, a intereselor politice și economice ale țării și cetățenilor ș.a.

VIN AMERICANII!

Mircea Iordănescu

***Motto**: „Nu răscoli cenușa trecutului, pentru că vei găsi scânteia ce te va arde”* (*din înțelepciunea populară*)

Sloganul „*vin americanii*” a apărut pe la jumătatea anilor 1940. El are o istorie de mai bine de 70 de ani, încărcată de evenimente, plină de speranțe, dezamăgiri și destine distruse. Mai trăiesc în România mulți cetățeni care au traversat această perioadă, fiind martorii unor evoluții incredibile. La început, sintagma „*vin americanii*” părea a fi o motivație și un îndemn la luptă pentru libertate și drepturi firești, mai ales că la Convenția pentru Armistițiu din 12 septembrie 1944, Aliații, în urma unor mașinațiuni politice, nu au recunoscut României statutul de cobeligerant în cel de-al Doilea Război Mondial.

- Anul 1945 marchează sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, dar și începutul aranjamentelor făcute de statele mari participante la război, urmărindu-se obținerea de poziții avantajoase lor și în detrimentul țărilor mici cobeligerante. Un asemenea aranjament l-a constituit Conferința de la Yalta din Crimeea din 4-11 februarie 1945. În mentalul colectiv, la Conferința din Crimeea, liderii celor trei mari puteri aliate împotriva Germaniei lui Hitler au împărțit lumea. Însă, conform istoricilor, în Protocolul lucrărilor Conferinței nu s-au făcut referiri exprese la România, ci numai la celelalte țări din Est. Problema sferei de influență în care urma să intre România s-a tranșat în favoarea URSS în cadrul unor discuții purtate la Moscova la 9 octombrie 1944 de către I.V. Stalin cu W. Churchill. Hotărârea celor doi a fost acceptată ulterior și de către Președintele SUA. Se consfințea astfel, intrarea României în sfera de influență sovietică. În referire la acest eveniment, prof.univ.dr. Ioan Scurtu afirma: *„Yalta este expresia demagogiei și înșelătoriei politice a celor care în spatele ușilor închise își împart teritorii și resurse, iar în public vorbesc despre democrație, libertate și ajutor”* Așa că, România împreună cu alte țări din Est rămâneau la discreția Moscovei, ca state inamice cărora li se ceruse capitularea necondiționată.

- Pe 6 martie 1945, sovieticii au impus României un guvern democrat popular condus de dr. Petru Groza. Inițial, SUA și Marea Britanie au protestat față de „*imixtiunea URSS*” în treburile interne ale României, ca apoi, după numai un an, în februarie 1946, să recunoască oficial noua putere instalată la București. Pe bună dreptate se pune întrebarea: Cine a adus bolșevismul în România? Răspunsul este clar: *în niciun caz poporul român și nici comuniștii români care în acea perioadă numărau, după unele aprecieri, circa o mie de persoane.* Ce a urmat apoi este greu de înțeles, chiar și astăzi, la 75 de ani de la terminarea celui de-al Doilea Război Mondial.

- Imediat după actul de la 23 August 1944, Horia Sima, liderul mișcării legionare, aflat într-un lagăr de prizonieri din Germania, a fost solicitat de Hitler să organizeze o armată așa-zis națională, care să fie folosită pentru a bloca înaintarea frontului către Germania și pentru a desfășura acțiuni subversive în România. Sima a colindat lagărele de fugari și prizonieri de război din Germania și Austria, recrutând cu sprijinul serviciilor de informații hitleriste candidați pentru armata respectivă.

Persoanele acceptate erau în mare parte legionari fugiți din țară după rebeliunea din 1941, inclusiv cei care avuseseră funcții de conducere în mișcare, dezertori din armata română, prizonieri de război și alte categorii de voluntari. O altă parte din cei recrutați erau persoane din rândul militarilor români care se aflau la diferite cursuri de specializare militară în centrele de instruire ale armatei germane din Germania și Austria. Aceștia din urmă au fost ademeniți cu diferite promisiuni ca: împroprietărirea cu pământuri în țară, obținerea de grade și funcții militare etc. Odată așa-zisa armată națională de eliberare constituită, s-a trecut la instruirea membrilor săi în școlile de spionaj și diversiune germane din Austria și ulterior la executarea misiunilor preconizate privind România, urmărindu-se, în principal, organizarea rezistenței împotriva regimului democrat-popular, instaurat la București la 6 martie 1945.

Cu privire la acest episod, Horia Sima declara într-un interviu dat în 1993, cu ceva timp înaintea decesului său*: „Legionarii școliți în școlile de spionaj germane din Austria au început să se organizeze în echipe de 4-5 persoane și să fie parașutați în țară. Misiunea acestor echipe era să ia contact cu legionarii din regiunea unde erau parașutați și să formeze o rețea de organizații regionale locale care trebuiau să desfășoare acte de sabotaj, diversiune, lichidarea unor lideri autohtoni etc.”* Din colaborarea acestora cu legionarii liberi (care nu se aflau în pușcării n.n.) s-a născut mișcarea de rezistență din România.

În perioada 1945-1955 au fost parașutate în România zece echipe de sabotori și diversioniști. (Ce legătură aveau cu hitleriștii, care pierduseră războiul? Poate cu americanii.) De asemenea, au fost trimiși ilegal numeroși emisari cu sarcini de a transmite instrucțiuni și a organiza lupta de rezistență. Un sprijin propagandistic important în organizarea și desfășurarea acțiunilor potrivnice regimului din România l-au constituit emisiunile în limba română ale postului de radio hitlerist „*Donau*”. În august 1944, Hitler a dispus ca redacția în limba română a acestui post de radio, cu sediul la Viena, să treacă sub coordonare legionară și să fie finanțată de către Serviciile de informații hitleriste.

Chiar în timpul organizării așa-zisei armate de eliberare de la Viena, au apărut disensiuni importante între căpetenia legionară Horia Sima și unii membri marcanți care aderaseră la ideea acestui proiect. Astfel, generalul Ion

Gheorghe, fost ambasador al lui Ion Antonescu la Berlin, într-o convorbire cu un conațional spunea *„Noi facem război împotriva sovieticilor, însă nu vrem să fim conduși de legionari. Poporul român nu este legionar, poporul român prin armata sa a pus cu botul pe labe mișcarea legionară, care se revoltase împotriva ordinii de stat”.* Ion Gheorghe a lăsat să se înțeleagă că Horia Sima urmărea mai mult cucerirea puterii politice în România de către „Garda de Fier” decât lupta împotriva comunismului.

În final, rezistența armată organizată de legionari în munții României cu sprijinul logistic, financiar și propagandistic a fost un eșec al puterilor occidentale, care știau că nu vor interveni militar în România pentru schimbarea noului regim instalat la București, în ciuda propagandei anticomuniste pe care o susțineau și, totodată, o nenorocire pentru românii care au murit, indiferent de ce parte au luptat în acel război fratricid. Sloganul vehiculat în acei ani „*vin americanii și ne salvează de comunism*” a făcut multe victime colaterale, mai ales în rândul celor tineri: studenți, militari, intelectuali etc. (subiect asupra căruia vom reveni într-un număr viitor).

- În acest timp, în țară, noul regim politic sprijinit de URSS își înființa autorități capabile să facă față acțiunilor din ce în ce mai virulente puse la cale din străinătate și din interior. În baza ordinelor și directivelor Moscovei, noile autorități au trecut la epurări masive din armată, poliție, jandarmerie și din alte instituții de stat. Se schimba fostul regim cu unul sprijinit și agreat de URSS. Dar nu numai atât, au urmat acțiuni incredibile.

Sub influența și din ordinele Uniunii Sovietice au avut loc deportările în Bărăgan din 1950 ale unor categorii ale populației din Banat care *„nu mai prezentau garanții de securitate”*, având în vedere conflictul dintre Stalin și Iosip Broz Tito. Astfel, au fost deportate 40.320 de persoane considerate *„elemente cu un înalt grad de risc”* din 258 de localități situate în apropierea graniței cu Iugoslavia. Deportările în Bărăgan au urmat celor ale sașilor și șvabilor din România, imediat după terminarea războiului, la muncă de reconstrucții în URSS. Au fost arestați și băgați în închisori oameni politici și fruntași ai unor partide...

Și în fine, Uniunea Sovietică a sprijinit și influențat realizarea colectivizării forțate a agriculturii din România, începută în 1959 și desăvârșită în 1962. Să nu se tragă concluzia că numai sovieticii au contribuit la toate relele care s-au petrecut în perioada stalinistă prin care a trecut România. Sunt la fel de vinovate și autoritățile românești, care au aplicat orbește directivele de partid influențate în mod direct de către Moscova.

Merită amintit, în același timp, un episod emblematic, petrecut într-un sat din Maramureș în timpul colectivizării forțate, drept un exemplu de credință oarbă în sloganul „*vin americanii*”. Țăranul Alexa Bel din satul Cufoaia, în ancheta autorităților ar fi declarat*: „am convingerea nestrămutată că trebuia să vină americanii să ne scape de ruși.”* Această convingere nu numai că era

personală, dar o manifesta în târguri, piețe și în relațiile cu prietenii și cunoștințele sale. Tuturor le spunea că *„urmează să vină americanii, că așa am auzit la radio cu galenă”.*

Încet, încet, comanda propagandei occidentale pe calea undelor a fost preluată de SUA. Au fost înființate, în diferite etape, posturi noi de radio care emiteau pentru zona estică, inclusiv România. Astfel, în eter au apărut emisiunile posturilor de radio *Vocea Americii*, *Europa liberă, BBC, Deutsche Welle* și altele cu programe în limba română.

- Odată cu trecerea timpului, românii s-au resemnat. Evenimentele din decembrie 1989 au pus capăt zbaterilor poporului român. Comunismul pleca din România așa cum venise, prin complicitățile și jocul de interese ale marilor puteri, dar și datorită dorinței nestrămutate de libertate a poporului român.

În 1989, românii au redevenit liberi. Până la urmă, au venit și americanii.

„*MAXIMATOR”*: SPIONAJ ÎNTRE ALIAȚI

Alexandru Botez

Remember…

Dezvăluirile privind Operațiunea Rubicon, prezentate cititorilor noștri în numărul 2/2020 al Revistei Periscop, ridică o serie de întrebări la care răspunsurile oferite până acum de documentele desecretizate de CIA și BND sunt nesatisfăcătoare sau pur și simplu necredibile. Una din aceste chestiuni este de ce s-a retras serviciul german de informații externe din parteneriatul cu CIA, când Operațiunea Rubicon funcționa la parametri maximi și cu rezultate mai mult decât mulțumitoare? Motivele invocate de americani sau de germani („*considerente morale*” sau „*temerile de posibile deconsiprări*”, care „*ar fi putut*” afecta imaginea Germaniei) nu sunt credibile pentru cei familiarizați cu realitățile adeseori dure și nu de puține ori fără scrupule ale acțiunilor serviciilor secrete.

De la Rubicon la Maximator

La începutul lunii aprilie a.c., revista Intelligence and National Security a publicat o analiză a profesorului olandez de securitate cibernetică Bart Jacobs, întitulată „Maximator: cooperarea europeană în domeniul obținerii de informații secrete prin interceptarea comunicațiilor adversarilor (Signals intelligence - SIGINT), în care se dezvăluie în premieră faptul că, Germania, Olanda, Danemarca și Suedia, cărora li s-a alăturat din 1985 Franța, au acționat ***independent de SUA*** pentru a avea acces la comunicațiile secrete ale altor state, care foloseau mașinile de cifrat măsluite furnizate de producătorul elvețian Crypto AG.

Problematica cooperării în domeniul obținerii de informații secrete SIGINT după cel de-al Doilea Război Mondial a celor cinci state anglo-saxone – Australia, Canada, Marea Britanie, Noua Zeelandă și Statele Unite – este bine documentată în sursele deschise de informare. Această alianță este frecvent denumită *Five Eyes* (*Cinci ochi*) și a fost constituită în 1946.

Ceea ce nu s-a știut până acum este faptul că a existat o a doua alianță similară și paralelă, a unor state din Europa de Nord-Vest. Aceasta s-a constituit în anul 1976, este denumită *Maximator* și din ea fac parte Danemarca, Franța, Germania, Suedia și Olanda, funcționând până în zilele noastre. Dezvăluirile despre *Maximator* ne permit să înțelegem mai bine dedesubturile *Operațiunii Rubicon* – acțiune comună a CIA și BND prin care acestea au deținut și controlat producătorul elvețian de mașini de cifrat Crypto AG, în perioada 1970 – 1993. Informațiile vitale privind funcționarea și vulnerabilitățile acestor dispozitive criptografice au fost sistematic împărtășite între membrii *Maximator,* ceea ce le-a permis acestora să descifreze

comunicațiile secrete a peste 100 de țări, care au achiziționat după 1970 mașinile de cifrat ale companiei elvețiene.

Alianța *Maximator* s-a născut la inițiativa Danemarcei la care au aderat Germania și Suedia. Olanda a fost invitată să se alăture acestora în 1977, ceea ce s-a întâmplat în 1978. O cooperare în plan bilateral în domeniul obținerii de informații secrete cu mijloace tehnice exista de mai mult timp între aceste state. Unul din motivele care a determinat extinderea acestei colaborări a fost apariția informațiilor secrete furnizate de sateliți, a căror obținere și valorificare presupunea investiții substanțiale.

Al doilea motiv a fost provocarea reprezentată de necesitatea unor activități tehnice de interceptare comune și a schimbului de informații obținute în acest fel. Ideea era să fie puse la un loc forțele de care dispunea fiecare și de a împărți sarcinile, pentru a reduce costurile și spori eficiența. Cooperarea presupunea atât criptanaliza (descifrarea mesajelor) comunicațiilor prin satelit, cât și a celor radio pe unde scurte.

Cererea Franței de a fi primită în această alianță a fost sprijinită în mod deosebit de Germania, având în vedere nivelul înalt de cooperare la care se ajunsese între cele două țări în domeniul SIGINT. Ca urmare, solicitarea Franței avansată în 1984 a fost acceptată și a devenit funcțională în 1985.

Au fost și alte țări care și-au exprimat dorința de a li se alătura, cererile lor au fost însă refuzate. Cooperarea dintre statele membre era în mare măsură bazată pe un înalt grad de experiență profesională în domeniul criptanalizei. Lipsa unei astfel de competențe relevante a fost unul din principalele motive pentru care candidaturile Norvegiei, Spaniei și Italiei au fost respinse.

În cadrul statelor membre, anumite servicii de informații dețin un rol important în transpunerea în practică a obiectivelor alianței. Astfel, în Germania, responsabilitatea obținerii din străinătate a informațiilor secrete prin folosirea mijloacelor tehnice revine BND (Bundesnachrichtendienst), dar de activitatea propriu-zisă de criptanaliză se ocupă efectiv Serviciul Central de Cifru (Zentralstelle für das Chiffrierwesen – ZfCh). În Danemarca, Suedia și Olanda, aceste activități sunt comasate în, respectiv: Serviciul Danez de Contrainformații (Forsvarets Efterretningstjeneste – DDIS), Serviciul National de Apărare Radio (Försvarets radioanstalt - FRA) și Centrul de Prelucrare a Informațiilor obținute prin Mijloace Tehnice (Technisch Informatie Verwerkingscentrum – TIVC). În Franța, activitățile de competența *Maximator* sunt subordonate Direcției Generale pentru Securitate Externă – DGSE.

Conlucrarea între statele membre *Maximator* se referă atât la obținerea informațiilor secrete cu mijloace tehnice, cât și la descifrarea acestora. Primul aspect presupune coordonarea acțiunilor de interceptare și schimbul informațiilor cifrate obținute pe această cale. Periodic, erau organizate reuniuni pe această temă, cu participarea tuturor membrilor.

Al doilea aspect, criptanaliza, era însă abordată doar în cadrul bilateral. Fiecare țară membră se bazează doar pe propria capacitate de descifrare.

Partea de criptanaliză a cooperării presupunea schimbul de informații privind algoritmi folosiți de mașinile de cifrat (inclusiv cele măsluite în prealabil) utilizate de țările țintă. Revenea apoi în sarcina fiecărui participant la alianța *Maximator* să exploateze slăbiciunile acestor algoritmi.

La începutul alianței *Maximator*, cifrarea se baza încă pe dispozitive mecanice (hardware). Trecerea de la rotoare mecanice la regiștrii electronici era o raritate. Chiar dacă algoritmii de cifrare începuseră să fie realizați de componente electronice (cip-uri), nu existau programe de gestionare a acestora (software). Cele câteva companii care ofereau pe piața mondială mașini de cifrat mecanice erau controlate în mare parte de serviciile de informații occidentale. Prin urmare, cu excepția unui număr restrâns de țări, celelalte primeau versiuni ale mașinilor de cifrat deliberat vulnerabile, textele cifrate pe care acestea le produceau putând fi descifrate cu ușurință de „*cunoscători”*.

Un exemplu în acest sens era compania elvețiană Crypto AG, care acoperea 70-80% din piața mondială (necomunistă) de mașini de cifrat. Despre faptul că aceasta era în secret deținută de CIA și BND, s-a aflat abia la începutul anului 2020, ca urmare a dezvăluirilor făcute de postul german de televiziune *ZDF* și publicația *The Washington Post*, bazate pe documente provenind de la servicii de informații occidentale.

De altfel, referiri explicite la o cooperare vest-europeană în domeniul SIGINT fuseseră făcute și de istoricul britanic Richard J. Aldrich în cartea sa publicată în anul 2010, întitulată „*GCHQ. Povestea necenzurată a celei mai secrete agenții de informații din Marea Britanie*”: „*... europenii și-au constituit propria lor mini-alianță similară «Five Eyes», denumită «Cercul celor 5», din care fac parte agențiile SIGINT din Germania, Olanda, Franța, Belgia și Danemarca...*” *Cercul celor 5* nu era însă alianța *Maximator*, deoarece Belgia nu face parte din aceasta. Rezultă prin urmare că în afară de *Maximator* – care avea ca principal obiectiv descifrarea comunicațiilor diplomatice, există și o alianță paralelă pentru interceptarea și decriptarea comunicațiilor militare și din care făceau parte țările menționate de Aldrich.

Istoricul olandez Cees Wiebes a fost cel care pentru prima dată a publicat în 2001, în revista „*Intelligence and National Security”*, un articol întitulat „*SIGINT-ul olandez în timpul Războiului Rece (1945 - 1994)*” în care prezintă o scurtă istorie despre entitatea olandeză cu sarcini în domeniul SIGINT – TIVC (Technisch Informatie Verwerkingscentrum).

Față de datele furnizate de Wiebes, studiul profesorului Bart Jacobs din 2020, oferă trei perspective noi și anume: 1. TIVC constituie componenta olandeză a alianței Maximator; 2. TIVC a obținut, prin intermediul partenerului german din alianță – BND, informații despre algoritmii folosiți de mașinile de cifrat produse de *Crypto AG*, la care germanii aveau acces în virtutea faptului că erau co-propietari ai companiei elvețiene; 3. Echipamentele criptografice produse de compania olandeză *Philips* erau și ele măsluite de către olandezi, în mare măsură cu implicarea TIVC.

Prin urmare, TIVC a făcut parte din *Alianța Maximator*, încă de la începuturile acesteia. Deși modest ca mărime, a fost un partener foarte eficient, reușind să descifreze comunicațiile secrete (în principal diplomatice) din aproape 75 de țări.

Maximator și conflictul argentiniano-britanic din Malvine

Maximator a jucat un rol important în Războiul din Insulele Falkland (Malvine), din anul 1982. La acea vreme, marina militară și serviciul diplomatic argentiniene foloseau echipamentele de cifrare produse de *Crypto AG* pentru secretizarea comunicațiilor. Aveau în dotare mașini de cifrat modele HC550 și HC570, care utilizau același algoritm de cifrare. Algoritmul fusese însă măsluit de BND și CIA, cele două servicii de informații fiind co-proprietare ai *Crypto AG*. Detalii privind algoritmul au fost divulgate de către BND membrilor alianței *Maximator*, prin intermediul TIVC. Ca urmare, olandezii au putut descifra comunicațiile navale și diplomatice argentiniene, încă dinainte de declanșarea războiului. După cum relatează Aldrich și Wiebes, Cartierul General pentru Comunicații Guvernamentale – GCHQ, neglijase Argentina și nu putea descifra comunicațiile acesteia secretizate cu mașinile de cifrat *Crypto AG*. Când a început Războiul din Insulele Falkland, britanicii au cerut ajutorul altor țări europene. În aceste condiții, după cum a dezvăluit o sursă olandeză direct implicată, menționată de Bart Jacobs, un expert din cadrul TIVC s-a deplasat la sediul GCHQ explicându-le englezilor cum funcționează mașinile de cifrat din seria HC500, folosite de argentinieni pentru secretizarea comunicațiilor lor navale și diplomatice.

Retrospectiv, în documentul de uz intern privind istoria operațiunilor secrete ale CIA, se afirmă că în anul 1982 capacitatea Marii Britanii de a descifra comunicațiile secrete ale Argentinei devenise critică în contextul Războiului din Insulele Falkland. O dezvăluire mult mai clară regăsim într-un document similar al BND în care se afirmă că rezultatul războiului a fost influențat de o manieră esențială, dacă nu chiar a fost decisivă, de Operațiunea Rubicon.

Este de notorietate acum faptul că GCHQ a descifrat comunicațiile secrete ale Argentinei. Aldrich a menționat în cartea sa următoarele: „*Cum a reușit GCHQ să descifreze cu atâta ușurință comunicațiile secrete ale Argentinei? Răspunsul este simplu. Argentinienii foloseau mașinile de cifrat*

europene scumpe, dar care erau măsluite...” Piesa care lipsea din acest puzzle și a fost dezvăluită abia acum de Jacobs este că traseul prin care de fapt GCHQ a aflat cum să le descifreze a fost prin BND, *Maximator* și, în ultimă instanță, prin TIVC.

La un moment dat, în timpul războiului, argentinienii și-au dat seama că mesajele lor secrete erau descifrate. Neputând să înlocuiască rapid echipamentele de cifrare, au modificat gestionarea cheilor de cifrare. Au început să schimbe mai des cheile de cifrare. Dacă până atunci făceau acest lucru o dată la trei zile, acum le schimbau la fiecare oră. Astfel, descifrarea devenea mult mai dificilă, deoarece intervalul de o oră nu conținea suficient text cifrat pentru succesul unei operațiuni de descifrare.

Există mai multe variante despre felul în care argentinienii au înțeles că mașinile de cifrat pe care le foloseau erau măsluite. Cea mai răspândită explicație este că ar fi aflat dintr-o declarație făcută în Camera Comunelor de deputatul Ted Rowlands, care a dezvăluit la 3 aprilie 1982 faptul că GCHQ descifra în mod curent comunicațiile diplomatice secrete ale Argentinei. Cu toate acestea, în cadrul comunității serviciilor de informații olandeze se consideră că suspiciunile argentinienilor ar fi fost provocate de doborârea unui avion britanic de luptă, asupra pilotului fiind găsite informații care puteau proveni doar prin descifrarea comunicațiilor secrete.

Concluzii

1. Dezvăluirile privind *Maximator* relevă faptul că *Five Eyes* nu a fost sigura în acest domeniu. Alte alianțe de acest fel s-au constituit în jurul unor proiecte comune, cum este Războiul din Afganistan. De exemplu *Paisprezece Ochi* (*Fourteen Eyes*), reunește statele membre ale *Five Eyes* și *Maximator*, cărora li se adaugă Spania, Norvegia, Belgia și Italia. La fel a fost cazul *Cercului celor 5*, deja menționat.

Conform relatărilor unei surse britanice din interiorul serviciilor de informații, citate de publicația britanică *The Economist*, „*Aceste grupări nu au avut un caracter exclusivist, existența lor fiind determinată strict de interese comune.*”

Cu toate acestea, *Maximator* prin caracterul său strict european, se pare că a oferit anumite avantaje pe măsură ce disensiunile transatlantice s-au amplificat.

2. *Maximator* relevă o nouă perspectivă asupra colaborării occidentale în domeniul SIGINT, de la sfârșitul secolului XX, și poate constitui un punct de plecare al unei reevaluări a împrejurărilor în care *Five Eyes* și-a pierdut preeminența în calitate de singura entitate care a desfășurat o intensă și îndelungată cooperarea în domeniul SIGINT din Occident. De asemenea, poate duce la o reevaluare a dependenței geopolitice dintre diferite țări, bazate pe accesul secret la comunicațiile militare și diplomatice.

3. Secretul despre *Maximator* a fost mai bine păstrat, inclusiv față de alți membri ai serviciilor de informații implicate în asemenea activități. După cum a afirmat un oficial al serviciului de spionaj olandez, *„există multe lucruri bune, spectaculoase chiar, pe care cred că Five Eyes ar dori foarte mult să le știe, dar nu le putem împărtăși.*"

4. Conform aprecierilor profesorului olandez Bart Jacobs, ***Maximator*** **este un exemplu edificator al „*lipsei de onestitate*" presupusă de o criptografie de calitate**. Pe lângă interceptarea semnalelor din eter, membrii alianței împărtășeau între ei o serie de aspecte privind vulnerabilitățile mașinilor de cifrat cu care erau secretizate comunicațiile diplomatice și militare ale altor țări. Cum au ajuns să afle de aceste vulnerabilități? Aceste dispozitive au fost măsluite înainte de a intra deopotrivă în dotarea țărilor inamice dar și aliate, inclusiv a câtorva state membre NATO. Germania a împărtășit informația despre această vulnerabilitate partenerilor din *Alianța Maximator*.

MOZAIC CULTURAL

DAN TOMA DULCIU... RECIDIVEAZĂ!

Ioan Gatea

*Colegul și prietenul nostru, scriitorul **Dan Toma Dulciu**, a profitat din plin de timpul liber impus de măsurile anticoronavirus pentru a finaliza încă două lucrări de excepție: **„Cartea de Aur a Spiritualității Românești în Austria”**, respectiv **„Eminescu – fascinația prezentului”.** Apărute în condiții grafice deosebite, la o editură din Italia și alta din București, volumele sunt, din păcate pentru marea masă a cititorilor, „hors commerce”, fiind tipărite într-un tiraj limitat, pe cheltuiala autorului.*

*

▬► ***Cartea de Aur a Spiritualității Românești în Austria*** este materializarea unui proiect temerar de realizare a unui *„Who's Who”* reprezentativ al personalităților românești care, de-a lungul timpului, au trăit sau au studiat în școlile și universitățile din această țară, devenind apoi academicieni, savanți, scriitori, artiști, muzicieni, teologi, politicieni de frunte în România, ori s-au afirmat în viața culturală din Austria.

De asemenea, cartea propune cititorilor un inventar al valorilor istorice și culturale aflate în muzeele din Viena, al ziarelor, revistelor, cărților și manualelor tipărite în ultimele trei sute de ani în capitala Austriei sau la Graz, al monumentelor identitare românești din această țară (statui, busturi, lăcașe de cult), dar și o listă cuprinzătoare a personalităților născute în România,

provenind din rândul minorităților naționale (sași, șvabi, maghiari, evrei etc.), care s-au afirmat plenar în Austria.

➡ ***Eminescu - fascinația prezentului***, o temă tare dragă colegului nostru, se circumscrie preocupărilor autorului din ultimele câteva luni de pandemie de a raporta situația de criză prin care trece umanitatea la unele repere din biografia și opera eminesciană. Astfel, în capitolul *Sindromul von Economo versus Sindromul Bipolar* este analizată ipoteza conform căreia moartea *Luceafărului* ar fi putut fi cauzată de un virus ucigaş - *Encephalis Letargica* - o pandemie care a secerat în câțiva ani peste 5 milioane de vieți, conform aprecierilor unui medic român de la Viena.

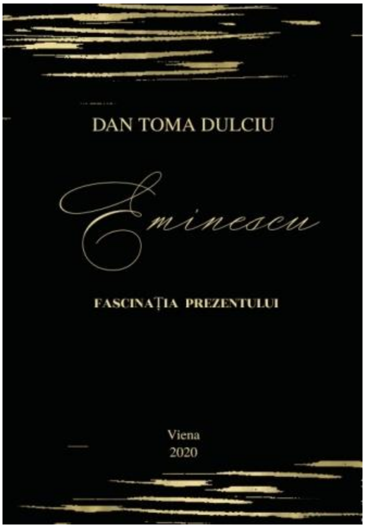

Centrul de greutate al acestei cărți îl reprezintă însă studiul intitulat *„Și tu, Vent?”*, în care autorul efectuează o analiză a documentelor studiate recent în *Arhivele Naționale de la Viena*, descoperind dovezi ale faptului că persoana care urmărea activitatea politică, socială, economică și culturală a societății românești, din vremea lui Eminescu, trimițând numeroase rapoarte informative la Viena, era nimeni altul decât… Grigore Ventura! Se infirmă astfel o mai veche teorie, conform căreia informatorul care l-a urmărit special pe Eminescu ar fi fost Lachman, pe care autorul acestei cărți îl regăsește, într-adevăr, în rândurile celor care au trimis rapoarte de informații în capitala *Imperiului Austro-Ungar,* dar nu în calitate de simplu informator, ci de ofițer de informații, în rezervă, specializat pe domeniul militar.

REVISTA PERISCOP ÎN OPINIA CITITORILOR

Redacția

În vremea pandemiei, difuzarea revistei Periscop și a mesajelor sale în rândul cititorilor a întâmpinat, firește, ca și în cazul altor publicații de altfel, o serie de dificultăți. Iată însă că solidaritatea de breaslă a venit în sprijinul nostru și, mai ales, al cititorilor revistei, nu puțini la număr.

Mai întâi, menționăm prezentarea detaliată, în aprilie 2020, a primului număr al Periscopului din acest an pe ***site-ul de știri al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România*** *(președinte Doru Dinu Glăvan).*

Apoi, scriitorul și publicistul Ion Andreiță, prieten și colaborator al revistei noastre, pe baza utilizării articolelor din primul număr din acest an dedicat centenarului Trianonului, a publicat un incitant articol (Iunie al Trianonului) în numărul 6 (115), din iunie 2020, al prestigioasei reviste de cultură ***Curtea de la Argeș*** *(redactor șef Gheorghe Păun).*

În fine, în numărul 3 (18) din iulie-septembrie a.c., o altă prestigioasă revistă de cultură ***Rotonda Valahă*** *(director Ioan Barbu, scriitor și publicist) include două articole dedicate prezentării Periscopului: unul semnat de Vasile Răvescu, ziarist și scriitor (Ce se vede prin Periscop) și altul redacțional (O revistă de Intelligence), din care reproducem în continuare.*

*

«Ce se vede prin Periscop

Am avut impresia, parcurgând fugitiv acest număr al revistei Periscop (4-48), că am în față un veritabil roman polițist. Și nu am la îndemână mai potrivită concluzie, ca cea a scriitorului patriot Alexandru Vlahuță din fragmentul selectat din „*România Pitorească*”, așezat drept editorial cu titlul „*Iubirea de patrie – o adevărată religie*”. ”*Intr-o țară așa frumoasă* – scrie autorul – *c-un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie* iubirea de patrie, *și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune”* ***Sunt român!*** *”*

O viziune, după trei decenii, asupra schimbării de regim din România, se conturează din articolele semnate de Dr. Ioan C. Popa: „*1989. Din primăvară până în iarnă*” (IV) și „*Romania în vizorul KGB*”(III), în „*30 de ani de la căderea Zidului Berlinului*”, discursul Prof. univ. dr. Emil Constantinescu, ținut în Germania cu prilejul evocării istoricului eveniment. Alexandru Botez se referă la „*Revoluția de catifea din Cehoslovacia*” și la „*Spionul care a fost retras din misiune*”. Iar Nicolae Gălățeanu se concentrează asupra evoluțiilor care au determinat căderea comunismului în țările vecine – Ungaria și Bulgaria. Activități importante ale celor mai cunoscute servicii secrete sunt trecute în revistă de Alexandru Omeag, în articolul „*Spionaj și contraspionaj pe mapamond*”. Adrian Isac atrage atenția („*Rusia și China* -

principali actori ai spionajului corporatist”) asupra acestei forme de colaborare, din ce în ce mai primejdioasă. Nu vă sună a literatură polițistă următorul titlu: „*Enigmaticul Bruno Pontecorvo, fizician sau spion?*”, de Alecuș Fărău?!

Mai sunt asemenea capitole, cu adevărat incitante. In mod special, se cuvine să zăbovim asupra prezentării interesantei și valoroasei lucrări :„*Un savant român sub supraveghere informativă. Cazul Dimitrie Gusti*”, cronică semnată de Dr. Ist. Ion Constantin. Lucrarea elaborată sub egida Institutului de Sociologie al Academiei Române, de către Prof.dr. Ilie Bădescu și dr. Ioan C. Popa, aduce în actualitate personalitatea remarcabilă a savantului român, părinte al școlii sociologice la București, cunoscut publicului larg mai ales ca fondator al Muzeului Național al Satului care-i poartă cu succes numele. Avem imaginea unui destin frânt în plin avânt creator, în domenii de pionierat, ferm în credința sa de patriot împotriva imposturii, nedreptății, a terorii politice, bolșevismului, comunismului, anarhismului etc. Care ar mai fi putut aduce contribuții însemnate științei și culturii naționale și universale.»

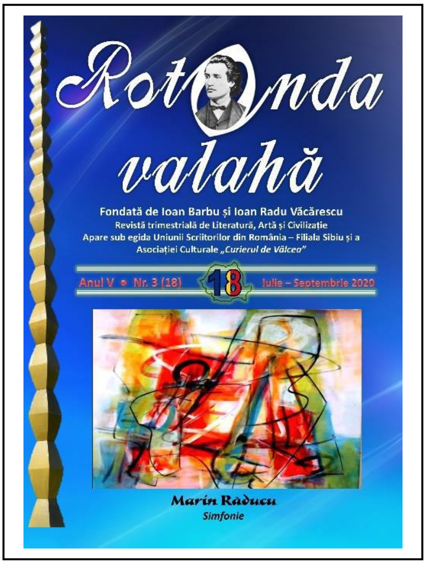

*

«*O revistă de Intelligence*

Periscop (aprilie – iulie 2020) e ca un roman. (...) O revistă pe care o citești cu sufletul la gură; începi de la primul titlu și nu o mai lași din mână.

Editorialul – „*Diplomație, spionaj și securitate națională*” – este semnat de doi ofițeri superiori, Alexandru Omeag (vâlcean de origine) și Adrian Isac. Câteva extrase: „*Un cuplu ciudat, sau o iubire imposibilă*?; „*Pacea este profesia noastră*!; „*Una vorbim... și alta fumăm*!”; „*Între competiție, concurență și confruntare*”. O întrebare, dragi cititori, pe care o pun autorii articolului, pe care o punem și noi: Ce a fost mai întâi oul (spionajul) sau găina (diplomația)? Răspunsul îl găsiți citind revista. Dar nu ne

oprim aici cu titlurile care te îndeamnă la lectură: „*Spionaj și contraspionaj pe Mapamond*” (Alexandru Omeag); „*Instituțiile federale germane – țintă a spionajului cibernetic*” (Nicolae Gălățeanu); „*Geoffrey Prime – cârtița din GCHQ*” (Alecuș Fărău); „*Documente ale spionajului sovietic declasificate*” (Alexandru Omeag); „*Controverse, tensiuni, amenințări în serviciul de spionaj francez*” (Petru Neghiu):

În cuprinsul revistei întâlnim și un grupaj de articole-studiu cu privire la actul istoric la Trianonului, semnat cu un secol în urmă. Mi-a atras atenția cu deosebire cel semnat de Alexandru Botez: „*Noi isprăvi ale iredentiștilor de la Budapesta*”.

Redactorul șef al *revistei Periscop* este colaboratorul nostru permanent, reputatul istoric, diplomat și om de cultură Dr. Ioan Popa; Redactor şef adjunct – Alexandru Botez.»

MIHAI MAXIM: „*TABLOURI ÎN MINIATURĂ*”

Ioan C. Popa

De curând a ieșit de sub tipar, la *Editura Semne* și sub egida Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, o antologie de publicistică (***Tablouri în miniatură***) semnată de prietenul și colegul nostru **Mihai Maxim,** proaspăt octogenar, doctor în filologie, scriitor și diplomat, deținător al unui premiu al Uniunii Scriitorilor pentru un roman (*Fereastră spre altădată*), despre care revista noastră a mai scris în anii precedenți. De această dată este vorba de o culegere de articole publicate de autor de-a lungul anilor în diverse reviste românești.

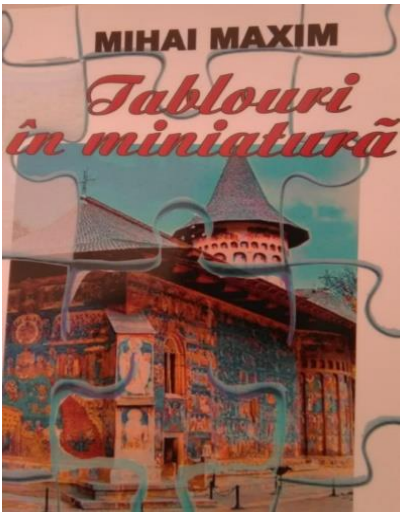

Structurată ingenios pe mai multe capitole tematice, o simplă enumerare a lor reliefează convingător paleta de preocupări și aria largă de cuprindere a autorului, prezentat de Ovidiu M. Curea în cap. I (În loc de prefață); cap. II (Chemarea pământului), o întoarcere în timp la anii copilăriei; Cap. III (Bucurii ale sufletului), o succintă prezentare a „nestematelor Moldovei” și a unor observații într-un „pelerinaj prin Țara Făgărașului”; cap. IV, consacrat în întregime poetului național Mihai Eminescu; cap. V (Iași, capitala sufletului meu), un remember al anilor de studenție ai scriitorului; cap. VI (Din arhive), din care reținem referințele despre locul unde a fost asasinat Nicolae Iorga, dar și despre amanții Lupeascăi; cap. VII (Prietenii dintre aștri), o evocare a unor prieteni ai autorului care nu mai sunt; Cap. VIII (Prietenii de lângă tine), evocare a unor personalități actuale, care începe cu distinsa scriitoare Ileana Vulpescu; cap. IX (Despre cărțile prietenilor), din care semnalăm referirile la cărți ale colegilor noștri Ion Pavel (*Brienii*) și Ov. M. Curea (*Siempre Cuba*); cap. X (Evenimente literare); cap. XI (File de istorie), două medalioane despre relațiile lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir cu Petru I; cap. XII (Românii în imperiul de la Răsărit), în care facem cunoștință cu românii din Rusia, proiectul de la Krivoi Rog abandonat de România în Ucraina sau cu logodnica de origine română a lui Dostoievski.

În fine, capitolul XIII, ultimul, având ca titlu „Conștiința națională”, include articolul „***Patria în veghea unei inimi***”, publicat în *Flacăra lui Adrian Păunescu*, la începutul lunii februarie 2014. Un articol dedicat destinului

României de după 1989, văzut prin unele dintre poeziile poetului patriot Adrian Păunescu, a cărui viziune, consemnează autorul, citând pe unul dintre confrați (Marian Teodorescu), nu este „neapărat pesimistă”, ci „mai degrabă dezamăgită”.

Singura alinare, notează dl. M. Maxim la finalul articolului și al volumului, este aceea de a constata că „*intelectualii români nu sunt indiferenți la mocirla morală și politică în care ne scufundăm, la politica de depopulare și la jaful general la care ne este supusă țara. Din păcate, strigătele lor de alarmă fie sunt prea slabe, fie sunt acoperite de tiradele demagogice ale simbriașilor de partid, intelectuali fără conștiință*”. Și urmează întrebarea: „*Ce ne mai rămâne de făcut?”*

Fiind scris în 2014 și republicat integral în 2020, tragem concluzia că autorul își menține constatarea, dar și întrebarea, fără a ne sugera totuși un răspuns. Sigur, un răspuns simplu la întrebare ar fi acesta: „O nouă revoluție!” Dar cum „ai noștri” sunt la putere, Nenea Iancu ne-ar contrazice și ar spune că, în acest caz, ar fi vorba de o „contrarevoluție” și nu de „revoluție”. Așa că, amânăm și noi un răspuns documentat la întrebare, pe care îl vom publica în numărul 100 al revistei!

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

RELIGIA ȘI ȘTIINȚA, ÎN CĂUTAREA ADEVĂRULUI

Preot Mirel Vîrtejanu

Motto: ***Știința fără religie este șchioapă, iar religia fără știință este oarbă!*** (Albert Einstein)

Relația dintre religie și știință a fost un subiect de studiu încă din antichitatea clasică, teologi și oameni de știință caracterizând-o în mod nuanțat, sau chiar diferit: stare de conflict, de armonie, sau cu anumite zone de interacțiune. Toți sunt însă de acord că ambele urmăresc, în general, cunoașterea universului, folosind metodologii diferite.

Prima invocă rațiunea, empirismul și dovezile, în timp ce religiile recunosc revelația, credința și sacralitatea. În ciuda acestor diferențe, să reținem că multe inovații, unele chiar dinainte de revoluția tehnico-științifică, au fost realizate de către societăți organizate pe tradiții religioase.

A fost nevoie de aproape două milenii pentru a accepta ideea că ***știința și religia nu trebuie să se excludă reciproc.*** Primul și cel mai important pas l-a făcut Biserica, în special cea creștină, care a adoptat o poziție mai conciliantă, fără a renunța însă la sistemele de valori și la morală. De altfel, în prezent, tot mai mulți teologi și cercetători deopotrivă sunt de acord că unele precepte atât ale religiei cât și ale științei sunt depășite și ar trebui redefinite, așa cum metaforic se exprima britanicul ***Christian René de Duve***, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină: *„Universul nu reprezintă acel cosmos inert din teoriile fizicienilor sau ale clericilor, ci înseamnă viața și toată infrastructura*

necesară ei, prezentă în jurul nostru. Cu siguranță, există miliarde de biosfere generate și susținute de restul Universului".

Adevărul este că niciodată creștinii nu i-au blamat pe cei care au adus lumii minuni tehnologice, care le-au făcut viața mai ușoară: Și creștinii conduc autoturisme, apelează la GPS, zboară cu avionul, folosesc computere și, în general, orice cucerire a tehnicii. O stare de normalitate, de vreme ce Divinitatea nu ne cere să ne certăm unii cu alții și nici să-i schimbăm pe ceilalți după cum vrem noi, mesajul lui Dumnezeu fiind unul de dragoste pentru aproapele tău, de înțelegere și pace. Rezumând, am putea spune că ***Biserica nu a negat niciodată rolul constructiv al științei în dezvoltarea societății, considerând că adevărata știință ne ajută să-l descoperim mai devreme pe bunul și atotputernicul Dumnezeu.***

La rândul lor, savanți de renume internațional, care vor rămâne de-a pururi în istoria cercetării științifice și a evoluției umanității, și-au mărturisit credința în Dumnezeu, în forme mai mult sau mai puțin explicite. Și, pentru că legea gravitației universale și teoria relativității constituie elemente de referință în fizica modernă, vă propunem evocarea unor momente mai mult sau mai puțin cunoscute din viața a doi monștri sacri ai științei, de numele cărora se leagă asemenea descoperiri epocale: Isaac Newton și, respectiv Albert Einstein:

—► ***Isaac Newton*** este cunoscut ca unul dintre cei mai mari oameni de știință care a trăit vreodată. Mai puțin cunoscută este însă credința sa profundă în Dumnezeu și convingerea lui că orice cercetare științifică conduce la o mai bună cunoaștere a lui Dumnezeu, Creatorul universului.

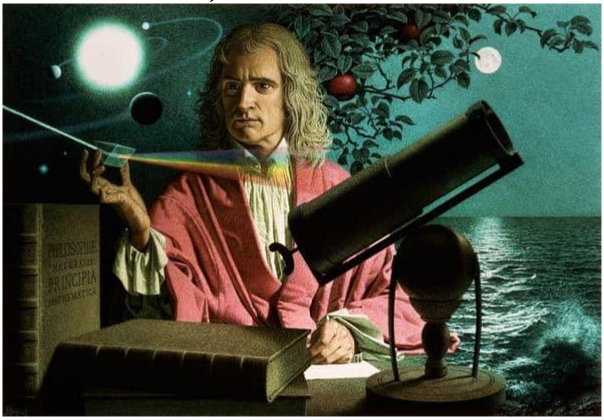

Întâmplător, sau poate nu, Isaac Newton s-a născut în primele ore ale zilei de 25 decembrie 1642 *(adică, în noaptea de Crăciun)* și a fost botezat pe 1 ianuarie 1643 *(de Tăierea - împrejur, cea după trup a Domnului Iisus Hristos),* lucru certificat de preotul paroh în registrul Bisericii din Woolsthorpe-by-Colsterworth. Încă de la o vârstă fragedă, acesta a avut trăiri religioase intense, iar în timpul tinereții a alcătuit și o listă cu păcatele pe care le comisese, fapt care ne îndeamnă să credem că apela la spovedanie atunci când își simțea cugetul încărcat.

În vremea lui Newton, mulți oameni erau superstițioși sau temători în ceea ce privește lucrurile pe care nu le puteau înțelege – cum ar fi apariția unei comete, considerată un semn al catastrofei viitoare. Chiar și oamenii de știință au tratat, în general, mișcarea planetelor și pe cea a corpurilor de pe pământ ca probleme separate. În schimb, Newton a motivat că, din moment ce același Dumnezeu a creat atât cerurile, cât și pământul, aceleași legi ar trebui să se aplice pretutindeni.

În cercetarea planetelor, Isaac Newton pare să fi recunoscut mâna lui Dumnezeu într-un asemenea proces: *„Acest sistem – cel mai frumos – al soarelui, planetelor și cometelor nu putea lua naștere decât din planul și suveranitatea unei ființe inteligente… Ființa aceasta guvernează toate lucrurile, nu ca energie a lumii, ci ca Domn peste toate; și datorită stăpânirii sale, el este obișnuit să fie numit «Domnul Dumnezeu» sau «Conducătorul universal»”*

Pentru marele savant, *„Dumnezeul Suprem este o Ființă veșnică, infinită, absolut perfectă, iar ateismul atât de odios și lipsit de sens pentru omenire, încât nu a avut niciodată mulți profesori.”* Isaac Newton a rămas un om modest, care l-a iubit pe Domnul și pe Mântuitorul său. Pasionat de știință, acesta și-a urmat îndeaproape și cealaltă mare iubire - studierea Bibliei, lăsând omenirii și câteva cărți de referință în acest sens: *Cronologia Regatelor Antice, Observații asupra Profețiilor lui Daniel* ș.a. *„Am o credință fundamentală în Biblie, ca fiind Cuvântul lui Dumnezeu, scris de oameni inspirați. Studiez Biblia zilnic”*, afirma Newton spre sfârșitul vieții sale.

▬► ***Albert Einstein***, părintele fizicii moderne, recunoștea că *„există o inteligență superioară care se manifestă în lumea cognoscibilă”*, însă nu putea accepta „un Dumnezeu personal, care să influențeze direct acțiunile indivizilor”.

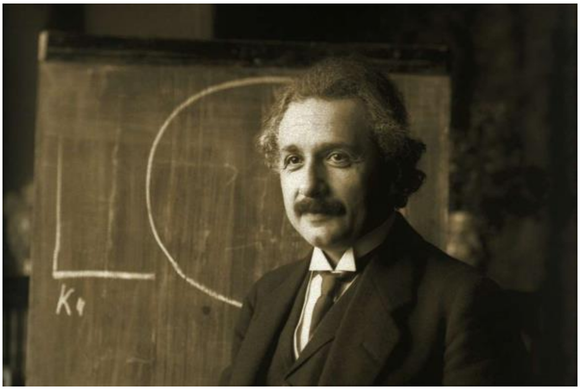

Mai explicit, acesta se confesează în cartea autobiografică ***„Cum văd eu lumea”,*** afirmând: *„Eu unul nu pot concepe un om de știință veritabil fără această credință profundă. Situația poate fi exprimată printr-o imagine: știința fără religie este șchioapă, religia fără știință este oarbă...*

...Mă întrebați dacă sunt ateu, dar problema este mult prea vastă pentru mințile noastre limitate. Ne aflăm în situația unui copil care intră într-o bibliotecă plină de cărți scrise în mai multe limbi. Copilul știe că au fost scrise de cineva, dar nu știe cum. El nu înțelege nici măcar ce scrie în ele și bănuiește că ordinea în care sunt așezate nu este întâmplătoare, dar nu are o explicație pentru așa ceva. Asta mi se pare mie atitudinea celui mai inteligent om de pe Pământ vizavi de Dumnezeu. Noi vedem astăzi Universul în splendoarea sa, observam legile care îl guvernează, dar înțelegem extrem de puțin din aceste legi.”

*

Astăzi, ***știința și religia nu mai sunt considerate incompatibile***. În formele lor cele mai nobile, ambele se află în căutarea adevărului. Știința a descoperit o lume în care domnește o ordine magnifică, un univers care conține indicii clare ale unui proiect inteligent. Adevărata religie dă sens acestor descoperiri, arătând că la baza proiectului reflectat de lumea fizică stă capacitatea intelectuală a Creatorului.

„Am constatat că estimările mele legate de știință sunt enorm de mult îmbogățite de religie“, afirma cercetătorul american ***Francis Sellers Collins***, specialist în biologie moleculară, fost Director al Institutului Național pentru Sănătate din Bethesda - Maryland, care sublinia, în continuare: *„Când descopăr ceva despre genomul uman, sunt cuprins de un sentiment de venerație față de misterul vieții și îmi spun**: «Oo, numai Dumnezeu știa asta înainte».** E o senzație extraordinară, emoționantă, care mă ajută să-L înțeleg și să-L prețuiesc pe Dumnezeu și care mă face să găsesc în cercetarea științifică mai multă satisfacție“.*